

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΗΠΕΙΡΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ
ΣΕΥΠ - ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΙΤΛΟΣ :

**«Οι κανόνες της γραμματικής με τη βοήθεια του Η/Υ – Συλλογή και
δημιουργία ασκήσεων εμπέδωσης»**

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΜΑΤΑΚΟΥΔΗ ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΣΜΑΡΩ

ΕΠΟΠΤΡΙΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΤΟΚΗ ΕΥΓΕΝΙΑ, *Καθηγήτρια Εφαρμ. ΤΕΙ
Ηπείρου*

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2009

Περίληψη

Η παρούσα εργασία αφορά την μάθηση με την τεχνολογία που μπορεί να την υποστηρίξει. Αναφέρεται στα γνωστικά εργαλεία ως έναν άμεσο τρόπο ένταξης των Νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση, ακολουθώντας ένα μαθητοκεντρικό περιβάλλον που παρέχει κίνητρα για μάθηση και εμπλέκει ενεργά τον μαθητή αλλά και τον εκπαιδευτικό στη μαθησιακή διαδικασία. Παρουσιάζεται η βιβλιογραφική ανασκόπηση σε θέματα εφαρμογής των Νέων Τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία και τα αποτελέσματα αυτών.

Στο πλαίσιο της εργασίας δημιουργείται ένα λογισμικό μέσω του οποίου παρουσιάζεται το θεωρητικό μέρος της ελληνικής γραμματικής, με στόχο την εναλλακτική παρουσίαση με πολυμέσικες δραστηριότητες και απώτερο σκοπό την διευκόλυνση του παιδιού στην εκμάθησή της. Επιπλέον συγκεντρώνεται σε έντυπη μορφή εκπαιδευτικό υλικό που περιέχει ασκήσεις εμπέδωσης σχετικά με το θεωρητικό υλικό της γραμματικής που περιέχει το λογισμικό.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Η δημιουργία αυτής της πτυχιακής εργασίας ξεκίνησε τον Δεκέμβριο του 2009 και ολοκληρώθηκε το Σεπτέμβριο του 2010. Οι παράγοντες που επηρέασαν την χρονική διάρκεια της εκπόνησης ήταν, η εκμάθηση των κατάλληλων προγραμμάτων που χρησιμοποιήθηκαν για την δημιουργία του λογισμικού.

Καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη του θέματος της πτυχιακής εργασίας μου έπαιξαν από τα ερεθίσματα που είχα τη διάρκεια της εξαμήνιας πρακτικής μου άσκησης. Τους μήνες εκείνους ήρθα σε επαφή (θεραπευτική και μη) με πλήθος παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες, το καθ' ένα ξεχωριστό και μοναδικό από κάθε άποψη. Αντιμετωπίζοντας λοιπόν, τη δυσκολία τους ως θεραπεύτρια, κατάφερα να εντοπίσω στους τρόπους διεξαγωγής μιας συνεδρίας, συμπεριφορές, υλικό και μεθόδους που διευκολύνουν ή αντίθετα δυσκολεύουν την πρόοδο του παιδιού.

Ανακαλύπτοντας και στην πράξη πόσο δύσκολο είναι για ένα παιδί με δυσκολία στη μάθηση, η αποκωδικοποίηση των γραπτών συμβόλων, αποφάσισα τη δημιουργία ηλεκτρονικού υλικού που στοχεύει στην ηλεκτρονική παρουσίαση των κανόνων της ελληνικής γραμματικής. Η θεωρία της ελληνικής γραμματικής παρουσιάζεται, στο μαθητή από τον υπολογιστή που έχει μπροστά του. Η μέθοδος αυτή είναι ιδιαίτερα ευχάριστη για τα άτομα με δυσκολία στην ανάγνωση και αποκωδικοποίηση των συμβόλων. (Κυρίδης, Α., κ.α, 2003) Η εργασία λοιπόν αυτή, δίνει βάση στην απλοποίηση των περίπλοκων για τον μαθητή καθηκόντων, όπως είναι η γνώση της θεωρίας της γραμματικής, δίνοντας οπτικά και ακουστικά ερεθίσματα μέσω του Η/Υ ενώ παράλληλα ενισχύει τη μάθηση προσφέροντας πλήθος εμπειρωτικών ασκήσεων, μέσω ενός βιβλίου. Ο μαθητής μαθαίνει να εργάζεται παράλληλα με τον ηλεκτρονικό υπολογιστή και το βιβλίο. Παίρνει μεγάλη βοήθεια από την ανάγνωση της θεωρίας από τον υπολογιστή, επομένως μετατρέπει ένα δύσκολο και βαρετό κομμάτι της εκπαίδευσής του, όπως αυτό της θεωρίας, σε ενδιαφέρον και πολλές φορές διασκεδαστικό.

Ευρετήριο περιεχομένων.

Σελ.

Κεφάλαιο 1

Βασικά στοιχεία θεωρίας

1.1 Ιστορική Ανασκόπηση_____	7
1.2 Θεωρίες μάθησης και Νέες τεχνολογίες_____	9
1.3 Τι είναι το εκπαιδευτικό λογισμικό_____	17
1.4 Είδη προγραμμάτων υπολογιστή _____	17
1.5 Ο ηλεκτρονικός υπολογιστής (Η/Υ) ως διδακτικό μέσο_____	18
1.6 Η ιδιαιτερότητα του ηλεκτρονικού υπολογιστή_____	20
1.7 Η γραφή και η σημασία της στη μάθηση του παιδιού_____	22

Κεφάλαιο 2

Η χρήση των Νέων Τεχνολογιών

2.1 Η χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή στη προσχολική εκπαίδευση_____	25
2.2 Η επιρροή των υπολογιστών στις μαθησιακές δυσκολίες_____	26
2.3 Η βοήθεια των ηλεκτρονικών υπολογιστών στις κατηγορίες ατόμων με ειδικές ανάγκες_____	28
2.4 Πιθανές αλλαγές στο κλίμα της σχολικής τάξης_____	30

Κεφάλαιο 3

Προσέγγιση και ανάπτυξη

3.1 Στάσεις και απόψεις σχετικά με την εισαγωγή των Νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση_____	31
---	----

3.2 Πλεονεκτήματα – μειονεκτήματα της εισαγωγής των Νέων Τεχνολογιών στην εκπαίδευση	32
---	-----------

3.3 Παράγοντες που επηρεάζουν τη στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές	36
--	-----------

3.4 Νέες Τεχνολογίες και διαφορές μεταξύ των δύο φύλων	40
---	-----------

3.5 Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών	41
---	-----------

Κεφάλαιο 4

4.1. Συμπεράσματα βιβλιογραφικής ανασκόπησης	43
---	-----------

Κεφάλαιο 5

Η εφαρμογή

5.1 Ανάλυση αναγκών- απαιτήσεων	47
5.2 Σχεδίαση	48
5.3 Υλοποίηση	49
5.4 Ολοκλήρωση	50

Κεφάλαιο 6

Συλλογή και δημιουργία εμπειδωτικών ασκήσεων γραμματικής

6.1 Πρακτικά οφέλη από τη διδασκαλία της γραμματικής	57
6.2 Δημιουργία ασκήσεων εμπέδωσης	58

Κεφάλαιο 7.

Συμπεράσματα – μελλοντικές προτάσεις

7.1 Εφαρμογή σε πληθυσμό –προσωπικές παρατηρήσεις	60
7.2 Μελλοντικές προτάσεις	61
Βιβλιογραφία	64
Παράρτημα 1	67

Κεφάλαιο 1

Βασικά στοιχεία θεωρίας

1.1 Ιστορική Ανασκόπηση.

Οι νέες Τεχνολογίες έχουν ενταχθεί στα εκπαιδευτικά συστήματα όλων των ανεπτυγμένων χωρών. Μαθητές όλων των βαθμίδων χρησιμοποιούν τον υπολογιστή ως εκπαιδευτικό εργαλείο εντός και εκτός του σχολικού περιβάλλοντος. Η ένταξη των Νέων Τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία πέρασε από τρεις μεγάλες φάσεις. Η πρώτη φάση καλύπτει τη δεκαετία του 1970 και διαμόρφωσε την πληροφορική προσέγγιση με κύριο προσανατολισμό τη διδασκαλία προγραμματισμού και δευτερεύοντα στόχο τη διδασκαλία με τη βοήθεια του υπολογιστή.

Η δεκαετία του 1980 υπήρξε η περίοδος της γενικευμένης εισαγωγής της πληροφορικής σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης θέτοντας δύο κυρίως ερωτήματα. Μπορεί η πληροφορική να αποτελέσει ένα νέο γνωστικό αντικείμενο και να γίνει το εργαλείο με το οποίο τίθενται σε εφαρμογή λειτουργίες μάθησης;

Η δεκαετία του 1990 καλύπτει την τρίτη φάση, γίνεται η πραγματολογική προσέγγιση, σύμφωνα με την οποία οι μαθητές πρέπει να γνωρίζουν πώς να χρησιμοποιούν τα πληροφορικά μέσα σε κάθε μάθημα.

Είναι αλήθεια πως προκύπτουν κάποια νέα ερωτήματα και αφορούν την νέα σχέση με τη γνώση που θα δημιουργήσει η εισαγωγή των Νέων Τεχνολογιών στα σχολεία, όπως η διαμόρφωση νέων τεχνολογιών μάθησης, καθώς και η

ετοιμότητα του συνόλου του εκπαιδευτικού συστήματος να αποδεχτεί τις αλλαγές που γίνονται.

Από εμπειρικές μελέτες που έχουν γίνει σε εθνικό και διεθνές επίπεδο φαίνεται ότι, η στάση των εκπαιδευτικών και των μαθητών είναι θετική ως προς την εισαγωγή των Νέων Τεχνολογιών στην εκπαίδευση. υπάρχουν όμως κάποια δύσκολα ζητήματα γι αυτή την εισαγωγή, τα οποία θα πρέπει να αντιμετωπιστούν. κάποια από αυτά είναι: η σκοπιμότητα και η μεθοδολογία της ένταξης, η υλικοτεχνική υποδομή, οι προσαρμογές και οι ανατροπές του αναλυτικού προγράμματος, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και των στελεχών της εκπαίδευσης καθώς το νέο τύπο εκπαιδευτικού υλικού και τα νέα πληροφορικά μαθησιακά περιβάλλοντα που πρέπει να αναπτυχθούν.

Σήμερα οι ειδικοί θεωρούν ότι η μάθηση δεν είναι μια διαδικασία μεταφοράς της γνώσης. Αντίθετα είναι μια σκόπιμη, συνειδητή, ενεργή, εποικοδομητική διαδικασία, η οποία περιλαμβάνει στοχοθετημένες διαδικασίες που περιέχουν δράση και αναστοχασμό. Η δράση προϋποθέτει την αντίληψη, την εμπειρία και τη συνειδητή σκέψη. Η ίδια θεωρείται αναγκαία αλλά όχι ικανή για τη μάθηση. Ο αναστοχασμός των συνειδητών δράσεων και ενεργειών θεωρείται απαραίτητος για την οικοδόμηση της γνώσης. Άρα, η μάθηση είναι μια συνειδητή δράση που καθοδηγείται από σκοπούς, στόχους και αναστοχασμό. Ταυτόχρονα, προϋποθέτει την ενεργό συμμετοχή του μαθητή στη μαθησιακή διαδικασία, όπου μέσα από εμπειρίες, πληροφορίες και κίνητρα, οικοδομεί την γνώση.

Οι Νέες Τεχνολογίες θεωρούνται ως το πλέον ισχυρό εργαλείο στα χέρια του εκπαιδευτικού και του μαθητή για την υποστήριξη της διδακτικής και μαθησιακής διαδικασίας. Η κύρια συνεισφορά τους προκύπτει από τα τεχνολογικά χαρακτηριστικά τους και από τους τρόπους με τους οποίους καταγράφουν, αναπαριστούν, διαχειρίζονται και μεταφέρουν πληροφορία. Τα χαρακτηριστικά αυτά αφορούν τη διαχείριση μεγάλου όγκου δεδομένων και πληροφοριών σε μικρό χρόνο, την παρουσίαση πληροφορίας μέσω δυναμικών αναπαραστάσεων, την επικοινωνία και τα κίνητρα που παρέχουν, ιδιαίτερα σε μαθητές μικρής ηλικίας. Η ουσιαστική συνεισφορά στη μαθησιακή διαδικασία προκύπτει μέσω της παιδαγωγικής αξιοποίησής τους. Αυτή είναι

απαραίτητο να συμπεριλαμβάνει διαδικασίες για την ενεργό δράση του μαθητή και εκπαιδευτικού ανεξαρτήτως των τεχνολογιών υλοποίησης και της παιδαγωγικής προσέγγισης, η ισχύς των Νέων Τεχνολογιών εντοπίζεται στους τρόπους διαχείρισης των δυναμικών χαρακτηριστικών της πληροφορίας, η οποία μεταβάλλεται και ανανεώνεται διαρκώς (Μικρόπουλος, Τ.Α., 2006).

1.2 Θεωρίες μάθησης και Νέες τεχνολογίες.

1.2.1. Θεωρίες μάθησης

1.2.1.1 Συμπεριφορισμός (behaviorism)

Η μάθηση ορίζεται ως μια αλλαγή στη συμπεριφορά του μαθητή που προκύπτει μέσω εμπειριών και ασκήσεων που τίθενται από το δάσκαλο. Η μάθηση συντελείται με την ενίσχυση της επιθυμητής συμπεριφοράς είτε μέσω της αμοιβής (θετική ενίσχυση) είτε μέσω της τιμωρίας (αρνητική ενίσχυση). Βασικός παράγοντας στη εκπαιδευτική διαδικασία είναι οι ρόλοι του εκπαιδευτή ως μεταδότη της γνώσης στους μαθητές, που ενισχύει την επιθυμητή συμπεριφορά των διδακτικών στόχων του μαθήματος που διατυπώνονται με τη μορφή συμπεριφορών, τις οποίες οι μαθητές πρέπει να αναπτύξουν. Δίνει έμφαση στην αναμετάδοση της πληροφορίας και στην τροποποίηση της συμπεριφοράς. Η μάθηση συνίσταται στην τροποποίηση της συμπεριφοράς.

1.2.1.2 Οικοδομισμός ή Δομητισμός (constructivism)

Η μάθηση είναι μια υποκειμενική και εσωτερική διαδικασία οικοδόμησης νοημάτων και θεωρείται το αποτέλεσμα οργάνωσης και προσαρμογής των νέων πληροφοριών σε ήδη υπάρχουσες γνώσεις. Αναγνωρίζει δηλαδή ότι τα παιδιά, πριν ακόμα πάνε στο σχολείο, διαθέτουν γνώσεις και το σχολείο πρέπει να βοηθήσει να οικοδομηθούν νέες γνώσεις πάνω σε αυτές που ήδη κατέχουν. Κεντρικοί είναι οι ρόλοι α) του μαθητή που αναλαμβάνει ενεργό ρόλο στην οικοδόμηση της γνώσης του β) της προηγούμενης γνώσης του μαθητή η οποία πρέπει να τροποποιηθεί και να επεκταθεί ως αποτέλεσμα της

μάθησης γ) του δασκάλου που αναλαμβάνει έναν υποστηρικτικό - συμβουλευτικό ρόλο στη δραστηριότητα των μαθητών. Εστιάζει το ενδιαφέρον στο εσωτερικό του γνωστικού μας συστήματος, στη δομή και τη λειτουργία του: η μάθηση συνίσταται στην τροποποίηση των γνώσεων.

1.2.1.3 Κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες – Θεωρία της δραστηριότητας (activity theory)

Η μάθηση θεωρείται ως διαδικασία κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Το άτομο μέσα από τη συνεργασία με άλλα άτομα αναπτύσσει ικανότητες και δεξιότητες που διαφορετικά θα βρίσκονταν σε λανθάνουσα κατάσταση εξέλιξης. Κατά τον Vygotsky η νοητική ανάπτυξη είναι μια διαδικασία αδιάρρηκτα συνδεδεμένη με την ιστορική διάσταση και το πολιτισμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο συντελείται. Δεν υπάρχει μαθησιακή δραστηριότητα έξω από το κοινωνικό, ιστορικό και πολιτισμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο διαδραματίζεται. Κεντρικοί είναι οι ρόλοι α) της συνεργασίας και β) της γλώσσας ως εργαλείου που συμβάλει στη διαμόρφωση της ταυτότητας του ατόμου. Οι διδακτικές προσεγγίσεις είναι: σύνθετες ομαδικές εργασίες, αλληλοδιδακτική.

1.2.2. Θεωρίες μάθησης και Νέες τεχνολογίες

1.2.3 Αρχές μάθησης του συμπεριφορισμού – Προγραμματισμένη διδασκαλία (B.F Skinner)

- Ενεργός συμμετοχή του μαθητή
- Δόμηση της διδακτέας ύλης σε σύντομες διδακτικές ενότητες.
- Ενίσχυση των προσπαθειών του μαθητή και άμεση επαλήθευση της απάντησής του
- Επιβράβευση της σωστής απάντησης.

1.2.4 Εφαρμογή του συμπεριφορισμού – γραμμική οργάνωση (B.F Skinner)

Η μάθηση προχωρά γραμμικά χωρίς διακλαδώσεις (μηχανές Skinner). Η αλληλουχία της ύλης είναι με τέτοιο τρόπο σχεδιασμένη ώστε να μπορούν να την ακολουθήσουν όλοι οι μαθητές. Κάθε διδακτικό βήμα αποτελείται από τέσσερα στοιχεία: α) μια πληροφορία β) μια ερώτηση γ) ένα κενό για να δοθεί η απάντηση από το μαθητή και δ) τη σωστή απάντηση.

1.2.5 Εφαρμογή του συμπεριφορισμού – Διακλαδισμένη οργάνωση (N.A Crowder).

Η απάντηση του μαθητή καθορίζει το τι θα ακολουθήσει. Η παρουσία μιας ξεκάθαρης σχέσης ανάμεσα στη παρεχόμενη από το μαθητή απάντηση και στο μαθησιακό υλικό εισάγει τη δυνατότητα εξατομικευμένων ρυθμίσεων κατά τη μάθηση. Η βασική διαφορά της γραμμικής οργάνωσης από τη διακλαδισμένη οργάνωση βρίσκεται στο τρόπο αντιμετώπισης του λάθους του μαθητή. Ο Skinner πιστεύει ότι τα βήματα πρέπει να είναι τόσο μικρά ώστε να αποφεύγεται το λάθος του μαθητή. Όταν ο μαθητής απαντήσει λάθος του προσφέρεται η σωστή απάντηση. Αντίθετα ο Crowder πιστεύει ότι το λάθος αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο στη διαδικασία της μάθησης. Όταν ο μαθητής κάνει λάθος του δίνονται συμπληρωματικές εξηγήσεις για να το ξεπεράσει.

1.2.6 Συμπεριφορισμός – Το μοντέλο του διδακτικού σχεδιασμού.

Η εμφάνιση του υπολογιστή στη δεκαετία του 70 συνιστά νέα εξέλιξη της προγραμματισμένης διδασκαλίας με την εμφάνιση της διδασκαλίας με τη βοήθεια υπολογιστή η οποία στην αρχική της μορφή δεν ήταν παρά η υπολογιστική υλοποίηση του προγραμματισμένου βιβλίου μέσω ερωτήσεων πολλαπλών επιλογών. Στη σύγχρονη εκδοχή του μιλάμε για τα προγράμματα διδασκαλίας με τη βοήθεια υπολογιστή τα οποία σχεδιάζονται με βάση το μοντέλο του διδακτικού σχεδιασμού.

Συμπεριφορισμός – Το μοντέλο του διδακτικού σχεδιασμού (R.Gagne)

- Τα τρία κύρια στάδια του μοντέλου του διδακτικού σχεδιασμού είναι:
- Αξιολόγηση αναγκών: προσδιορίζει κάθε δραστηριότητα του μαθητή και κάθε τμήμα γνώσης που πρέπει να προσκτηθεί από αυτόν.

- Επιλογή διδακτικών μεθόδων και υλικού: βασίζονται στη προηγούμενη ανάλυση και στηρίζονται σε μετρήσιμα μεγέθη συμπεριφοράς.
- Αξιολόγηση του μαθητή: τεστ που μας επιτρέπουν να αποφανθούμε για την επίτευξη των διδακτικών στόχων.

1.2.7 Η συνεισφορά του συμπεριφορισμού στο σχεδιασμό εκπαιδευτικών εφαρμογών με υπολογιστές.

Τα συμπεριφοριστικού τύπου λογισμικά tutorials & drill and practice (καθοδήγησης και πρακτικής) κρίνονται επαρκή είτε: για παροχή εποπτικής διδασκαλίας, είτε για την εμπέδωση χαμηλού επιπέδου γνώσεων και δεξιοτήτων, είτε για την αξιολόγηση και την προσωπική εργασία των μαθητών.

1.2.8 Ο οικοδομισμός του J. Piaget

Ο Piaget, περιγράφει την ανάπτυξη της λογικής σκέψης του παιδιού, ως μια εξελικτική διαδικασία που διαμορφώνεται μέσα από διαφορετικά στάδια. Τα στάδια αυτά προσδιορίζονται χρονολογικά:

- Μέχρι 2 ετών το αισθησιοκινητικό στάδιο
- Από 2 έως 7 το στάδιο της προλογικής σκέψης.
- Από 7 έως 12 ετών το στάδιο των συγκεκριμένων πράξεων
- Από 12 ετών το στάδιο των λογικών τυπικών πράξεων

1.2.9 Βασικές έννοιες στη θεωρία του Piaget αποτελούν η αφομοίωση, η συμμόρφωση, η προσαρμογή και το σχήμα.

Η αφομοίωση είναι ενέργεια του οργανισμού να ενσωματώσει μια νέα κατάσταση σε αυτά που ήδη γνωρίζει.

Η συμμόρφωση είναι ενέργεια του οργανισμού για την επίτευξη ενός σκοπού σύμφωνα με τις απαιτήσεις του περιβάλλοντος.

Η προσαρμογή είναι βιολογική αρχή και είναι η συνισταμένη της αφομοίωσης – συμμόρφωσης.

Το σχήμα αποτελεί την μονάδα μάθησης. Η προσαρμογή με τη χρησιμοποίηση της αφομοίωσης και της συμμόρφωσης ύστερα από μια σειρά δραστηριοτήτων.

1.2.10 Ο οικοδομισμός του J. Piaget – Η παιδαγωγική θεωρία της LOGO (S. Papert)

Πάνω στις απόψεις του Piaget αναπτύχθηκε η παιδαγωγική θεωρία της LOGO. Η γλώσσα προγραμματισμού LOGO σχεδιάστηκε στα τέλη της δεκαετίας του '60 για εκπαιδευτικούς κυρίως σκοπούς, στο Τεχνολογικό Ινστιτούτο Μασαχουσέτης (M.I.T), από ομάδα ερευνητών στη Τεχνητή Νοημοσύνη με επικεφαλής τον Seymour Papert. Το όνομά της οφείλεται στην ελληνική λέξη «λόγος» (λογικό). Βασίζεται σε δύο κύρια επιχειρήματα του εμπνευστή της .

- Η εμπειρία με τη LOGO οδηγεί στην απόκτηση γνωστικών δεξιοτήτων επίλυσης προβλημάτων, δεξιότητες που μπορούν να μεταφερθούν και σε άλλα μαθήματα.
- Η LOGO συνιστά έναν ιδανικό χώρο για τη μάθηση μαθηματικών εννοιών όπως μεταβλητή, αναδρομικότητα κ.α.

1.2.11 Ο οικοδομισμός του J. Piaget – Η κονστρακτιονιστική κατασκευαστική προσέγγιση (constructionist) S. Papert.

Η μάθηση είναι αποτελεσματική όταν ο μαθητής πειραματίζεται κατασκευάζοντας ένα προϊόν που έχει νόημα για τον ίδιο. Οι κονστρακτιονιστές επιδιώκουν να δημιουργήσουν περιβάλλοντα όπου τα παιδιά παίζουν και χειρίζονται αντικείμενα και μπορούν συνεπώς, να συνεχίσουν να μαθαίνουν νέους συλλογισμούς με φυσικό τρόπο και πέρα από τη καθιερωμένη εκπαίδευση.

Μικρόκοσμος: ένα σύνολο συγκεκριμένων και αφηρημένων αντικειμένων και σχέσεων καθώς και ένα σύνολο λειτουργιών που επιδρούν πάνω στα αντικείμενα, τροποποιώντας τις σχέσεις τους και δημιουργώντας νέα αντικείμενα.

1.2.12 Η θεωρία της πληροφορίας (R.Gagne, A. Newell & H. Simon)

Κάθε γνωστική διεργασία συνίσταται από επεξεργασίες αναπαραστάσεων και γνώσεων.

- Οι αναπαραστάσεις είναι περιστασιακές δομές που δημιουργήθηκαν σε μια συγκεκριμένη κατάσταση και για συγκεκριμένους στόχους και βρίσκονται αποθηκευμένες στη βραχυπρόθεσμη μνήμη.
- Οι γνώσεις, ανεξάρτητα από την εγκυρότητά τους, είναι διμές σταθεροποιημένες στη μακροπρόθεσμη μνήμη.

Η πιο σημαντική εφαρμογή αυτής της θεωρίας είναι τα έμπειρα διδακτικά συστήματα.

1.2.13 Οικοδομισμός: Μαθησιακά περιβάλλοντα με υπολογιστές

Ο οικοδομισμός συνιστά σήμερα ένα από τα κυρίαρχα μοντέλα στο σχεδιασμό σύγχρονου εκπαιδευτικού λογισμικού. Στόχος του είναι να παρέχει μαθησιακές δραστηριότητες ενταγμένες σε διαδικασίες επίλυσης προβλημάτων ώστε να γεφυρώνεται το χάσμα που υπάρχει ανάμεσα στο σχολείο και στις δραστηριότητες έξω από το σχολείο.

Οι βασικές αρχές για το σχεδιασμό μαθησιακών περιβαλλόντων με υπολογιστή, σύμφωνα με τον οικοδομισμό είναι:

- Παροχή εμπειριών που αφορούν στη διαδικασία οικοδόμησης της γνώσης.
- Παροχή εμπειριών πολλαπλών προοπτικών.
- Ενσωμάτωση της μάθησης σε ρεαλιστικά περιβάλλοντα που σχετίζονται με τον πραγματικό κόσμο. Εμπέδωση της μάθησης μέσω κοινωνικής εμπειρίας.
- Ενθάρρυνση της χρήσης πολλαπλών μορφών αναπαράστασης.
- Ενθάρρυνση της αυτοσυναίσθησης στη διαδικασία οικοδόμησης της γνώσης.

Συμβολή οικοδομισμού στο σχεδιασμό μαθησιακών περιβαλλόντων με υπολογιστές.

Βασική αρχή: η γνώση του κόσμου οικοδομείται από το άτομο. Κυρίαρχο μοντέλο στο σχεδιασμό σύγχρονου εκπαιδευτικού λογισμικού. Βασικοί στόχοι:

- Να παρέχει αυθεντικές μαθησιακές δραστηριότητες (ενταγμένες σε διαδικασίες επίλυση προβλημάτων)
- Να ενθαρρύνει την έκφραση και την προσωπική εμπλοκή.

1.2.14 Κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες – Η ανακαλυπτική μάθηση (J. Bruner)

Βασική αρχή: οι μαθητές ανακαλύπτουν αρχές ή αναπτύσσουν δεξιότητες μέσω πειραματισμού και πρακτικής.

- Ο μαθητευόμενος προκειμένου να κατανοεί τις πληροφορίες και να αναπτύσσεται γνωστικά, οικοδομεί:
- Έμπρακτες αναπαραστάσεις, που σχετίζονται με την εκτέλεση δράσεων (μικρές ηλικίες)
- Εικονικές αναπαραστάσεις, αντιστοιχούν σε δομές χώρου και είναι ανεξάρτητες της δράσης. Αποτελούν εσωτερικές νοητικές εικόνες.
- Συμβολικές αναπαραστάσεις, είναι η αναπαράσταση σχέσεων με αφηρημένα σύμβολα, με τη δυνατότητα διάφορων συσχετισμών και διατύπωση θεωριών.

Σύμφωνα με τον J. Bruner ο μαθητής πρέπει να έρχεται αντιμέτωπος με προβληματικές καταστάσεις, το αναλυτικό να οργανώνεται σε σπειροειδή μορφή και ο δάσκαλος πρέπει να έχει ρόλο εμπυχωτή και συντονιστή στη διαδικασία της μάθησης. Τέλος ο J. Bruner έδωσε έμφαση στο πολιτισμικό και κοινωνικό πλαίσιο των γνωστικών διεργασιών.

1.2.15 Κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες – (L. Vygotsky)

Σύμφωνα με τη θεωρία του Vygotsky η ανάπτυξη της νόησης είναι διαδικασία κοινωνικής αλληλεπίδρασης στην οποία κυρίαρχο ρόλο παίζει η γλώσσα. Το παιδί στη διαδικασία αυτή δεν είναι παθητικός δέκτης αλλά δρών υποκείμενο που διαμορφώνει με τις πράξεις του τη γνωστική του πραγματικότητα.

Βασική αρχή της θεωρίας του είναι η « ζώνη της επικείμενης ανάπτυξης» που αποτελεί την ανεξερεύνητη περιοχή του εσωτερικού δυναμικού του μαθητή ο

οποίος βρίσκεται σε μια εν δυνάμει λανθάνουσα κατάσταση εξέλιξης. εδώ φαίνεται η σημασία της διαμεσολάβησης του ενηλίκου (δάσκαλο, γονέα) και ο ρόλος του κοινωνικού περιβάλλοντος στη γνωστική ανάπτυξη του μαθητή.

1.2.16 Κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες – (L. Vygotsky) – Ζώνη Επικείμενης Ανάπτυξης (ΖΕΑ)

Κάθε άτομο έχει ένα πυρήνα γνώσεων που χρησιμοποιείται για την πραγματοποίηση δραστηριοτήτων. Γύρω από αυτό τον πυρήνα τοποθετείται η ΖΕΑ η οποία μπορεί να πραγματοποιήσει δραστηριότητες μόνο όταν συνεπικουρείται από άλλους.

1.2.17 Κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες – Η θεωρία της δραστηριότητας (L. Vygotsky, Leontiev, Luria, Nardi)

Η βασική αρχή της θεωρίας αυτής είναι ότι η ανθρώπινη δράση διαμεσολαβείται από πολιτισμικά σύμβολα λέξεις και εργαλεία τα οποία επιδρούν στη δραστηριότητα του ατόμου και συνεπώς στις νοητικές του διεργασίες .

Η βασική μονάδα ανάλυσης είναι η δραστηριότητα η οποία αποτελείται από το υποκείμενο (άτομο ή ομάδα), το αντικείμενο (στόχο), τους κανόνες και τις λειτουργίες. Η δραστηριότητα γίνεται με τη διαμεσολάβηση εργαλείων (όργανα, σήματα, γλώσσες) τα οποία δημιουργούνται από τα άτομα για να ελέγξουν τη συμπεριφορά τους.

Η θεωρία της δραστηριότητας έχει σημαντικές εφαρμογές στις έρευνες που αφορούν την επικοινωνία ανθρώπου μηχανής και ειδικότερα στο σχεδιασμό μαθησιακών περιβαλλόντων με υπολογιστή (συνεργατική μάθηση)

Η συνεργατική μάθηση (collaborative learning) με υπολογιστή βασίζεται στην αλληλεπίδραση ανάμεσα στο υποκείμενο(μαθητή), το αντικείμενο (στόχο) και τα διαθέσιμα εργαλεία.

1.3 Τι είναι το εκπαιδευτικό λογισμικό.

Το εκπαιδευτικό λογισμικό περιλαμβάνει προγράμματα που έχουν γραφτεί με μοναδικό στόχο να διδάξουν. Στο παρελθόν χωρίζονταν στις εξής κατηγορίες:

- Εξάσκηση-εκγύμναση
- Διδακτικά
- Εκπαιδευτικά προγράμματα και εκπαιδευτικά παιχνίδια
- Προσομοιώσεις.

Ο διαχωρισμός δεν ισχύει πια. Σήμερα υπάρχει η δυνατότητα οι παραπάνω κατηγορίες να ενσωματωθούν σε ενιαία προγράμματα εκπαιδευτικού λογισμικού. Τα καινούρια προγράμματα συμπεριφέρονται με διαφορετικούς τρόπους κάθε φορά επιτυγχάνοντας πολλαπλή αντιμετώπιση του διδασκόμενου αντικειμένου. Κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας δεν ακολουθείται αποκλειστικά μια συγκεκριμένη μεθοδολογία. Ο διδάσκων, άλλοτε κάνει μια ερώτηση και αφήνει τους μαθητές να προβληματιστούν πάνω σε αυτό, άλλοτε παρουσιάζει ο ίδιος κάποια στοιχεία και θα ρωτήσει πάνω σε αυτά που παρέδωσε για να διαπιστώσει αν οι μαθητές έχουν εμπεδώσει την ύλη και θα προχωρήσει παραπέρα. Με την ίδια μέθοδο το σύγχρονο εκπαιδευτικό λογισμικό άλλοτε προσομοιώνει, άλλοτε ρωτάει για να αναγκάσει το μαθητή να σκεφτεί και να ανακαλύψει μόνος του τη λύση, άλλοτε ζητάει στοιχεία που αποδεικνύουν πως ο μαθητής έχει κατανοήσει το διδακτικό αντικείμενο και άλλοτε παραθέτει στοιχεία. (Τσολακίδης, Κ., 1998)

Η δημιουργία τέτοιου είδους προγραμμάτων απαιτεί την συνεργασία πολλών και διαφορετικών ειδικοτήτων.

1.4 Είδη προγραμμάτων υπολογιστή.

Η αποτελεσματικότητα του υπολογιστή εξαρτάται από τα προγράμματα και τον παιδαγωγό. Πρέπει λοιπόν να αναφέρουμε ότι υπάρχουν τα παλαιότερα (απλά) προγράμματα για τον υπολογιστή και τα νεότερα, τα πολυμέσα τα οποία συνδυάζουν εικόνες, κείμενο, κίνηση, ήχο, κ.α. (Ντολιοπούλου, Ε.,1998:122) Τα προγράμματα που είναι πλέον διαδεδομένα στο εμπόριο

είναι τα προγράμματα εκγύμνασης και εμπέδωσης (drill and practice), όπου τα παιδιά ασκούνται πάνω σε ένα συγκεκριμένο θέμα (γράμματα, αριθμούς κ.α.) με στόχο να το εμπεδώσουν. Επίσης, υπάρχουν τα προγράμματα παρουσίασης (tutorials) όπου τα παιδιά διδάσκονται κάποιο θέμα (π.χ. για τις εποχές) παρακολουθώντας εικόνες. Εκτός από αυτά, κυκλοφορούν τα προγράμματα προσομοίωσης (simulations), όπου τα παιδιά προσποιούνται ότι είναι κάποιος άλλος (π.χ., ένα ζώο) και πρέπει να λύσει τα προβλήματα που του παρουσιάζονται σε ένα περιβάλλον (το οποίο ενδέχεται να είναι φανταστικό). Επιπλέον υπάρχουν προγράμματα ανοιχτού περιβάλλοντος (open learning environment), όπου τα παιδιά καλούνται να δημιουργήσουν κάτι (π.χ. μια εικόνα) όπως επιθυμούν εκείνα. Ακόμα κυκλοφορούν τα προγράμματα επίλυσης προβλημάτων (problem-solving), όπου τα παιδιά καλούνται να επιλύσουν διάφορα προβλήματα (π.χ. μαθηματικών). Κάποια από τα λογισμικά που κυκλοφορούν στο εμπόριο και λειτούργησαν ως πηγή έμπνευσης για την δημιουργία του λογισμικού στη συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία είναι: (ο Ξεφτέρης και η Γραμματική, η Λογομάθεια και η Ελληνομάθεια). Τα λογισμικά αυτά έχουν σκοπό την εκμάθηση της ελληνικής γραμματικής με εύκολο και διασκεδαστικό τρόπο πράγμα το οποίο θέλει να επιτύχει και η δημιουργία του δικού μου λογισμικού. Επιπλέον, τελευταία κυκλοφορούν τα ηλεκτρονικά βιβλία (electronic books) και κυκλοφορούν στο εμπόριο παιχνίδια για τον υπολογιστή, τα οποία χωρίζονται σε: παιχνίδια δράσης, περιπέτειας, προσποίησης και αναπαράστασης.

1.5 Ο ηλεκτρονικός υπολογιστής (Η/Υ) ως διδακτικό μέσο.

Ο υπολογιστής στην εκπαίδευση μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως πολυαισθητηριακό και δυναμικό μέσο διδασκαλίας σε όλα τα μαθήματα από τη γλώσσα και τα μαθηματικά μέχρι και τις τέχνες. Με την εκπαιδευτική αυτή λειτουργία του υπολογιστή μπορούμε πλέον να αναφερόμαστε όχι μόνο σε

κάποιο διδακτικό μέσον, αλλά σε δημιουργία πολλών ειδών διδακτικού περιβάλλοντος.

Η χρήση των υπολογιστών μπορεί να διευκολύνει την προώθηση σημαντικών στόχων της μάθησης σε όλους τους τομείς των γνωστικών αντικειμένων. Αυτό επιτυγχάνεται με τη χρήση εκπαιδευτικού λογισμικού το οποίο προωθεί μέσα από κατάλληλες μεθόδους νέες δυνατότητες μάθησης.

Γεγονός είναι, πως ο τομέας της παραγωγής τέτοιου πρωτότυπου εκπαιδευτικού λογισμικού είναι ακόμα υπό ανάπτυξη και συνυπάρχει με το πρόβλημα του εφοδιασμού των σχολείων με την κατάλληλη τεχνολογική υποδομή όπως επίσης και την ενημέρωση των εκπαιδευτικών για το εκπαιδευτικό λογισμικό. Η βελτίωση της ποιότητας της μαθησιακής διαδικασίας και η αξιοποίηση όλων των διαθέσιμων μέσων και μεθόδων της εκπαιδευτικής τεχνολογίας είναι καθήκον του σχολείου και κάθε εκπαιδευτικού.

Υπάρχει ελπίδα πως η κατασκευή πρότυπων προγραμμάτων εκπαιδευτικού λογισμικού θα δημιουργήσει ευκαιρίες προώθησης των στόχων, τους οποίους οι εκπαιδευτικοί δυσκολεύονται να επιτύχουν με τις υπάρχουσες συνθήκες. Τέτοιοι στόχοι είναι για παράδειγμα, η εξατομικευμένη διδασκαλία, η πολυδιάστατη και ενεργός συμμετοχή των μαθητών στη διαδικασία της μάθησης, η αύξηση της παραγωγικότητας, την αφομοίωση και τη δημιουργία νέας γνώσης από τους μαθητές καθώς επίσης, την ανάπτυξη κριτικής και δημιουργικής σκέψης με τελικό στόχο την ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους.

Αρχικά υπήρχε φόβος από μια μερίδα κόσμου πως ο υπολογιστής θα μηχανοποιούσε τη γνώση και θα δημιουργούσε μια προγραμματισμένη μάθηση, υπάρχει όμως η προσδοκία , ότι η κατάλληλα σχεδιασμένη διδασκαλία, με τη βοήθεια προγραμμάτων του υπολογιστή, μπορεί να ενισχύσει τη μαθησιακή διαδικασία. Η ενίσχυση αυτή μπορεί να επιφέρει αλλαγή στο κλίμα της σχολικής τάξης, στην επικοινωνία και τη συνεργασία ανάμεσα στους μαθητές και στον ρόλο του εκπαιδευτικού ο οποίος θα είναι περισσότερο συντονιστικός και λιγότερο του παντογνώστη. Όλα αυτά βέβαια

προϋποθέτουν τον συντονισμό της σκέψης και της φιλοσοφίας των εκπαιδευτικών, των μαθητών και της κυρίαρχης ιδεολογίας.

Ο τομέας όπου έχουν διαπιστωθεί εφαρμογές με εντυπωσιακά αποτελέσματα, είναι η διδασκαλία παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες. Επίσης, κάποιες εφαρμογές έχουν αποδειχθεί χρήσιμες και για παιδιά χωρίς ιδιαίτερα μαθησιακά προβλήματα, αφού η γνώση που έχει αποκτηθεί με την βοήθεια των εφαρμογών αυτών μπορεί να επισπεύσει την μάθηση της ανάγνωσης, της γραφής και της κατανόησης των μαθηματικών εννοιών.

1.6 Η ιδιαιτερότητα του ηλεκτρονικού υπολογιστή.

Ένα από τα ερωτήματα που τίθεται είναι: σε τι διαφέρει ο ηλεκτρονικός υπολογιστής από τα άλλα μέσα διδασκαλίας, όπως είναι, η τηλεόραση, το βίντεο, τα σλάιντς, το κασετόφωνο, το βιβλίο; Είναι αλήθεια πως εάν ο υπολογιστής είναι εξοπλισμένος με το κατάλληλο λογισμικό, έχει ορισμένα πλεονεκτήματα σε σύγκριση με άλλα ηλεκτρονικά μέσα διδασκαλίας. Επίσης πολλοί υποστηρίζουν πως τα ίδια πλεονεκτήματα έχει και ένα βιβλίο. Αυτό, μπορεί να ισχύει, υπάρχουν όμως κάποιες ιδιαιτερότητες του υπολογιστή, αλλά και προτερήματα του βιβλίου, που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την αξιολόγηση και επιλογή ενός εκπαιδευτικού λογισμικού ή για μια γενικευμένη χρήση του στην εκπαίδευση.

Αρχικά υπάρχουν διαφορετικές διεργασίες που εμπλέκονται στην επικοινωνία μέσω του γραπτού και προφορικού λόγου, από τη μια, και του εκπαιδευτικού λογισμικού, από την άλλη, ως πηγών μάθησης. Κάποιοι ισχυρίζονται ότι με την ανάγνωση ενός βιβλίου ο αναγνώστης μπορεί να μεταφράσει μεταφορικά τις λέξεις, να τους δώσει περιεχόμενο, καθώς να αναπτύξει τη δική του σκέψη και την αναπαραστατική του ικανότητα. Στην επικοινωνία συγγραφέα-αναγνώστη, ο συγγραφέας κωδικοποιεί και εκπέμπει, ενώ ο αναγνώστης αποκωδικοποιεί και συλλογίζεται. Στην ανάγνωση μέσω του υπολογιστή, η παρέμβαση ορισμένων τρόπων αναπαράστασης νοημάτων είναι μεγαλύτερη. Με αυτόν τον τρόπο και οι δύο μορφές λόγου, ο έντυπος και ο προφορικός, ενσωματώνονται στον υπολογιστή, παρέχοντας στον συγγραφέα τη

δυνατότητα να επικοινωνήσει με τον αναγνώστη μέσω του λόγου, της εικόνας και του ήχου.

Με την ουσιαστική συμμετοχή της εικόνας και του ήχου, τα πολυαισθητηριακά κείμενα διευκολύνουν τη χρήση πολλαπλών τρόπων αναπαράστασης της πληροφορίας, σε αντίθεση με άλλες παραδοσιακές εκπαιδευτικές τακτικές. Παρόλο που υπάρχει η άποψη πως με την παρεμβολή της εικόνας δεσμεύεται και δεν απελευθερώνεται η αναπαραστατική ικανότητα του μαθητευόμενου, όμοια με την εικονογράφηση ενός λογοτεχνικού έργου, υπάρχουν περιπτώσεις όπου οπτικοποίηση ορισμένων αφηρημένων εννοιών (π.χ. στην ιστορία, τη γεωγραφία, τις φυσικές επιστήμες κ.α) αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα του υπολογιστή στην κατανόηση των εννοιών και τη μάθηση.

Η πιο σημαντική ίσως διαφορά του υπολογιστή από άλλα μέσα διδασκαλίας , είναι ότι μπορεί να αλληλεπιδρά με τον αναγνώστη. Αυτό παίζει σημαντικό ρόλο στην οικοδόμηση αφηρημένων εννοιών. Αξιόλογος επίσης είναι ο διάλογος που μπορεί να υπάρξει μεταξύ του μαθητευόμενου και του υπολογιστή, με φυσική γλώσσα, όταν το λογισμικό έχει χτιστεί με τεχνική νοημοσύνη.

Παρόλα αυτά υπάρχει μια σχέση που είναι μοναδική και αναντικατάστατη και αυτή είναι η σχέση του ανθρώπου με το βιβλίο και κυρίως το μη σχολικό. Με την ανάγνωσή του, σου δίνεται η ευκαιρία να εισέλθεις στο κόσμο ενός άλλου ανθρώπου και να αποκτήσεις μια ιδιαίτερη νοερή σχέση μαζί του, που σίγουρα δεν μπορεί να υπάρξει στον ηλεκτρονικό κόσμο. Η είσοδος στον κόσμο του συγγραφέα και η προσπάθεια να κατανοήσεις αυτά που έχει να σου πει, είναι μια ικανότητα που πρέπει να αναπτύσσεται στα παιδιά.

Επιπλέον, κάθε μέσο έχει τα προτερήματά του και τα μειονεκτήματά του. Το βιβλίο μπορεί να το πάρει κανείς μαζί του οπουδήποτε, να νιώσει την ιδιαίτερη αφή του χαρτιού, να πλάσει μνήμες με τη οσμή του, πράγματα που δεν κάνει κανείς με τον υπολογιστή του. Η αλληλεπιδραστική ικανότητα του υπολογιστή δεν οδηγεί πάντα σε ουσιαστική αυτοδυναμία του χρήστη. Σημασία δεν έχει τόσο το αν οι μαθητές απασχολούνται ευχάριστα, πατώντας τα διάφορα κουμπιά στον υπολογιστή, όσο το τι συμβαίνει όταν το κάνουν αυτό.

Είναι γεγονός η άποψη κάποιων σκεπτικιστών, ότι η εξάπλωση της χρήσης του υπολογιστή στην καθημερινότητά μας θα οδηγήσει στη μηχανοποίηση, αποπροσωποποίηση των ανθρώπινων σχέσεων και την χειραγώγηση των κοινωνικά αδυνάτων. Την άποψη αυτή έρχεται να την αντικρούσει μια άλλη που υποστηρίζει ότι, η κοινωνία και η εκπαίδευση δεν θα μπορέσουν να επιβιώσουν αν μείνουν πίσω και δεν ακολουθήσουν την εξέλιξη.

Ο εκσυγχρονισμός λοιπόν στην εκπαίδευση αξιοποιώντας τις Νέες Τεχνολογίες δεν αφορά απλώς τη χρήση ενός προηγμένου εργαλείου όπως ο υπολογιστής, αλλά προϋποθέτει αλλαγές στη παραδοσιακή διδασκαλία και στη κουλτούρα της μάθησης. Είναι φανερό ότι καμιά τεχνολογική πρόοδος δεν μπορεί να καταπολεμήσει τυχόν αδυναμίες στο έμψυχο δυναμικό της εκπαίδευσης.

1.7 Η γραφή και η σημασία της στη μάθηση του παιδιού.

Με το όρο γραφή εννοούμε ολόκληρο τον ορατό κόσμο τοποθετημένο μέσα σε γραμμές. Πρόκειται για μια τεράστια κατάκτηση του ανθρώπινου νου, μια μοναδική επινόηση που αποτέλεσε το σημαντικότερο γεγονός του ανθρώπου πάνω στη γη και τέθηκε ως ορόσημο μεταξύ της προϊστορίας και της ιστορίας του ανθρώπου.

Η γραφή είναι η μετατροπή της ηχητικής και γλωσσοκινητικής εικόνας της λέξης σε γραφική εικόνα που δεν είναι ένα προϊόν άσκησης του χεριού ούτε έκφραση των κινήσεων του διότι στον εγκέφαλο γίνεται η τύπωση και από τον εγκέφαλο η εξωτερίκευση.

Η γραφή δεν γεννιέται λοιπόν στο χέρι αλλά στο εγκέφαλο. Το χέρι είναι απλά ένα εκτελεστικό όργανο. Η γραφή δεν είναι μια απλή συνήθεια που μαθαίνεται. Αντιπροσωπεύει μια περίπλοκη νευροαναπτυξιακή διαδικασία που αφορά πολλαπλούς μηχανισμούς (οπτικούς, κιναισθητικούς, αυτόματης μηχανικής μνήμης και οπτικοποίησης) και συνδέεται με την εγκεφαλική κυριαρχία.

Ένας από τους πρώτους παράγοντες που εντοπίζονται ως δυσκολία σε ένα παιδί από το προνήπιο ακόμη είναι το κατά πόσο μπορεί να ζωγραφίσει με άνεση και ακρίβεια ή να γράψει. με τον όρο διαταραχές γραφής εννοούμε επίμονες παθολογικές μορφές που έχουν διάρκεια και όχι τχαία σφάλματα που προέρχονται από κούραση, έλλειψη προσοχής ή από μια προσωρινή ψυχική διαταραχή.

Έτσι στην ηλικία των 3 ετών θα πρέπει το παιδί να μπορεί να αντιγράψει με ακρίβεια σταυρό και κύκλο, στα 4 να κρατά σωστά το μολύβι, να αντιγράψει τετράγωνο και να βάφει σωστά μέσα σε πλαίσιο χωρίς να βγαίνει έξω, στα 5 τρίγωνο, ανθρωπάκι και καμπύλες και στα 6 να μπορεί να αντιγράψει όλα τα κεφαλαία γράμματα του αλφαβήτου και να ξέρει να γράφει το όνομά του σε σειρά τετραδίου.

Από πολύ νωρίς λοιπόν μπορεί να διαγνώσει η νηπιαγωγός και αργότερα στην Α' δημοτικού ο δάσκαλος του σχολείου, τις δυσκολίες που μπορεί να αντιμετωπίζει ένας μαθητής στην προγραφή και τη γραφή. Δυσκολίες που τις περισσότερες φορές σχετίζονται ή θα σχετιστούν με μαθησιακή δυσκολία αφού το γράψιμο αποτελεί την απόδειξη των γνώσεων του παιδιού.

Το γράψιμο λοιπόν είναι μια από τις σημαντικότερες δεξιότητες του ανθρώπου που σχετίζεται με την ολοκλήρωση όλων των κινητικών και αισθητικών δεξιοτήτων του. Το πώς γράφει ένα παιδί δηλαδή, δείχνει σε μεγάλο βαθμό τη μελλοντική γνωστική εικόνα που θα έχει αυτό το παιδί. Αρκεί να αναφέρουμε τους παράγοντες που επηρεάζουν τη σωστή γραφή και να καταλάβουμε τη σπουδαιότητα και πολυπλοκότητα αυτής της δεξιότητας:

Λεπτή κίνηση, αδρή κίνηση, στάση σώματος, μυϊκός τόνος, σύλληψη μολυβιού, σταθερότητα συμπεριφοράς, συγκέντρωση προσοχής, οπτικοκινητικός συντονισμός, σταθερότητα και αναγνώριση φορμών, εκτίμηση χώρου, έλεγχος γραμμής, διαχωρισμός εικόνας φόντου, οπτικό κλείσιμο, προσανατολισμός στο χώρο, κατανόηση μεγεθών, συμμετρία, κατευθυντικότητα, λεπτομερής κινητικός έλεγχος, πυκνότητα, ρυθμός, συχνότητα, συνέχεια, ολική αντίληψη.

Όλα τα παραπάνω συμβάλουν στην επιβεβαίωση της θεωρίας που υποστηρίζει την σπουδαιότητα της γραφής με το χέρι, μιας τόσο σημαντικής δεξιότητας του ανθρώπου για όλη την εξέλιξή του. Η τέχνη της ιδιόχειρης γραφής μας διδάσκει να ελέγχουμε το χέρι μας και ενισχύει το συντονισμό του χεριού και του ματιού. Επίσης, το γράψιμο με το χέρι μας υποχρεώνει να συνθέσουμε νοητικά την φράση στο μυαλό μας προτού τη γράψουμε. Σε κάθε περίπτωση το γράψιμο με το χέρι, με την αντίσταση της πέννας και του χαρτιού, επιβάλλει έναν πιο αργό ρυθμό που ευνοεί τη σκέψη.

Κεφάλαιο 2

Η χρήση των Νέων Τεχνολογιών

2.1 Η χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή στη προσχολική εκπαίδευση.

Η εισαγωγή του υπολογιστή στις προσχολικές τάξεις αποτελεί μια από τις πιο σημαντικές καινοτομίες των τελευταίων ετών στην εκπαίδευση των μικρών παιδιών. Ένα σημαντικό πλεονέκτημα του υπολογιστή είναι η δυνατότητά του να προσφέρει πολλές διαφορετικές εμπειρίες.

Τα αποτελέσματα που προκύπτουν από τις μέχρι στιγμής έρευνες έχουν δείξει ότι (Ντολιοπούλου, Ε. ,1999):

- 1) Οι δραστηριότητες στον Η/Υ συμβάλουν στην ολόπλευρή ανάπτυξη των παιδιών της προσχολικής ηλικίας.

Ποιο συγκεκριμένα:

- Στο νοητικό τομέα
- Στον κοινωνικό-συναισθηματικό τομέα.
- Στον ψυχοκινητικό τομέα

Τα παραπάνω επιτυγχάνονται κυρίως με ποιοτικά και αναπτυξιακά κατάλληλα προγράμματα. Αυτό διότι ο υπολογιστής μπορεί να χρησιμοποιηθεί με αναπτυξιακά κατάλληλους τρόπους αλλά και με ακατάλληλους, ακριβώς όπως οποιοδήποτε άλλο υλικό ή εργαλείο. Η αποτελεσματικότητα εξαρτάται από την ποιότητα των προγραμμάτων, το χρόνο που χρησιμοποιείται κάθε πρόγραμμα και τον τρόπο που χρησιμοποιείται. Επομένως, οι καθοριστικοί παράγοντες για τη λειτουργία του υπολογιστή στη προσχολική τάξη είναι τα προγράμματα και ο παιδαγωγός.

Ως ποιοτικά και αναπτυξιακά κατάλληλα προγράμματα για τον υπολογιστή θεωρούνται εκείνα που:

- Είναι κατάλληλα για την ηλικία, την κουλτούρα, το επίπεδο και τα ενδιαφέροντα των παιδιών της προσχολικής ηλικίας.
- Έχουν ξεκάθαρους στόχους, πολλές δυνατότητες και δίνουν έμφαση στην ενεργητική μάθηση.
- Μπορούν να ενσωματώνονται στο πρόγραμμα του παιδικού σταθμού ή του νηπιαγωγείου.
- Καλλιεργούν τη φαντασία και τη δημιουργικότητα των παιδιών.
- Είναι αισθητικά ευχάριστα.
- Προκαλούν το ενδιαφέρον των νηπίων.
- Δίνουν στα παιδιά μια αίσθηση ελέγχου.
- Έχουν κατάλληλη και αποτελεσματική επανατροφοδότηση.

2.2 Η επιρροή των υπολογιστών στις μαθησιακές δυσκολίες.

Αναμφισβήτητα η εκπαίδευση είναι ένα κοινωνικό και προσωπικό αγαθό, στο οποίο όλοι οι άνθρωποι, ανεξάρτητα από την κοινωνική καταγωγή τους και τις φυσικές αδυναμίες τους, έχουν δικαίωμα πρόσβασης. Αυτή η ιδέα βέβαια, που στις ανεπτυγμένες χώρες είναι μέρος των ανθρώπινων δικαιωμάτων, απέχει κατά πολύ από την πραγματικότητα. Με την ανάπτυξη των τεχνολογιών καταργούνται στερεότυπα και προκαταλήψεις, ενώ παράλληλα ανακαλύπτονται νέοι τρόποι αντιμετώπισης των μαθησιακών δυσκολιών.

Η μάθηση είναι συνδυασμένη με δυσκολίες και σίγουρα δεν είναι το ίδιο εύκολη για όλα τα άτομα. Οι δυσκολίες αυτές μπορεί να αναφέρονται στο αντικείμενο της μάθησης, στον τρόπο και τις συνθήκες που διεξάγεται η μάθηση και στα χαρακτηριστικά του ίδιου του ατόμου, όπως είναι, οι φυσικές και πνευματικές αδυναμίες και αναπηρίες, καθώς, τα κοινωνικά, συναισθηματικά και ψυχολογικά εμπόδια (Κούτρα, Χ., 2001). Είναι γνωστό ότι κάθε άτομο με μαθησιακές δυσκολίες έχει πέρα από κοινά χαρακτηριστικά, ορισμένες διαφορετικές διδακτικές ανάγκες, ανάλογα με την ιδιαιτερότητά του. Έτσι λοιπόν, οι φορείς της εκπαίδευσης θα πρέπει να είναι υπεύθυνοι, εφόσον υπάρχει μια συνεχόμενη αύξηση εκπαιδευτικών μεθόδων όπου με τις κατάλληλες παιδαγωγικές προσεγγίσεις, αναδεικνύουν τις δυνατότητες των παιδιών.

Απαραίτητη για την εκτίμηση των αναγκών του κάθε ατόμου, είναι η διάγνωση των μαθησιακών δυσκολιών. Απαιτείται μια σφαιρική διερεύνηση όχι μόνο των αδύνατων, αλλά και των δυνατών σημείων του ατόμου η οποία θα καλύπτει τη συναισθηματική του κατάσταση, τις γνωστικές του λειτουργίες, τις δεξιότητες επικοινωνίας, το αυτοσυναισθήμα, τα ενδιαφέροντα, τη στάση του στη μάθηση, τις επιδόσεις του, κ.α. Η διάγνωση θα πρέπει να γίνεται πολύ προσεχτικά μιας και δεν υπάρχουν αντικειμενικά εργαλεία μέτρησης των δυνατοτήτων του κάθε παιδιού. Σε διαφορετική περίπτωση τα παιδιά αυτά μπορεί να στερηθούν σημαντικές ευκαιρίες ανάπτυξης.

Η χρήση της νέας τεχνολογίας παρέχει εξαιρετικές ευκαιρίες για την ανάπτυξη ατόμων με ειδικές ανάγκες. Είναι πολύ σημαντικό να ενδυναμωθεί η δυνατότητα των μαθητών να παίρνουν στα χέρια την ίδια τους τη μάθηση και να εργάζονται με τους δικούς τους ρυθμούς. Οι μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες, ιδιαίτερα, διευκολύνονται με τη συχνή, υπομονετική και ευχάριστη επανάληψη, με τη πολυαισθητηριακή προσέγγιση στο γνωστικό υλικό, με τη παροχή προτύπων επιθυμητής συμπεριφοράς. Μαθητές που έχουν φυσικές αδυναμίες συντονισμού, όρασης, ακοής, κτλ., είναι δυνατόν, με ειδικά προσαρμοσμένο στις ανάγκες τους τεχνολογικό υλικό, να αποκτήσουν σταδιακά πρόσβαση στο κοινό αναλυτικό πρόγραμμα, γεγονός που μειώνει το χάσμα της ισότητας ευκαιριών. (Ράπτης, Α., Ράπτη, Α., 2006). Τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να αναπτύξουν την αίσθηση ελέγχου, αισθάνονται υπερηφάνεια

για την όμορφη εμφάνιση της εργασίας τους, μαθαίνουν να έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες όποτε τις χρειαστούν καθώς νιώθουν έντονα τη χαρά της δημιουργίας.

Τα παραπάνω, είναι πλεονεκτήματα ακόμα και για τα παιδιά που δεν αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Για τα παιδιά όμως με ειδικές ανάγκες, που οι όροι για την ανάπτυξη τους είναι δυσκολότεροι, ανοίγονται νέοι ορίζοντες ως προς τις ευκαιρίες ανάπτυξής τους, μιας και μπορούν να επινοηθούν καλύτερα ηλεκτρονικά συστήματα και χειριστήρια που υποκαθιστούν τις φυσικές τους αδυναμίες. Τώρα πια τους προσφέρονται πολλές δυνατότητες βοηθώντας τα σε επιδέξιες κινήσεις, στην όρασή τους, διαθέτουν μέσα επικοινωνίας και ομιλίας, μουσικά όργανα, γραφιστικά εργαλεία, κ.α. Δεν είναι λίγα τα παραδείγματα παιδιών, που η θέλησή τους έφτασε σε σημείο να τα προωθήσει τόσο πολύ, ώστε να κατορθώσουν να υπερνικήσουν την αναπηρία τους.

Τέλος, θα πρέπει να αναφέρουμε πως ένας υπολογιστής, δεν είναι σίγουρο πως μπορεί να βοηθήσει όλα τα άτομα με ειδικές ανάγκες, γι' αυτό οι δάσκαλοι που χρησιμοποιούν τον ηλεκτρονικό υπολογιστή σαν βοηθό που μεγιστοποιεί τις δυνατότητες των παιδιών, θα πρέπει να παρακολουθούν συνεχώς τις εξελίξεις στον τομέα του εκπαιδευτικού λογισμικού.

2.3 Η βοήθεια των ηλεκτρονικών υπολογιστών στις κατηγορίες ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Οι γνωστικές και φυσικές αδυναμίες των ατόμων με ειδικές ανάγκες οφείλονται σε διάφορα αίτια και οι κατηγορίες που χωρίζονται είναι πολλές. Όσον αφορά την εκπαίδευσή τους, χωρίζονται σε άτομα με: ελαφρές, μέτριες και σοβαρές μαθησιακές δυσκολίες. Στις δύο πρώτες κατηγορίες βρίσκονται παιδιά με μικρές και μεγάλες δυσκολίες μάθησης, εξαιτίας οπτικών, ακουστικών και νευρολογικών προβλημάτων. Η μη έγκαιρη διάγνωση των προβλημάτων αυτών οδηγεί σε αδυναμία επεξεργασίας πληροφοριών, εμποδίζει την πλήρη κατανόηση του γραπτού και προφορικού λόγου, με αποτέλεσμα τα παιδιά να μένουν πίσω στην ανάγνωση, τη γραφή και την

κατανόηση των μαθηματικών εννοιών. Όταν τα προβλήματα αυτά γίνουν χρόνια, συνήθως αποδίδονται σε νοητική υστέρηση του παιδιού και επηρεάζουν αρνητικά τη γνωστική, συναισθηματική και κοινωνική του ανάπτυξη. Αυτά τα παιδιά βοηθούνται ιδιαίτερα από την εργασία τους με υπολογιστές. Υπάρχουν απλοποιημένα πληκτρολόγια, οθόνες αφής, πληκτρολόγια που λειτουργούν με το σύστημα ανάγνωσης των τυφλών, συστήματα αναγνώρισης της ομιλίας, λογισμικό που βοηθάει τη ορθοφωνία και την ανάπτυξη του λόγου, προγράμματα για την αντιμετώπιση προβλημάτων μνήμης και συγκέντρωσης προσοχής, καθώς και προγράμματα για την υπέρβαση προβλημάτων ανάγνωσης και γραφής που αντιμετωπίζουν τα δυσλεκτικά παιδιά (Σολομωνίδου, Χ., 2001).

Δεδομένου του ότι δεν μπορεί να κατασκευαστεί λογισμικό για τη δυσκολία κάθε παιδιού ξεχωριστά, έχει βρεθεί το λεγόμενο «ανοιχτό» λογισμικό που δίνει τη δυνατότητα σχεδιασμού του περιεχομένου του, ώστε να ταιριάζει στις ιδιαίτερες ανάγκες των παιδιών. (Ράπτης, Α., Ράπτη, Α., 2006) Τα πρώτα λογισμικά δεν διέθεταν την ευελιξία αυτή, σήμερα όμως το ευέλικτο λογισμικό αναπτύσσεται όλο και περισσότερο και έχει ευρεία απήχηση.

Υπάρχουν όμως, παιδιά και ενήλικες με σοβαρότερες μαθησιακές δυσκολίες, γνωστικής και αισθησιο-κινητικής φύσεως. Η έκθεση των ατόμων αυτών σε έντονα, επιστημονικά μελετημένα, αισθητηριακά ερεθίσματα έχει ευεργετικά αποτελέσματα. Στις ανεπτυγμένες χώρες υπάρχουν κέντρα ειδικής αγωγής, εξοπλισμένα με πλήθος αντίστοιχων μηχανημάτων. Για τα άτομα αυτά η εκμάθηση της χρήσης του υπολογιστή αποτελεί από μόνη της κατόρθωμα. Η αρχή γίνεται με πολύ αργά βήματα, όπως το να αντιληφθεί το άτομο τι αποτέλεσμα φέρνει κάθε του κίνηση στον υπολογιστή (αν ακουμπήσει αυτό το σημείο της οθόνης θα έχει αυτό το αποτέλεσμα). Πολλές φορές ο ειδικός θα πρέπει να διδάξει ακόμα και την κατανόηση των εννοιών της επιλογής πλήκτρων- εικόνων. Έρευνες επίσης, έχουν δείξει ότι ο υπολογιστής παρέχει κίνητρα στο παιδί, τα οποία το ωθούν στην επανάληψη των δραστηριοτήτων, κάνει ένα είδος θεραπευτικής άσκησης, αναπτύσσοντας παράλληλα την αίσθηση επίγνωσης του ατόμου για το σώμα του και επικοινωνίας του με αυτό.

Στα άτομα με ειδικές ανάγκες, χαρίζεται ένας κόσμος ανεκτίμητης αξίας, που τους δίνει τη δυνατότητα έκφρασης και επικοινωνίας, μέσα από ήχους, φωνητικές ασκήσεις, εικόνες και συστήματα σύνθεσης μουσικής. Η συχνή πρακτική αναπτύσσει τα εγκεφαλικά κύτταρα αλλά παράλληλα και τη συναισθηματική και κοινωνική συμπεριφορά και του δίνεται νέα ώθηση στη γνωστική και εκφραστική του πρόοδο. Το άτομο έχει τη δυνατότητα να δράσει χωρίς τη συνεχή επίβλεψη και βοήθεια των άλλων και να έχει έλεγχο πάνω σε ένα μηχανήμα που ανταποκρίνεται στις εντολές του, πράγμα σπουδαίο και πολύ ενισχυτικό. Η αύξηση της αυτοσυγκέντρωσης τόσο σε χρονική διάρκεια όσο και σε ένταση είναι ένα ακόμα πλεονέκτημα του υπολογιστή όσο αφορά τα άτομα με γνωστικές αδυναμίες.

2.4 Πιθανές αλλαγές στο κλίμα της σχολικής τάξης.

Η διδασκαλία δεν είναι μόνο ένα θέμα νοητικό, αλλά ενεργεί συνολικά και ψυχοκοινωνικά. Κατά την διαδικασία της μάθησης αλληλεπιδρούν όλες οι πτυχές της προσωπικότητας των μαθητών και των διδασκόντων που συμμετέχουν. Οι ψυχοκοινωνικοί παράγοντες και η μαθησιακή αλληλεπίδραση κατά τη διδακτική επικοινωνία, παίζουν σπουδαίο ρόλο σε περίπτωση που δεν ενδιαφερόμαστε μόνο για την <<άψυχη>> γνώση, αλλά και για την ανάπτυξη ολοκληρωμένων προσωπικοτήτων. Η βελτίωση των μεθόδων διδασκαλίας μπορεί να επηρεάσει θετικά την ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών και να επιφέρει αλλαγή του κλίματος της σχολικής τάξης.

Η αλλαγή του ρόλου του δασκάλου και του μαθητευόμενου, με δημιουργικές δραστηριότητες και τη χρήση του υπολογιστή, φέρνει την ενεργό συμμετοχή των μαθητών και ανακουφίζει τον δάσκαλο, ο οποίος βρίσκεται στο πλευρό των μαθητών του και δεν εξαντλείται από την φασαρία. Επίσης, η δημιουργία σχολικών ομάδων βοηθάει στην ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών μιας και προωθείται η συνεργασία, η κοινωνική αλληλεπίδρασή και διατηρείται η αυτονομία του κάθε μαθητή. Η συνεργασία κατά τη διάρκεια του μαθήματος γίνεται από λάθος, σωστή καθώς οι μαθητές εργάζονται για την επιλογή της αυθεντικής γνώσης που θα ανακαλύψουν με την βοήθεια του υπολογιστή.

Κεφάλαιο 3

Προσέγγιση και ανάπτυξη

3.1 Στάσεις και απόψεις σχετικά με την εισαγωγή των Νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση.

Το θέμα της εισαγωγής των νέων τεχνολογιών στον τομέα της εκπαίδευσης έχει προκαλέσει πλήθος αντιδράσεων από μελετητές, ερευνητές και εκπαιδευτές οι οποίοι χωρίζονται σε τέσσερες κατηγορίες. Υπάρχουν λοιπόν εκείνοι που:

A) συμφωνούν απόλυτα με την εισαγωγή των υπολογιστών στην εκπαίδευση υποστηρίζοντας την άποψη τους σε αφηρημένες ιδέες, χωρίς έρευνες και εξέταση των εκπαιδευτικών προϋποθέσεων και συνεπειών. Σύμφωνα με αυτούς, όλες οι τεχνολογικές εξελίξεις είναι θετικές και συνιστούν πρόοδο.

B) αντιμετωπίζουν με μεγάλη καχυποψία τη μάθηση με τη βοήθεια των ηλεκτρονικών υπολογιστών και αντιστέκονται συντηρητικά με τρόπο αμυντικό

απέναντι στις επιδράσεις των νέων τεχνολογιών. Γενικότερα, κρατούν μια αρνητική στάση ακόμα και στην εξοικείωση της χρήσης των νέων τεχνολογιών.

Γ) δεν απορρίπτουν την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στις σχολικές τάξεις, όμως εφιστούν την προσοχή στον κίνδυνο να χρησιμοποιηθεί ο υπολογιστής ως μέσο ενός κοινωνικού ελέγχου και κοινωνικό-πολιτικής αποδυνάμωσης του ατόμου. Δίνουν μεγάλη έμφαση στο ρόλο του δασκάλου κατά τη μαθησιακή αλληλεπίδραση μέσα στο σχολείο και θεωρούν πως είναι ανάγκη η συνεχής αποτίμηση των επιπτώσεων των νέων τεχνολογιών με βάση κοινωνικά κριτήρια.

Δ) έχουν θετική αλλά συγχρόνως κριτική στάση απέναντι στο καινούριο και τις νέες εκπαιδευτικές δυνατότητες που παρουσιάζονται στο σχολείο την εποχή της πληροφορίας και της επικοινωνίας.

3.2 Πλεονεκτήματα – μειονεκτήματα της εισαγωγής των Νέων Τεχνολογιών στην εκπαίδευση.

Μερικά από τα πλεονεκτήματα της εισαγωγής των υπολογιστών στην εκπαίδευση είναι τα εξής(Ράπτης, Α., Ράπτη, Α.,2006):

- Ο υπολογιστής έχει ανεξάντλητη υπομονή και δεν κάνει ποτέ κοινωνικές διακρίσεις. Το παιδί δεν έχει λόγο να ντρέπεται, ούτε να φοβάται πως θα το περάσουν για χαζό κάτι που συμβαίνει συχνά όταν επικοινωνεί με ανθρώπους.
- Το μάθημα γίνεται πιο ευχάριστο και πιο κατανοητό καθώς δίνονται κίνητρα για μεγαλύτερη διερεύνηση των θεμάτων που διδάσκονται, σε σχέση με άλλα μέσα διδασκαλίας.
- Δίνεται η ευκαιρία στο μαθητή να προχωρήσει σύμφωνα με το δικό του ρυθμό και τις δικές του δυνάμεις. Ενισχύεται η εξατομικευμένη διδασκαλία και κατά συνέπεια και οι διαφορετικοί τρόποι μάθησης.

- Ο υπολογιστής ανατροφοδοτεί τον μαθητή σχετικά με την ορθότητα των απαντήσεών του και αξιολογεί τις γνώσεις και τις δεξιότητές του. Επίσης, καταγράφει την πορεία επίδοσης του μαθητή ενημερώνοντας τον σχετικά.
- Η άμεση ενίσχυση της σωστής απάντησης του μαθητή, δυναμώνει το κίνητρο για μάθηση.
- Υπάρχει βαθμιαία πορεία του μαθητή, η οποία τον βοηθά να ελέγχει την πρόοδό του και να φτάνει σε σημείο να απαντά σωστά σχεδόν σε όλα τα θέματα, στα οποία προσδοκούνται σωστές απαντήσεις.
- Ο χειρισμός του υπολογιστή αυξάνει την αυτοσυγκέντρωση, έτσι ώστε, να κρατάει το μαθητή εργαζόμενο για αρκετό χρονικό διάστημα.
- Δίνεται η δυνατότητα στο μαθητή να αναπτύξει μεθοδικό και επιστημονικό τρόπο σκέψης.
- Με τη χρήση του υπολογιστή ανακαλύπτονται νέες διαστάσεις διδακτικής.
- Ο υπολογιστής μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εποπτικό μέσο σε όλα τα μαθήματα και να προωθήσει τη συνεργατική μάθηση.
- Η διασύνδεση του υπολογιστή με δίκτυα και οπτικοακουστικά μέσα διευκολύνει την διάδοση των πληροφοριών, των γνώσεων και την επικοινωνία των ανθρώπων μεταξύ τους για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα διαδίδονται εύκολα, ακόμα και στα πιο μακρινά σημεία της γης, ενώ η εκπαίδευση εξ αποστάσεως που επεκτείνεται όλο και περισσότερο, δίνει την ευκαιρία για μόρφωση στην πλειονότητα των ατόμων.
- Η κατασκευή εκπαιδευτικών προγραμμάτων και για τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς, δίνει τη δυνατότητα της συνεχούς επιμόρφωσής τους. Επίσης, πολλοί εκπαιδευτές έχουν τη δυνατότητα να κατασκευάσουν το δικό τους λογισμικό, παραθέτοντας με τον τρόπο αυτό, νέες ιδέες και διδακτικές προτάσεις.

Μερικές από τις απόψεις εκείνων που είναι αντίθετοι με την εισαγωγή των υπολογιστών στις αίθουσες διδασκαλίας, είναι οι εξής:

- Σε περίπτωση που οι υπολογιστές υποκαταστήσουν το δάσκαλο, είναι πιθανή η επιδίωξη ενός υψηλού βαθμού ομοιομορφίας στη διδασκαλία και την αξιολόγηση και έτσι ίσως να εφαρμοστούν συστήματα μαζικής και όχι αντικειμενικής εκπαίδευσης. Η ομοιομορφία αυτή μπορεί να αποβεί σε βάρος της ενασχόλησης με τη σύνθετη γνώση και τη δημιουργική μάθηση.

- Πολλά εκπαιδευτικά προγράμματα σχεδιάζονται από μη ειδικούς στα παιδαγωγικά και από άτομα με απόλυτες θεωρήσεις σχετικά με τη μάθηση, με συνέπεια να μην έχουμε επίγνωση των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων.
- Τα πακέτα λογισμικού είναι ανεξέλεγκτα, επειδή αντιπροσωπεύουν την σκέψη του προγραμματιστή τους.
- Οι υπολογιστές αυξάνουν την ανυπομονησία, γιατί λειτουργούν με διαφορετικούς ρυθμούς από εμάς. Οι αλλαγές στον τεχνολογικό τομέα προκαλούν σύγχυση ακόμα και στους έμπειρους χρήστες.
- Δίνεται όλο και μεγαλύτερη έμφαση από τη μεριά της κοινωνίας, στα γρήγορα αποτελέσματα που επιτυγχάνονται μέσω των υπολογιστών και έτσι όλα γύρω μας επιταχύνονται με τέτοιο τρόπο, που το νευρικό μας σύστημα δυσκολεύεται να παρακολουθήσει.
- Η προσοχή και η συναισθηματική ενέργεια των παιδιών απορροφώνται κατά ένα μεγάλο μέρος από τον υπολογιστή, συμβάλλοντας έτσι στην κοινωνική τους απομόνωση και τη μοναξιά. Η μάθηση από κοινωνική διαδικασία γίνεται ατομική υπόθεση, λειτουργώντας σε βάρος της ολόπλευρης ανάπτυξης της προσωπικότητας του παιδιού.
- Η απάντηση στο επιχείρημα ότι ο υπολογιστής αυξάνει την αυτοεκτίμηση του μαθητή, επειδή αυτός ελέγχει τη μηχανή, είναι ότι, αντίθετα, αν ο υπολογιστής δεν χρησιμοποιηθεί κατάλληλα δημιουργεί μια αίσθηση εξάρτησης, ελαττώνει την εμπιστοσύνη του μαθητή στις δικές του δυνάμεις και τον πάει πίσω στην κοινωνική του αποτελεσματικότητα.
- Η εύκολη πρόσβαση στη πληροφορία μπορεί να μη λύσει προβλήματα, αλλά αντίθετα να δημιουργήσει και άλλα εξαιτίας της άνισης πρόσβασης στην πληροφορία που δημιουργείται από οικονομικά, πολιτικά και πολιτιστικά προνόμια ορισμένων κοινωνικών ομάδων. Επίσης, υπάρχει ο κίνδυνος της δημιουργίας μιας νέας τάξης τεχνοκρατών του υπολογιστή, από την οποία θα εξαρτάται ο αδαής (με το θέμα) πληθυσμός.
- Υπάρχει διαφοροποίηση στην κατανομή και χρήση των υπολογιστών από τόπο σε τόπο και από σχολείο σε σχολείο, οπότε η δυνατότητα μετάδοσης της πληροφορίας ακόμα και στα πιο απομακρυσμένα χωριά, ίσως να μην ισχύει.

- Η συνεχής έκθεση στην ακτινοβολία των υπολογιστών μπορεί να έχουν άσχημες επιπτώσεις και να προκαλέσουν προβλήματα όπως, κόπωση, πονοκεφάλους, πόνους στη μέση, προβλήματα όρασης κ.α.

Και οι δύο πλευρές σε μερικά σημεία φαίνεται να έχουν δίκιο, ενώ σε άλλα οι οπαδοί των υπολογιστών εμφανίζονται υπερβολικοί και οι κατήγοροι τους, άδικοι.

Είναι όμως ο ηλεκτρονικός υπολογιστής μια μηχανή όπως όλες οι άλλες; Είναι μια μηχανή εργαλείο (όπως π.χ. στυλό, το πινέλο, η γραφομηχανή) που μας βοηθάει να πραγματοποιήσουμε ένα έργο, ή μια μηχανή που κατασκευάστηκε για να δουλεύει μαζί μας για εμάς (όπως π.χ., τα πλυντήρια);

Ο υπολογιστής ανήκει σε μια άλλη κατηγορία, που περιλαμβάνει τις προηγούμενες δύο, αλλά έχει και νέες ιδιότητες. Οι ιδιότητες που κάνουν τους υποστηρικτές να μιλούν με τόσο ενθουσιασμό είναι η δυνατότητα του να αλληλεπιδρά με τον άνθρωπο, να κάνει λογικές πράξεις και πράγματα που θα ήθελε να κάνει ο άνθρωπος αλλά του είναι δύσκολο, όπως το να θυμάται μεγάλο όγκο πληροφοριών, να υπολογίζει και να επεξεργάζεται πολύπλοκα δεδομένα σε λιγοστό χρόνο, να λύνει προβλήματα και να χρησιμοποιείται ως διαμεσολαβητής για να επικοινωνούν οι άνθρωποι.

Ο υπολογιστής επίσης, δεν είναι μια απλή λογιστική μηχανή, είναι ένα πληροφορικό αντικείμενο, που δεν υπολογίζει μόνο αλλά και επεξεργάζεται την πληροφορία.

Από την άλλη πλευρά όμως, οι ιδιότητες της μηχανής αυτής φοβίζουν πολλούς ανθρώπους. Εκείνο που φοβίζει κυρίως, είναι ότι η δύναμή του μπορεί να αποτελέσει ένα επικίνδυνο όπλο για το κοινωνικό σύνολο, χρησιμοποιούμενο από μερίδες ατόμων, καθώς, τα αποτελέσματα μιας τόσο ικανής μηχανής είναι δύσκολο να προβλεφθούν από το ευρύ κοινό.

3.3 Παράγοντες που επηρεάζουν τη στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές.

3.3.1 Ο παράγοντας της γνώσης και της εμπειρίας.

Από έρευνες που έχουν γίνει έχει φανεί ότι οι εκπαιδευτικοί που έχουν εμπειρία και γνώσεις σχετικά με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές παρουσιάζουν θετικότερη στάση από τους υπόλοιπους. Η επίδραση της εμπειρίας στη στάση του ατόμου σχετίζεται με μια βασική ανάγκη του ανθρώπου, που είναι ο έλεγχος του περιβάλλοντός του (Μπίκος, Κ., 1995).

Αντίθετα η έλλειψη εμπειρίας φαίνεται να είναι ο σημαντικότερος παράγοντας, ο οποίος προκαλεί την επιφυλακτική στάση των εκπαιδευτικών. Η απλή επαφή βέβαια με τον υπολογιστή δεν προκαλεί αυτόματα μεταβολή της στάσης, η οποία οδηγεί και στην αποδοχή του. Έχει διαπιστωθεί ότι τα άτομα μεταβάλλουν τις αντιλήψεις τους καθώς αποκτούν εμπειρίες, αυτή όμως η μεταβολή είναι σταδιακή και εξαρτάται από το είδος και το βάθος της εξοικείωσης.

Η εμπειρία και η ενημέρωση επηρεάζουν θετικά τις στάσεις των εκπαιδευτικών. Επίσης, εντονότερη επίδραση στη στάση έχει η άμεση εμπειρία και η ενεργητική εμπλοκή σε σύγκριση με την απλή ενημέρωση.

Ενδιαφέρουσα φαίνεται και η διαφορά που προκύπτει ανάμεσα στο γνωστικό επίπεδο της στάσης και στο επίπεδο της συμπεριφοράς. Οι εκπαιδευτικοί ενώ σε επίπεδο θεωρητικών απόψεων παρουσιάζονται ιδιαίτερα θετικοί στο ενδεχόμενο εισαγωγής Η/Υ στο σχολείο, όταν καλούνται να υλοποιήσουν με τη συμμετοχή τους αυτή την καινοτομία, παρουσιάζονται κάπως πιο επιφυλακτικοί. Η διατύπωση απόψεων όσον αφορά τη χρησιμότητα και την αποτελεσματικότητα των Η/Υ μάλλον αντανακλά το γενικότερο κλίμα της εποχής ή και το φόβο των εκπαιδευτικών, μήπως σε αντίθετη περίπτωση θεωρηθούν οπισθοδρομικοί.

3.3.2 Ο παράγοντας της ειδικότητας.

Ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που εξηγούν την περισσότερο ή λιγότερο θετική στάση των εκπαιδευτικών φαίνεται να είναι η ειδικότητα. Τα αποτελέσματα σχετικών ερευνών δείχνουν ότι ο απόφοιτος θετικών σχολών τείνουν να παρουσιάζουν σημαντικά θετικότερη στάση από τους απόφοιτους θεωρητικών σχολών (Μπίκος, Κ., 1995). Αυτό οφείλεται στην ουσία στο γεγονός ότι οι απόφοιτοι θετικών σχολών έχουν και συχνότερη αλλά και μεγαλύτερη εξοικείωση με τη Νέα Τεχνολογία. Μιλάμε για ειδικότητα και όχι για εμπειρία γιατί σε όλες τις χώρες που υλοποιήθηκε η εισαγωγή Η/Υ στο σχολείο, πάντα διέφερε η εφαρμογή τους κατά μάθημα τουλάχιστον ως προς την έκταση. Έτσι οι Η/Υ συνδέθηκαν με τα μαθηματικά, τη φυσική και άλλα μαθήματα θετικής κατεύθυνσης. Από την άλλη, είναι χαρακτηριστικό ότι η επίδοση και το ενδιαφέρον για τα μαθηματικά συνδέθηκαν με την επιθυμία εισαγωγής Η/Υ στο σχολείο.

Η ειδικότητα φαίνεται να είναι ο παράγοντας που υπερισχύει και του φύλου και της ηλικίας στη διαμόρφωση των στάσεων απέναντι στη Νέα Τεχνολογία.

Οι λόγοι που οδηγούν σε τέτοιου τύπου διαφοροποιήσεις, διερευνήθηκαν σε χώρες όπου έχει γίνει η εισαγωγή Η/Υ στα σχολεία. Ως αιτία είναι αρχικά η απροθυμία εκπαιδευτικών, οι οποίοι διδάσκουν θεωρητικά μαθήματα να συμμετάσχουν σε σχετικά προγράμματα εκπαίδευσης. Εφόσον όμως δεν υπάρχει ζήτηση, ανάλογα μειωμένη είναι και η προσφορά κατάλληλων διδακτικών προγραμμάτων. Έτσι έχει μείνει ο χώρος σχεδόν στην αποκλειστικότητα των καθηγητών μαθηματικών και απλά δημιουργείται ένας ανταγωνισμός, όσον αφορά την αρμοδιότητα για τους Η/Υ, με τους καθηγητές των υπόλοιπων μαθημάτων θετικής κατεύθυνσης. Αν όμως πάρουμε σαν δεδομένο την εισαγωγή της Νέας Τεχνολογίας, όχι μόνο ως περιεχομένου αλλά και ως μέσου διδασκαλίας, τότε η διεκδίκηση της αποκλειστικής αρμοδιότητας, δεν έχει κανένα νόημα.

3.3.3 Ο παράγοντας του φύλου.

Έρευνες επίσης, έχουν δείξει πως οι άνδρες εκπαιδευτικοί παρουσιάστηκαν με σημαντική διαφορά πιο αισιόδοξοι από τις γυναίκες συναδέλφους τους. Παραδείγματα από χώρους εργασίας δείχνουν ότι οι γυναίκες συνήθως έχουν περιορισμένες γνώσεις και εμπειρίες, διότι ακόμα και όταν χρησιμοποιούν Η/Υ, διεκπεραιώνουν βοηθητικές και ανιαρές εργασίες, οι οποίες δεν τους αφήνουν περιθώρια ανάπτυξης πρωτοβουλίας. Αντίθετα οι άνδρες συνάδελφοι λόγω της θέσης τους, εμπλέκονται ενεργητικότερα στη διαδικασία εξοικείωσης, κάτι που λειτουργεί ως κίνητρο για την αφύπνιση του ενδιαφέροντός τους (Μπίκος, Κ., 1995).

Επίσης, υπάρχει ένας προβληματισμός στο παραδοσιακό θέμα των «στερεοτύπων των ρόλων». Ο προβληματισμός αυτός ξεκινά από την άποψη ότι πίσω από την επιφυλακτική στάση των γυναικών κρύβονται υπονοούμενες ικανότητες που απαιτεί η ρήση των Η/Υ, ικανότητες τις οποίες κατέχουν μόνο οι άνδρες. Αυτό βέβαια αμφισβητείται από έρευνες, οι οποίες δείχνουν πως με εξισωμένες συνθήκες εκπαίδευσης δεν παρουσιάστηκαν διαφορές στο ταλέντο ή στις επιδόσεις προγραμματισμού. Οι διαφορές ερμηνεύτηκαν ως συνέπεια των διαφορετικών κινήτρων και της διαφορετικής επένδυσης σε χρόνο ή προσπάθεια.

Εκτός όμως από τη συμπεριφορά των γονέων, φαίνεται ότι σημαντική είναι και η συμβολή των εκπαιδευτικών στη διατήρηση των στερεοτύπων των ρόλων. Ενώ δηλαδή τοποθετούνται θεωρητικά κατά των διακρίσεων των δύο φύλων, δεν αντιδρούν σε κάποιους περιορισμούς του εκπαιδευτικού συστήματος, το οποίο κάνει διάκριση σε ανδρικές και γυναικείες δεξιότητες. Αποτέλεσμα αυτών των διακρίσεων είναι ότι όλο και περισσότεροι εκπαιδευτικοί θεωρούν τις γυναίκες λιγότερο ικανές σε θέματα τεχνολογίας.

Επίσης, ερευνήθηκαν οι συναισθηματικές αντιδράσεις τόσο των ανδρών, όσο και των γυναικών. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως και στις δύο περιπτώσεις όταν δόθηκε το ερέθισμα "ηλεκτρονικός υπολογιστής" υπήρξαν αντιδράσεις χρησιμοποιώντας έννοιες όπως "άψυχος/απρόσωπος". Αυτό το αποτέλεσμα είναι η διάψευση της άποψης ότι στην αρνητική στάση των γυναικών

υπεισέρχονται κάποιοι τυπικά γυναικείοι συναισθηματικοί παράγοντες και αντιδράσεις.

3.3.4 Ο παράγοντας της ηλικίας και του χρόνου υπηρεσίας.

Η σύνδεση του νεαρού της ηλικίας με τη θετικότερη στάση απέναντι στην εισαγωγή Η/Υ στο σχολείο, δεν ισχύει, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι οι νεότεροι εκπαιδευτικοί δεν έχουν γενικά θετική στάση αλλά ότι οι συνάδελφοί τους από 36 έως 45 ετών παρουσιάζουν σημαντικά θετικότερη στάση (Μπίκος, Κ., 1995). Η ηλικία παρόλα αυτά αποτελεί αποφασιστικό παράγοντα στη διαμόρφωση στάσεων απέναντι στους Η/Υ. Νεότερα άτομα φαίνεται να πείθονται χωρίς αμφιβολίες για τις δυνατότητες οι οποίες τους προσφέρονται, γι' αυτό είναι και προθυμότερα να εξοικειωθούν με τη Νέα Τεχνολογία και να αποκτήσουν δεξιότητες οι οποίες πιστεύουν ότι θα τους βοηθήσουν στη σταδιοδρομία τους. Αντίθετα ηλικιωμένοι εργαζόμενοι δεν θεωρούν ότι απειλείται η θέση ή η σταδιοδρομία τους από αυτή την έλλειψη.

Η χρησιμότητα όσο και η κοινωνική πίεση διαφέρει κατά ηλικιακή ομάδα. Η επιλογή νέων να ακολουθήσουν σπουδές σχετικά με την πληροφορική διαπιστώθηκε ότι έχει βασικό κίνητρο την επαγγελματική αποκατάσταση και όχι απαραίτητα τη στάση τους απέναντι στους Η/Υ. Αντίθετα η απόφαση ενηλίκων άνω των 50 ετών να ασχοληθούν με τους Η/Υ είχε ως κίνητρο μόνο την βελτίωση της αυτοεικόνας τους, λόγω της αίσθησης ανεξαρτησίας που τους παρείχε αυτή η ικανότητα και της αίσθησης ότι μπορούν να λειτουργούν ως ισότιμα μέλη σε μια τεχνοκρατούμενη κοινωνία. (Μπίκος, Κ, 1995: 87)

Η διάρκεια υπηρεσίας φάνηκε να μην παίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των στάσεων των εκπαιδευτικών, τουλάχιστο με την έννοια της θετικότερης στάσης των εκπαιδευτικών με λίγα χρόνια υπηρεσίας σε σύγκριση με τους παλιούς συναδέλφους τους, οι οποίοι υποτέθηκε ότι θα ήταν απρόθυμοι να δεχτούν ακόμα μια καινοτομία.

Ακόμα μια αιτία μπορεί να είναι το άγχος που προκαλεί η μάθηση του νέου. εκπαιδευτικοί με λίγα χρόνια υπηρεσίας είναι κατανοητό να έχουν επιφυλακτικότερη στάση σε σχέση με πεπειραμένους συναδέλφους, οι οποίοι έχουν 6 ή περισσότερα χρόνια υπηρεσίας. Οι πρόσφατα διορισθέντες

εκπαιδευτικοί έχουν έτσι κι αλλιώς την πίεση να προσαρμοσθούν στις συνθήκες του νέου επαγγέλματός τους και μια παραπάνω καινοτομία ίσως αυξάνει παραπάνω το ήδη υψηλό άγχος τους.

Συμπερασματικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται κάποιο χρονικό διάστημα για να προσαρμοστούν στις συνθήκες του νέου επαγγέλματός τους και να κερδίσουν την αυτοπεποίθηση, η οποία συντελεί στην ετοιμότητά τους για αποδοχή καινοτομιών και αλλαγών. Ενώ όμως ορισμένη διάρκεια υπηρεσίας δρα ευεργετικά, από τη στιγμή που αυτή η διάρκεια ξεπερνά κάποια χρονικά όρια, συντελεί πλέον στο να δείχνουν οι εκπαιδευτικοί μια απροθυμία για εμπλοκή σε μεταρρυθμιστικές προσπάθειες.

3.4 Νέες Τεχνολογίες και διαφορές μεταξύ των δύο φύλων .

Οι ομάδες των μανιωδών χρηστών των Νέων Τεχνολογιών περιλαμβάνουν ως επί το πλείστον άντρες και μάλιστα νεαρής ηλικίας. Μια σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο φύλων, την οποία έχουν επισημάνει πολλοί ερευνητές, είναι ότι τα κορίτσια δεν ενδιαφέρονται τόσο για την τεχνολογία αυτή καθαυτή, χωρισμένη από τις χρήσεις και τις ωφέλειες που αποφέρει. Ενδιαφέρονται για την τεχνολογία μέσα σε ένα ευρύτερο πλαίσιο. Τα αγόρια συνήθως έχουν μεγαλύτερη εμπειρία στη χρήση των υπολογιστών και σε μεγαλύτερο ποσοστό από τα κορίτσια έχουν δικό τους υπολογιστή στο σπίτι. Επίσης η στάση των αγοριών μπροστά στους Η/Υ είναι πιο θετική. Επίσης, σε ορισμένες περιπτώσεις η αλληλεπίδραση φύλου- κοινωνικό- οικονομικών παραγόντων αφορά τη στάση των παιδιών απέναντι στους υπολογιστές, αφού από έρευνες που έχουν γίνει φάνηκε ότι, τα κορίτσια που προέρχονται από τα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα εμφανίζονται ως η πιο αρνητική ομάδα, ενώ τα αγόρια που προέρχονται από τα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα εκφράζουν τη πιο θετική στάση.

Ο R. Martin θεωρεί πως, οι στάσεις απέναντι στους υπολογιστές μπορούν να ερμηνευτούν γενικώς, με βάση το φύλο και την ύπαρξη του υπολογιστή στο σπίτι. Η θετική στάση απέναντι στη χρήση του υπολογιστή κατά την εργασία,

από την άλλη, συνδέεται περισσότερο με τη συμμετοχή σε μαθήματα υπολογιστών σε σχολείο. Επίσης, πρέπει να πούμε πως τα κορίτσια χρησιμοποιούν τον υπολογιστή στο σπίτι τους για επεξεργασία κειμένου, ενώ τα αγόρια το χρησιμοποιούν για προγραμματισμό. Πιο πολλά αγόρια παρά κορίτσια χρησιμοποιούν τον υπολογιστή για να παίζουν παιχνίδια, αλλά η διαφορά σε αυτή την περίπτωση είναι μικρότερη. (Κούτρα, Χ., 2001)

Υπάρχουν έρευνες που τεκμηριώνουν ότι τα κορίτσια και οι γυναίκες έχουν μια πιο πραγματιστική στάση απέναντι στους υπολογιστές και την πληροφορική. Όταν η δουλεία και οι σπουδές τους το απαιτούν, γρήγορα εξοικειώνονται με τη χρήση τους. Τέλος, το σημαντικότερο κίνητρο που προσελκύει πιθανώς τα κορίτσια και μαθαίνουν υπολογιστές είναι ότι αυξάνουν κατά αυτόν τον τρόπο οι πιθανότητές τους να βρουν εργασία.

3.5 Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών.

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι πολύ σημαντικός στην προσπάθεια ενσωμάτωσης της νέας τεχνολογίας στην καθημερινότητα της τάξης. Μόνο οι εκπαιδευτικοί που έχουν την απαραίτητη κατάρτιση και τις ανάλογες δεξιότητες είναι σε θέση να χρησιμοποιούν αποτελεσματικά τις νέες τεχνολογίες, ώστε να ικανοποιούν στο έπακρο τους στόχους της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Έτσι ο ρόλος του δασκάλου είναι πολλαπλός (Αγγελόπουλος, Η., κ.α., 2002).

α) Παιδαγωγικός

Ο δάσκαλος βοηθά στη συνεργασία, προσφέροντας τις ειδικές του γνώσεις και απόψεις. Είναι αυτός που θα δώσει το πνευματικό ή πρακτικό ερέθισμα, που θα θέσει το πρόβλημα ή την δραστηριότητα για τους μαθητές. Επίσης, θέτει ερωτήματα και παίρνει απαντήσεις μαθητών, που δίνουν τροφή για παραπάνω συζήτηση και έρευνα σημαντικών εννοιών, αρχών και ζητημάτων. Παράλληλα εξασφαλίζει στους μαθητές πρόσβαση σε πόρους, πηγές και υλικό, που θα τους βοηθήσουν να επιλύσουν το πρόβλημα. Επίσης, πρέπει

να τους εξασφαλίζει πρόσβαση σε εκείνα τα μέσα και τα εργαλεία που χρειάζονται για την επίλυση του προβλήματος.

β) Κοινωνικός

Ο δάσκαλος επιβλέπει, συντονίζει, και διευκολύνει την επικοινωνία και τη συνεργασία των μαθητών. Δημιουργεί ένα φιλικό, κοινωνικό περιβάλλον, μέσα στο οποίο ενθαρρύνεται η μάθηση. Διευκολύνει τις ανθρώπινες σχέσεις, αναγνωρίζει τη συμβολή κάθε μαθητή, δίνει ευκαιρίες στους μαθητές να αναπτύξουν την αίσθηση της ομάδας, διατηρεί την ομάδα σε ενότητα και βοηθάει τα μέλη της ομάδα να συνεργαστούν για ένα κοινό σκοπό.

γ) Συντονιστικός.

Ο δάσκαλος σχεδιάζει το πρόγραμμα και το ρυθμό εργασίας, δηλαδή τους στόχους της συνεργασίας, το χρονοδιάγραμμα, τους διαδικαστικούς κανόνες και τους κανόνες λήψης αποφάσεων.

δ) Τεχνικός.

Ο δάσκαλος πρέπει να είναι ο ίδιος εξοικειωμένος με την τεχνολογία και μετά να διασφαλίσει ότι και οι μαθητές είναι εξοικειωμένοι με τα μέσα επικοινωνίας που χρησιμοποιούνται.

Κεφάλαιο 4

Συμπεράσματα βιβλιογραφικής ανασκόπησης

4.1 Συμπεράσματα βιβλιογραφικής ανασκόπησης.

Η τεχνολογία από μόνη της δεν είναι ούτε καλή αλλά ούτε και κακή. Η χρήση, η μέθοδος και η πρόθεση είναι οι βασικοί παράγοντες που χαρακτηρίζουν μια πράξη, ένα φαινόμενο ή γεγονός και ανάλογα το μετατρέπουν σε χρήσιμο εργαλείο, σε εμπόδιο ή σε κίνδυνο. Υπό αυτό το πλαίσιο, οι νέες τεχνολογίες αποτελούν ένα φαινόμενο που μόνο ο κατάλληλος κοινωνικός σχεδιασμός και έλεγχος θα διασφαλίσει την σωστή ανάπτυξη και λειτουργία τους, καθώς και την ύπαρξή τους στο μέλλον ως ένα εργαλείο ανάπτυξης και κοινωνικής προόδου και όχι σαν ένα ακόμη τεχνολογικό επίτευγμα το οποίο θα διευρύνει τις κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες και θα οδηγήσει σε ακόμη μεγαλύτερη ανισορροπία στη συμμετοχή του πολίτη, στη δημιουργία, στην παραγωγή, στην ευτυχία.

Η τεχνολογία είναι τμήμα του πολιτισμού και της κοινωνίας και υπό μια έννοια καθορίζει και το βαθμό ανάπτυξης της, εάν δεχτούμε τον ορισμό της τεχνολογίας ως το σύνολο των μεθόδων τις οποίες τα άτομα χρησιμοποιούν για να πετύχουν τους σκοπούς τους και να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους. Η τεχνολογία όμως δεν έχει βούληση. Ανακαλύπτεται και χρησιμοποιείται από ανθρώπους, που έχουν τη βούληση, συνεπώς και την ευθύνη, για το τι παράγουν και το πώς το χρησιμοποιούν. Έτσι υπό τις κατάλληλες προϋποθέσεις, είναι εφικτό να υπάρχει ισόρροπη ανάπτυξη και εξέλιξη της τεχνολογίας και πολιτισμού. Και επειδή είναι δύσκολο να σταματήσουμε την πρόοδο και την εξέλιξη, το βάρος πέφτει στο ίδιο το άτομο και τη σωστή εκ μέρους του χρήση της τεχνολογίας.

Όπως συμβαίνει με όλα τα τεχνολογικά αγαθά, η ορθή ή η λανθασμένη χρήση τους επαφίεται στο σύνολό της στα δικά μας χέρια, στη δική μας διαχείριση. Οι δυνατότητες που μας προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες και νέες εξελίξεις θα αλλάζουν τη μορφή του σημερινού κόσμου.

Η σωστή εκμετάλλευση των νέων τεχνολογιών και η βελτίωση της ποιότητας ζωής είναι καθήκον όλης της ανθρωπότητας και δεν μπορεί να επιτευχθούν παρά μόνο με τη σύνδεση, την ευφυΐα και την υπευθυνότητα όλων μας.

Το σύγχρονο σχολείο οφείλει να παρακολουθεί την εξέλιξη των παραγωγικών δυνάμεων, αλλά και την ανάπτυξη των ηθικών δυνάμεων του πολιτισμού. Έτσι, στο σύγχρονο σχολείο, δικαιούνται θέση οι δυνάμεις που διαμορφώνουν το σύγχρονο πολιτισμό.

Η χρησιμοποίηση των σύγχρονων εργαλείων επικοινωνίας με αποτελεσματικό τρόπο δεν είναι απλή διαδικασία. συνεπάγεται την οικοδόμηση λειτουργιών διανοητικών αναπαραστάσεων, έτσι ώστε τα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας και γενικότερα, οι συμμετέχοντες στην εκπαιδευτική διαδικασία, να είναι σε θέση να κατανοούν, να παρεμβαίνουν, να αποκαλύπτουν τις απατηλές καταστάσεις, να αντισταθούν σε αφορισμούς, να παρακολουθούν τις τρέχουσες εξελίξεις και να είναι ικανοί ανά πάσα στιγμή να συμμετέχουν. Οι διαδικασίες αυτές δεν γίνονται ούτε αυτόματα, ούτε αυθόρμητα. Προϋποθέτουν γνώσεις και κουλτούρα. Για να επιτύχει και να συμβάλλει αποφασιστικά και καθοριστικά η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών και μέσω έκφρασης, απαιτείται καινοτόμος σχεδιασμός. Το ίδιο το σχολείο ως χώρος επεξεργασίας και εφαρμογής, παράγει πρότυπα και δημιουργεί πρακτικές.

Η χρήση των νέων τεχνολογιών στη εκπαιδευτική διαδικασία προϋποθέτει ένα νέο τρόπο προσέγγισης της παιδαγωγικής διαδικασίας και απαιτεί πολλές νέες δεξιότητες και ικανότητες από τη μεριά του εκπαιδευτικού. Απαιτείται πολύπλευρη υποστήριξη τόσο από την πολιτεία, όσο και από τις παιδαγωγικές σχολές, τα σχολεία τους εκπαιδευτικούς, τους γονείς, προκειμένου οι νέες τεχνολογίες να χρησιμοποιηθούν κατάλληλα στη σχολική πράξη. Η ανάπτυξη της χρήσης των νέων τεχνολογιών στα σχολεία είναι συνακόλουθη με την εξάπλωσή τους στο σύνολο της κοινωνίας. Πολύ συχνά,

η τεχνολογία αυτή καθ' αυτή γίνεται επίκεντρο προσοχής αντί η προσδοκώμενη χρήση της.

Το σχολείο ως θεσμός συντηρεί, ενσωματώνει, καθιερώνει και αναμορφώνει την πολιτιστική κληρονομιά γνώσεων, ιδεών και αξιών.

Στην πορεία του τη κληρονομιά αυτή την εμπλουτίζει με την αναζήτηση και την έρευνα. Το σύγχρονο σχολείο οφείλει να ξεπεράσει αγκυλώσεις του παρελθόντος και να ανταποκριθεί στις κοινωνικές αιτήσεις για ευελιξία, προσαρμοστικότητα και αλλαγή οργάνωσης και λειτουργίας του στο περιεχόμενο της σχολικής γνώσης, στη χρήση και εφαρμογή εκπαιδευτικών μέσων και πρακτικών και στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού συστήματος. Η ελληνική εκπαίδευση χρειάζεται νέα στρατηγική και αναθεώρηση των μαθημάτων και του τρόπου διδασκαλίας τους με έμφαση στις νέες τεχνολογίες, χωρίς όμως να τίθεται σε δεύτερη μοίρα η ανθρωπιστική διάσταση της παιδείας και ο πολιτισμός.

Ο εκπαιδευτικός οφείλει να διαθέτει το απαιτούμενο επιστημονικό κύρος, τις σύγχρονες επιστημονικές δεξιότητες, την εξοικείωση με τα νέα παιδαγωγικά ρεύματα και τις νέες μεθοδολογικές προσεγγίσεις, την επαγγελματική επάρκεια. Οφείλει επίσης να καθορίζει διδακτικούς στόχους, στρατηγικές διδασκαλίας, επιλέγοντας το κατάλληλο διδακτικό υλικό, συμπεριφορές και χαρακτηριστικά.

Η ταχύτατη ανάπτυξη των τεχνολογιών πληροφορικής, τηλεπικοινωνιών, οπτικοακουστικών μέσων και μέσων μαζικής ενημέρωσης και επικοινωνίας δημιουργεί εξελίξεις σε οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό επίπεδο.

Ο θεμελιώδης μοχλός κοινωνικής ανάπτυξης που λέγεται σχολείο, οφείλει να προσαρμοστεί στις ανάγκες και απαιτήσεις της διαμορφούμενης κοινωνίας και να επιτελέσει τη διαχρονική του αποστολή.

Τέλος θα πρέπει να τονίσουμε πως, στις νέες κοινωνίες μάθησης και γνώσης, οι νέες τεχνολογίες είναι συστατικό στοιχείο της προόδου και της βελτίωσης της εκπαιδευτικής διαδικασίας, με την προϋπόθεση να διαθέτουν παιδαγωγική και διδακτική εγκυρότητα, διαφάνεια, επανατροφοδότηση και η χρήση τους να είναι αντίστοιχη με την εξελικτική βαθμίδα των εκπαιδευομένων, για να

συμβάλλουν ουσιαστικά στην προώθηση της μάθησης, στην οργάνωση της γνώσης και στη δημιουργία σκεπτόμενων πολιτών.

Κεφάλαιο 5

Η εφαρμογή

5.1 Ανάλυση αναγκών- απαιτήσεων

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφική ανασκόπηση στα κεφάλαια 1, 2, και 3 θεωρήθηκε σκόπιμη η δημιουργία ενός λογισμικού βοηθήματος για τους μαθητές των πρώτων τάξεων του δημοτικού σχολείου. Σκοπός της δημιουργίας αυτού του λογισμικού βοηθήματος είναι, να δώσει στο παιδί τη δυνατότητα να αφομοιώσει τους κανόνες της ελληνικής γραμματικής μέσω της εικόνας και του ήχου. Στοχεύει στο να παροτρύνει το παιδί να συμμετάσχει ευχάριστα στη μαθησιακή διαδικασία.

5.1.1 Καθορισμός στόχων

Αρχικά τέθηκαν οι στόχοι της εργασίας, δεδομένου της ηλικίας των παιδιών που απευθύνεται, των αναγκών τους (π.χ. μαθησιακές δυσκολίες κ.α) καθώς επίσης μελετήθηκαν και οι ανάγκες του ειδικού που θα χειρίζεται το λογισμικό. Η ηλικία των παιδιών που θα ασχοληθεί με το λογισμικό φτάνει μέχρι την Γ' δημοτικού. Αυτό σημαίνει πως θα πρέπει να γίνει κατάλληλος σχεδιασμός(με εικόνες, ήχους και χρώματα) ώστε: α) να προκαλέσουμε το ενδιαφέρον σε αυτές τις ηλικίες και β) να αυξήσουμε το μέσο όρο της συγκέντρωσης της προσοχής τους.

5.1.2 Διαμόρφωση πλάνου εργασίας

Έγινε ένα προσχέδιο που αφορά το στήσιμο της εφαρμογής, δηλαδή πως θα ομαδοποιήσουμε τις ενότητες. Στο τέλος αποφασίστηκε οι ενότητες να είναι ανεξάρτητες οντότητες και να έχουν ενιαία παρουσίαση (μορφή- χρώμα στη κάθε ενότητα).

Όλες αυτές οι ενότητες θα έπρεπε να ομαδοποιηθούν σε μια ενιαία εργασία, η οποία θα λειτουργεί με τον απλούστερο τρόπο π.χ. αυτόματη εκκίνηση cd και επιλογές με κουμπιά.

5.2 Σχεδίαση

5.2.1 Τεχνική σχεδίαση

- Αρχικά σχεδιάστηκε η δομή της κάθε ενότητας, (η θέση των τίτλων, το υποσέλιδο με το όνομα της παραγράφου της κάθε ενότητας του λογισμικού και η θέση των κουμπιών επιλογής.
- Αποφασίστηκε πως τα χρώματα που θα πλαισιώναν την κάθε ενότητα, έπρεπε να είναι συμβατά- ταιριαστά μεταξύ τους και ξεχωριστά στην κάθε ενότητα. Σκοπός αυτής της χρωματικής συμφωνίας είναι η ομαδοποίηση των ενοτήτων στο μυαλό του μαθητή και η καλή αισθητική.
- Βρέθηκαν τα κείμενα όλων των ηχογραφήσεων. Τα κείμενα αυτά περιελάμβαναν όλους τους κανόνες της ελληνικής γραμματικής μέχρι τη Β' δημοτικού. Έπειτα έγιναν οι ηχογραφήσεις των κανόνων της γραμματικής και βρέθηκαν οι εικόνες των καρτών που θα συνόδευαν τις ηχογραφήσεις αυτές.
- Έγινε επεξεργασία της βασικής οθόνης και σχεδιάστηκε ένα πλάνο για τις θέσεις της κεφαλίδας(τίτλος ενότητας) και του κάθε υποσέλιδου (παράγραφος ενότητας)
- Όλα αυτά μαζί με τα κείμενα, τους ήχους και τις εικόνες αποφασίστηκε να συναρμολογηθούν για την τελική παραγωγή της κάθε ενότητας.

5.2.1 Λειτουργική σχεδίαση

Στο λογισμικό δίνεται η θεωρία όλων των φαινομένων της γραμματικής. Η παρουσίασή τους γίνεται από καρτούν που μιλούν και τραβούν την προσοχή και το ενδιαφέρον του παιδιού.

Στο λογισμικό εμφανίζονται κάποια καρτούν τα οποία παρουσιάζουν τη θεματολογία:

- Άρθρα
- Ουσιαστικά
- Επίθετα
- Αντωνυμίες
- Επιρρήματα
- Μετοχές
- Ρήματα
- Παραγωγή και σύνθεση λέξεων.

Έπειτα ο ειδικός με ένα κλικ πάνω στο θέμα με το οποίο θέλει να δουλέψει εμφανίζει τις υποκατηγορίες .π.χ (κλικ)πάνω στα ουσιαστικά θα εμφανίσει όλους τους κανόνες που αφορούν τα ουσιαστικά π.χ.

- ουσιαστικά σε -ος
- ουσιαστικά σε -ής
- οι αριθμοί των ουσιαστικών .κλπ.

Επιλέγει υποκατηγορία πχ ουσιαστικά σε –ος. Σε αυτό το σημείο εμφανίζεται το καρτούν και λέει στο παιδί την θεωρία (όλα τα ουσιαστικά σε –ος ,γράφονται με –ο)κτλ. Ο ειδικός συζητάει με το παιδί και (με τη βοήθεια του καρτούν)περνούν στην εμπέδωση. Αυτό σημαίνει πως παράλληλα το παιδί έχει μπροστά του το βιβλίο των εμπεδωτικών ασκήσεων στη σελίδα της εκάστοτε κατηγορίας.

5.3 Υλοποίηση

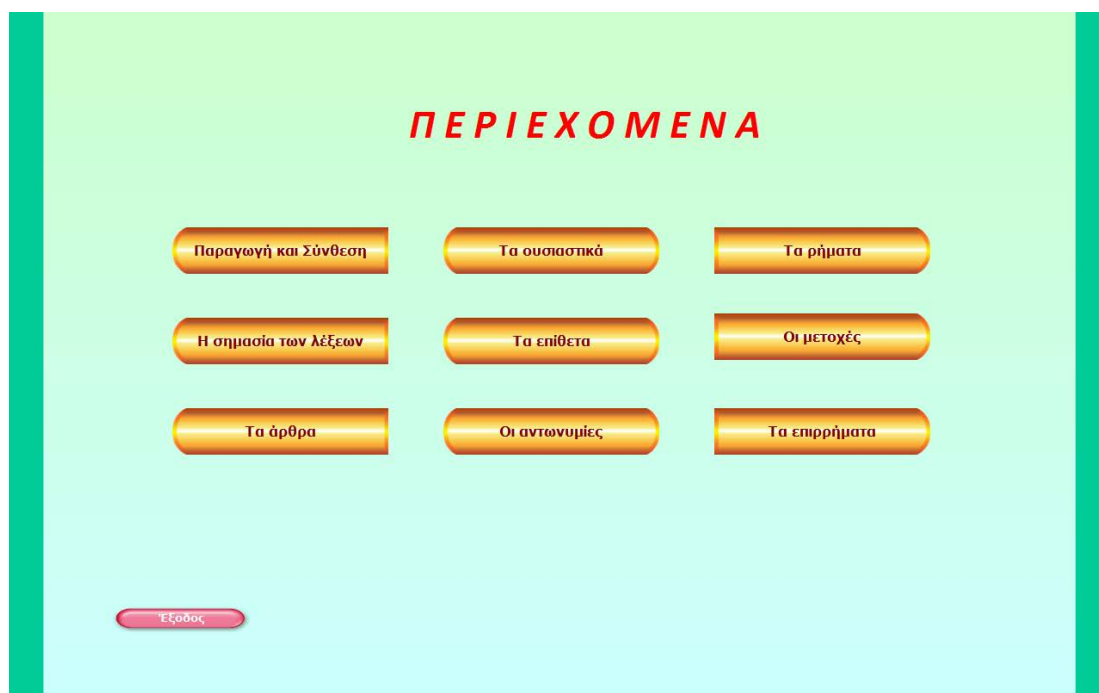
- Για την επιλογή των χρωμάτων της κάθε ενότητας χρησιμοποιήθηκε η εφαρμογή: color schemer studio. Στην εφαρμογή αυτή ορίζοντας ένα χρώμα ως βασικό, δείχνει πια άλλα είναι συμβατά- ταιριαστά και θα βοηθούσε να χρησιμοποιήσουμε. Η χρήση της παραπάνω εφαρμογής μας βοήθησε στο να αποφύγουμε χρωματικές παραφωνίες. Παράλληλα χρησιμοποιήθηκαν και έτοιμοι συνδυασμοί χρωμάτων, δημιουργημένοι από επαγγελματίες γραφίστες.
- Για τις ηχογραφήσεις και την επεξεργασία του ήχου χρησιμοποιήθηκε η εφαρμογή audacity 1.2.6 (open source)
- Η επεξεργασία της βασικής οθόνης, έγινε με την εφαρμογή Photoshop.
- Η κεφαλίδα- τίτλος κάθε οθόνης, όπως και το όνομα της κάθε παραγράφου (υποσέλιδο) δημιουργήθηκαν με την εφαρμογή : Xara3D6.
- Όλα αυτά, μαζί με τα κείμενα, τους ήχους και τις εικόνες αποφασίστηκε να συναρμολογηθούν για την τελική παραγωγή της κάθε ενότητας , με την εφαρμογή: Macromedia Director 8 .
Ο λόγος που προτιμήθηκε αυτή η εφαρμογή έναντι του Power Point είναι ότι προσφέρει λεπτομερέστερες και ακριβέστερες ρυθμίσεις. Έτσι έχουμε εμείς τον απόλυτο έλεγχο στην κατασκευή και συμπεριφορά της εργασίας.

- Τα αρχεία (ενότητες) που παρήγαγε το Macromedia Director 8 συναρμολογήθηκαν με την εφαρμογή: Auto Play Media Studio 7.0 ούτως ώστε το τελικό αποτέλεσμα να είναι ένα cd που θα παίζει μόνο του και απευθείας όταν εισαχθεί σε έναν υπολογιστή. Έτσι η εργασία γίνεται εύκολα χρησιμοποιήσιμη από οποιουδήποτε επιπέδου χρήστη.

5.4 Ολοκλήρωση

Η τελική μορφή του λογισμικού θα είναι ένα cd –rom που θα παίζει μόνο του όταν εισαχθεί σε έναν υπολογιστή. Το πλεονέκτημα που προκύπτει είναι η ευκολία στη χρήση από άτομα όλων των επιπέδων.

Η διαδικασία που ακολουθείται για να ακούσουμε έναν κανόνα της γραμματικής είναι η εξής: (αν π.χ. θέλουμε να ασχοληθούμε με τα αρσενικά ουσιαστικά σε –ος)

Τα ουσιαστικά

- Τα Ουσιαστικά
- Γένος Ουσιαστικών
- Αριθμοί Ουσιαστικών
- Κύρια Ονόματα
- Ισοσύλλαβα
- Ανισοσύλλαβα
- Αρσενικά σε -ας
- Αρσενικά σε -ος
- Αρσενικά σε -ης
- Θηλυκά σε -α, -ια
- Θηλυκά σε -η
- Ουδέτερα σε -ι
- Ουδέτερα σε -ο

Μενού

Τα αρσενικά ουσιαστικά ονόματα που τελειώνουν σε **-ος** γράφονται με **όμικρον (ο)**.

Π.χ. ο γιατρός, ο λαγός, ο φάρος.

Οι πολλοί φράφονται με **όμικρον γιώτα (οι)**.

Π.χ. οι γιατροί, οι λαγοί, οι φάροι.

Αρσενικά Ουσιαστικά σε -ος

Οι ενότητες και οι υποενότητες που περιλαμβάνει το λογισμικό είναι οι εξής:

Παραγωγή και Σύνθεση

- Παράγωγες Λέξεις
- Σύνθετες Λέξεις
- Μενού

Τα Άρθρα

Άρθρα λέγονται οι λεξούλες **ο, η, το** που μπαίνουν μπροστά από πρόσωπα, ζώα και πράγματα, π.χ.
ο ψαράς, **η** θάλασσα, **το** ψάρι.

Μενού

Τα άρθρα

Τα ουσιαστικά

Τα Ουσιαστικά

- Γένος Ουσιαστικών
- Αριθμοί Ουσιαστικών
- Κύρια Ονόματα
- Ισοσύλλαβα
- Ανισοσύλλαβα
- Αρσενικά σε -ας
- Αρσενικά σε -ος
- Αρσενικά σε -ης
- Θηλυκά σε -α, -ια
- Θηλυκά σε -η
- Ουδέτερα σε -ι
- Ουδέτερα σε -ο

Μενού

Τα Ρήματα

Τα Ρήματα

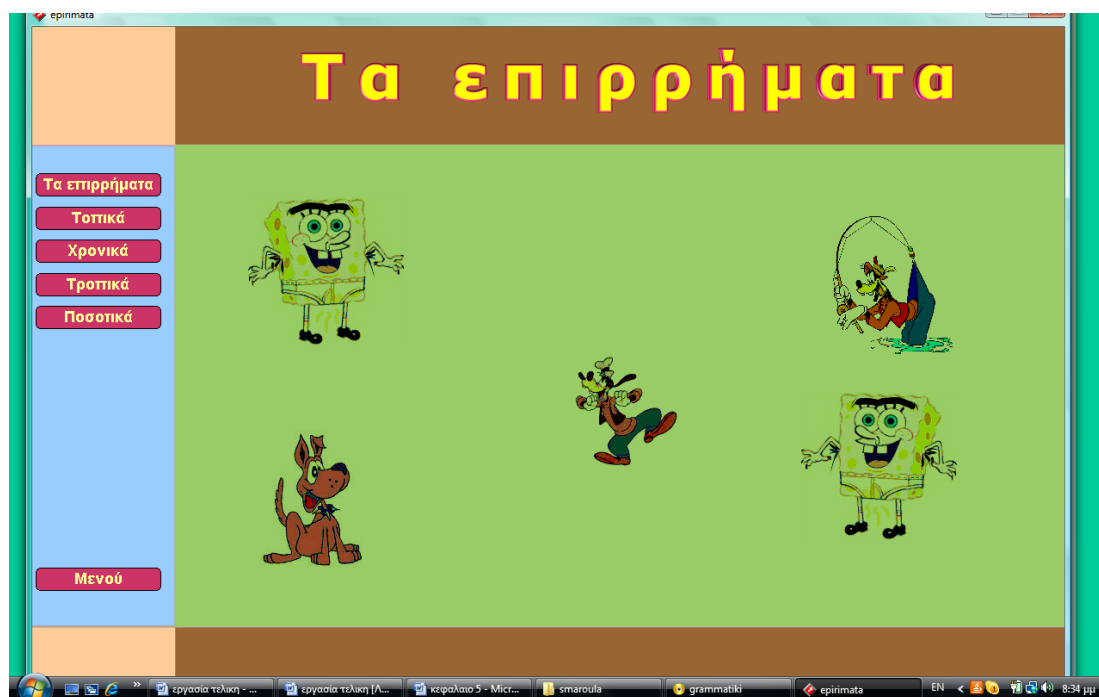
- Πρόσωπα Ρημάτων
- Α' Ενικ. & Πληθ.
- Β' Ενικ. & Πληθ.
- Γ' Ενικ. & Πληθ.
- Ενεργητικά Παθητικά
- Ρήμα έχω
- Χρόνοι Ρημάτων
- Ενεστώτας
- Παρατατικός Αόριστος
- Χρόνοι Μέλλοντος
- Παρακείμενος
- Ρήματα σε -ω
- Ορθογ. σε -ίζω
- Ορθογ. σε -ώνω
- Ορθογ. σε -αίνω
- Ορθογ. σε -εύω

Τα επίθετα

Τα επίθετα

- Επίθετα
- Γένη Επίθετων
- Ορθογραφία σε -ικός, -ινος -ιμος
- Ορθογραφία σε -υς -ια -ύ
- Βαθμοί Επίθετων
- Αριθμητ. (1)
- Αριθμητ. (2)
- Μενού

Κεφάλαιο 6

Συλλογή και δημιουργία εμπενδωτικών ασκήσεων γραμματικής

6.1 Πρακτικά οφέλη από τη διδασκαλία της γραμματικής.

Μια σημαντική προσφορά της γραμματικής είναι ότι μέσα από αυτή ο μαθητής-τρια μυείται στα χαρακτηριστικά της δομής και της λειτουργίας της γλώσσας του. Εκτίθεται στη συστηματικότητα και τις κανονικότητες της, στην πολλαπλότητα των σχέσεων των στοιχείων της και στη δημιουργικότητα που παρέχουν οι κανόνες της.

Η διδασκαλία της γραμματικής αποτελεί μια βασική προϋπόθεση για την συνειδητοποίηση του μαθητή- τριας για το ποια είναι η φύση της γλώσσας του, ποια η σχέση με τον/την συνομιλητή-τρια, το περιβάλλον, την επικοινωνιακή περίσταση και το είδος του κειμένου.

Επιπρόσθετα η γραμματική παιδεία είναι απαραίτητη για την καλλιέργεια της γραπτής κυρίως έκφρασης. Ένας από τους τομείς του γραπτού λόγου ο οποίος μπορεί να υποστηριχθεί άμεσα από τη διδασκαλία της γραμματικής είναι η ορθογραφία. Για παράδειγμα:

- Το βάζο Το βάζω
- Το ράφι Το ράβει
- Αυτό πίνεται πολύ Δεν πρέπει να πίνετε πολύ
- Φάγανε πολύ Φάγανε πολλοί

Οι διαφορές στην ορθογραφία των παραπάνω παραδειγμάτων μπορεί να αιτιολογηθούν μέσα από τη γραμματική με τους εξής κανόνες:

- Τα ουδέτερα, τα αρσενικά και θηλυκά που λήγουν στον φθόγγο /-ο/ ή /-ος/ γράφονται με ο.
- Τα ουδέτερα που λήγουν στον φθόγγο /i/ γράφονται με ι.
- Οι καταλήξεις των ρηματικών τύπων του ενικού αριθμού και του τρότου πληθυντικού της παθητικής γράφονται με αι
- Οι καταλήξεις του πρώτου και δεύτερου προσώπου του πληθυντικού της ενεργητικής γράφονται με ε.
- Το επίρρημα πολύ γράφεται με υ.
- Το αριθμητικό πολλοί γράφεται με οι κ.ο.κ .

Οι μαθητές εξοπλισμένοι με τους κανόνες αυτούς θα μπορούν στην αρχή να ελέγχουν τα γραπτά τους και να κάνουν διορθώσεις μέχρις ότου η ορθογραφία τους γίνει κάτι το αυτόματο.

6.2 Δημιουργία ασκήσεων εμπέδωσης

Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω, κρίθηκε απαραίτητο πως παράλληλα με τη δημιουργία του λογισμικού θα έπρεπε να γίνει και χρήση των κατάλληλων ασκήσεων εμπέδωσης. Για την ολοκλήρωση των σκοπών της πτυχιακής εργασίας έγινε η δημιουργία ενός παραρτήματος που περιλαμβάνει συλλογή γραμματικών ασκήσεων. Το παράρτημα αυτό είναι βοηθητικό και καλύπτει την ύλη της γραμματικής της νεοελληνικής γλώσσας που μπορούν να κατανοήσουν οι μαθητές της Α' και Β' δημοτικού. Η σειρά των ασκήσεων βασίζεται στο αναλυτικό πρόγραμμα του ΥΠΕΠΘ και στο βιβλίο Νεοελληνική Γραμματική του ΟΕΔΒ (Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων). Με αυτή τη σειρά των ασκήσεων υπάρχει το πλεονέκτημα ότι ο μαθητής μπορεί να

οργανώσει και να σταθεροποιήσει τις γνώσεις του ακόμα καλύτερα, μιας και υπάρχει συνοχή στη διδασκαλία στο σχολείο και έξω από αυτό.

Κεφάλαιο 7

Συμπεράσματα - Μελλοντικές προτάσεις

7.1 Εφαρμογή σε πληθυσμό –προσωπικές παρατηρήσεις :

Αυτό που θεωρώ ιδιαίτερα σημαντικό στην εργασία αυτή, είναι το γεγονός πως το πρακτικό μέρος της πτυχιακής αυτής εργασίας (δηλαδή, το παράρτημα με τις ασκήσεις γραμματικής και το λογισμικό), εφαρμόστηκε (άτυπα και χωρίς ερευνητικό πρωτόκολλο) και δουλεύτηκε σε 10 παιδιά με δυσκολίες στη μάθηση, για αρκετούς μήνες. Χρειάζεται να αναφέρω πως σε καμιά περίπτωση δεν γίνεται λόγος για επιστημονικά αποτελέσματα που περιλαμβάνουν στατιστικά στοιχεία, παρά μόνο για *προσωπικές* παρατηρήσεις κατά την διάρκεια των συνεδριών. Παρόλα αυτά θα ήθελα να παραθέσω ακολούθως αυτές τις προσωπικές παρατηρήσεις.

Από το σύνολο των 10 παιδιών τα 9 ήταν πολύ ευχαριστημένα από την αλληλεπίδρασή τους με τον ηλεκτρονικό υπολογιστή. Ανέφεραν τα ίδια, πως τους άρεσε να ακούν τη θεωρία παρά να τη διαβάζουν τα ίδια. Προσωπικά θεωρώ πως εξοικονομείται χρόνος από την ενέργεια των παιδιών και η ενέργεια αυτή είναι σπουδαίας σημασίας, όταν υπάρχουν δυσκολίες στη μάθηση. Έτσι λοιπόν, η επιλογή των διαδικασιών στις οποίες θα καταναλωθεί θα πρέπει να γίνεται πολύ προσεκτικά και να αποφεύγεται όπου είναι εφικτό.

Απαραίτητο στοιχείο για την αποτελεσματικότητα του λογισμικού, φάνηκε να είναι ο συνδυασμός των εικόνων και του ήχου. Μέσω αυτού του συνδυασμού κατάφερε να

αυξηθεί η προσοχή και η προσήλωση τους στην εργασία τους, καθώς επίσης δημιουργήθηκε κίνητρο για κάθε επόμενη συνεδρία.

Σημαντική επίσης πληροφορία που προέκυψε είναι η εμφανής αύξηση της αυτοπεποίθησής τους. Αυτό διότι δεν χρειάστηκε να την χάσουν στην προσπάθεια ανάγνωσης ενός δύσκολου κανόνα.

Κατά την εφαρμογή του υλικού της πτυχιακής εργασίας σε ένα από τα δέκα παιδιά μόνο, τα αποτελέσματα δεν ήταν ικανοποιητικά. Συγκεκριμένα το παιδί είχε χάσει ήδη μεγάλο μέρος της αυτοπεποίθησης και της αυτοεκτίμησής του, με αποτέλεσμα την απουσία ενδιαφέροντος σε πολλούς τομείς, ακόμα και στο παιχνίδι. Το υλικό δεν φάνηκε απολύτως ικανό να μεταδώσει ενθουσιασμό. Είναι σίγουρα πιο εύκολο να αυξήσεις τον ενθουσιασμό παρά να τον δημιουργήσεις από εκεί όπου έχει χαθεί.

7.2 Μελλοντικές προτάσεις:

Όπως έχω ήδη περιγράψει το πρακτικό υλικό της πτυχιακής εργασίας αποτελείται από δύο μέρη. Το πρώτο μέρος, ένα βιβλίο με συλλογή και δημιουργία εμπεδωτικών ασκήσεων γραμματικής για τους μαθητές των Α' και Β' δημοτικού και το δεύτερο μέρος, ένα λογισμικό μέσω του οποίου παρουσιάζονται οι κανόνες της γραμματικής με τη βοήθεια της εικόνας και του ήχου.

Τα προγράμματα που χρησιμοποιήθηκαν για τη δημιουργία του λογισμικού είναι εργαλεία που χρησιμοποιούνται από επαγγελματίες προγραμματιστές στον τομέα τους. Λόγω της ειδικότητάς μου όμως ως λογοθεραπεύτρια δεν κατάφερα να φτάσω τις δυνατότητες των προγραμμάτων αυτών στο έπακρο. Η αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων όσον αφορά τη δημιουργία του λογισμικού, είναι περιορισμένη εξαιτίας της περιορισμένης γνώσης μου επάνω σε αυτά.

Το λογισμικό που δημιουργήθηκε έχει τη δυνατότητα να εξελιχτεί κατά πολύ από συναδέλφους και μη. Κάποιες προτάσεις για μελλοντική εξέλιξη παρατίθενται παρακάτω:

Σε επόμενο στάδιο το λογισμικό μπορεί να προσαρμοστεί για τα παιδιά όλων των τάξεων του δημοτικού. Αυτό συνεπάγεται τον εμπλουτισμό των κανόνων της ελληνικής γραμματικής μέσα στο λογισμικό καθώς επίσης, την αύξηση της συλλογής των ασκήσεων του παραρτήματος. Με τον τρόπο αυτό όλοι οι μαθητές του δημοτικού θα μπορούν να έχουν ένα επιπλέον βοηθητικό υλικό, για την εξάσκησή τους στο σπίτι. Βέβαια προτού γίνει μια τέτοια ενέργεια, θα πρέπει να μελετηθούν πολύ προσεκτικά οι ανάγκες των παιδιών στις μεγαλύτερες τάξεις του δημοτικού.

- Πόσο χρήσιμο θα είναι ένα αντίστοιχο εργαλείο για αυτούς;
- Θα είναι εξίσου διασκεδαστικό;
- Θα εξοικονομείται χρόνος ή θα σπαταλιέται κατά την ανάγνωση των κανόνων από τον υπολογιστή;
- Θα αυξάνει και στις μεγάλες τάξεις του δημοτικού την αυτοπεποίθηση;
- Θα προσηλώνει το ενδιαφέρον του παιδιού ή θα έχουμε μεγαλύτερη διάσπαση; κ.α.

Γενικά θα πρέπει να μελετηθούν ολόπλευρα οι ανάγκες των παιδιών σε κάθε ηλικία για την αποφυγή της δημιουργίας άσκοπων εργαλείων. Δεν θα πρέπει να θεωρείται δεδομένο πως τα θετικά αποτελέσματα που προκύπτουν από τη χρήση ενός τέτοιου εργαλείου στην Α' και Β' δημοτικού, θα φέρει και η χρήση του από παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας. Ένα πλεονέκτημα της χρήσης ενός λογισμικού στη μικρή ηλικία, μπορεί να είναι μειονέκτημα σε μεγαλύτερη ηλικία και αντίστροφα.

Μια άλλη ιδέα για τη μελλοντική εξέλιξη του παρόντος λογισμικού είναι η προσαρμογή της συλλογής των ασκήσεων του παραρτήματος μέσα στο λογισμικό.

Αυτό σημαίνει πως οι μαθητές των Α' και Β' δημοτικού θα έχουν τη δυνατότητα: α) να μαθαίνουν τους κανόνες της θεωρίας της ελληνικής γραμματικής μέσω οπτικών και ακουστικών ερεθισμάτων και β) να παίζουν στην εμπέδωση των κανόνων αυτών, λύνοντας τις ασκήσεις που θα βρίσκονται πλέον μέσα στο λογισμικό.

Όπως βέβαια θα πρέπει να γίνεται σε κάθε παραλλαγή του λογισμικού, έτσι και σε αυτή την περίπτωση θα πρέπει να μελετηθούν προσεκτικά οι ανάγκες των παιδιών. Επίσης, θα πρέπει να δοθεί βάση (ίσως με μια συλλογή αποτελεσμάτων διαφόρων ερευνών) που θα συμφωνούν ή θα διαφωνούν με τη χρήση του υπολογιστή στη γραφή. Στη περίπτωση του παρόντος υλικού της πτυχιακής εργασίας ενισχύεται η γραφή με το χέρι.

Επίσης, μια άλλη ιδέα για μελλοντική εξέλιξη του λογισμικού είναι αυτή που περιλαμβάνει και τις δυο προηγούμενες εκδοχές ταυτόχρονα.

Η εξελιγμένη μορφή του λογισμικού για την οποία γίνεται λόγος περιλαμβάνει:
α) τους κανόνες και τις θεωρίες της ελληνικής γραμματικής όλων των τάξεων του δημοτικού και την παρουσίασή τους μέσω οπτικών και ακουστικών ερεθισμάτων.

β) τη συλλογή και τη δημιουργία ασκήσεων εμπέδωσης της ελληνικής γραμματικής που θα απευθύνεται στους μαθητές όλων των τάξεων του δημοτικού οι οποίες θα εμφανίζονται και θα λύνονται μέσα στο λογισμικό.

Η δημιουργία μιας τόσο εξελιγμένης εκδοχής του παρόντος λογισμικού απαιτεί σίγουρα τη διάθεση μεγάλου χρονικού διαστήματος από τον δημιουργό καθώς και τη χρήση ειδικών πολυμεσικών εργαλείων. Τέλος θα πρέπει να ληφθούν υπόψη όλοι οι προηγούμενοι προβληματισμοί των παραπάνω εκδοχών για την επίτευξη του καλύτερου και πιο λειτουργικού αποτελέσματος.

Βιβλιογραφία

Αγγελόπουλος, Η., κ.α., 2002, Η διδασκαλία των μαθημάτων του δημοτικού σχολείου με ηλεκτρονικό υπολογιστή, Αθήνα, Καλειδοσκόπιο.

Αλεξανδράκης, Γ., 2006, <<Η γραμματική του δημότικού σχολείου>>, Αθήνα, εκδόσεις Πατάκη.

Βασιλόπουλος, Μ., 1998, <<Μαθαίνω σωστά τη γλώσσα μου Α' δημοτικού>>, Αθήνα, εκδόσεις Σαββάλας.

Βασιλόπουλος, Μ., 1996, <<Γραμματική Α' δημοτικού>>, Αθήνα, εκδόσεις Σαββάλας.

Βασιλόπουλος, Μ., 2006, <<Σκέφτομαι και γράφω Α' δημοτικού>>, Αθήνα, εκδόσεις Σαββάλας.

Βοσνιάδου, Σ., 2006, Παιδιά- σχολεία και υπολογιστές, Αθήνα, Gutenberg.

Γκουντουρά, Ε., 2005, <<Γραμματική δημοτικού για Α' Β' Γ' και Δ' δημοτικού>>, Θεσσαλονίκη, εκδόσεις Ζήτη.

Δεσύπρη, Ε., Μάρκου, Κ., <<Η γραμματική μου Α' και Β' δημοτικού>>, Αθήνα, εκδόσεις Παπαδόπουλος

Ευκαρπίδης, Ε., Κουκουλίδου, Α., 1998, <<Η πρώτη μου γραμματική>> Χ.Τ. εκδόσεις Ρέκος.

Ζαβιτσάνου- Παπαγρηγορίου, Τ., 2006, << Μαθήματα γραπτής έκφρασης για όμορφα και σωστά κείμενα Α' Β' Γ' δημοτικού>>, Αθήνα, εκδόσεις Πατάκη.

Ζωγόπουλος, Ε., Χ.Χ, Νέες τεχνολογίες και μέσα επικοινωνίας στην εκπαιδευτική διαδικασία, Χ.Τ, Κλειδάριθμος.

Καραγιάννης, Β., 2005, <<Η γλώσσα μου πρώτη γραφή και ανάγνωση Α' δημοτικού>>, Αθήνα, εκδόσεις Πατάκη.

Καραγιάννης, Β., 1999, <<Η πρώτη μου γραμματική>>, Αθήνα, εκδόσεις Πατάκη.

Κούτρα, Χ., κ.α., 2001, Νέες τεχνολογίες της πληροφορίας στη σχολική εκπαίδευση, Αθήνα, Ίδρυμα μελετών Λαμπράκη.

Κυρίδης, Α., κ.α., 2003, η πληροφορική- επικοινωνιακή τεχνολογία στην προσχολική και πρωτοσχολική εκπαίδευση: το παράδειγμα της γλώσσας, Αθήνα, Γιώργος Δάρδανος.

Μακρίδου,Χ., Ελευθερίου,Α., 2006, << Βήματα στη γλώσσα>>, Αθήνα, εκδόσεις Α.Α Λιβανή.

Μικρόπουλος, Τ.Α., 2006, Ο υπολογιστής ως γνωστικό εργαλείο, Αθήνα, Ελληνικά γράμματα.

Μίρζα, Μ. ,Χ. Χ ,<<Η γλώσσα μου Α' δημοτικού>> , Χ.Τ, εκδόσεις Σαββάλας.

Παπαντωνίου,Π., Τσολακίδου,Ε., 2007, <<Η γραμματική της τάξης μου Α' δημοτικού>>, Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο

Μπίκος, Κ.Γ., 1995, Εκπαιδευτικοί και ηλεκτρονικοί υπολογιστές. Στάσεις ελλήνων εκπαιδευτικών απέναντι στην εισαγωγή ηλεκτρονικών υπολογιστών στη γενική εκπαίδευση, Θεσσαλονίκη, Αδελφοί Κυριακίδη.

Ντολιοπούλου, Ε., 1999, Σύγχρονες τάσεις της προσχολικής αγωγής, Αθήνα, Γιώργος Δάρδανος.

Ντολιοπούλου, Ε., 1998, Σύγχρονα θέματα προσχολικής αγωγής, Θεσσαλονίκη, Υπηρεσία δημοσιευμάτων.

Παϊζή ,Μ., 2008,<<Από τη γραμματική στην ορθογραφία Α' τεύχος>>, Αθήνα , εκδόσεις Ελληνικ'α γράμματα.

Παϊζή ,Μ., 2008,<<Από τη γραμματική στην ορθογραφία Β' τεύχος>>, Αθήνα , εκδόσεις Ελληνικ'α γράμματα.

Ράπτης, Α., Ράπτη, Α., 2006, Μάθηση και διδασκαλία στην εποχή της πληροφορίας-ολική προσέγγιση Α' τόμος,

Ραπτοπούλου, Δ.,2000, << Το τετράδιο των σχολικών σκέφτομαι και γράφω Α' δημοτικού>>, Αθήνα, εκδόσεις Πατάκη.

Σολομωνίδου, Χ., 2001, Σύγχρονη εκπαιδευτική τεχνολογία, Θεσσαλονίκη, Κώδικας.

Στρωματάς,Ν., 2008, <<Η γραμματική μου για τα παιδιά της Α' δημοτικού>>, Αθήνα, εκδόσεις Άγκυρα.

Τσολακίδης, Κ., 1998, Η πληροφορική στη πρωτοβάθμια εκπαίδευση, Ρόδος, Παιδαγωγικό ινστιτούτο.

Ιστοσελίδες :

Ματιά, «κοινωνία, ηλεκτρονικοί υπολογιστές και μάθηση μια αμφίδρομη σχέση»,
<http://www.matia.gr>.

Edugate, (2009), «ο θάνατος του χειρόγραφου», <http://www.edugate.gr>

1^ο εκπαιδευτικό συνέδριο, «ένταξη και χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία»,
<http://www.etpe.gr>

Άρθρα, «πρακτικά οφέλη από τη διαδικασία της γραμματικής»,
<http://www.komvos.edu.gr>

Το βήμα online, (2009), «η χαμένη τέχνη της γραφής», <http://www.tovima.gr>,
(22/9/2009)

Special education, (2003), «προσέγγιση στη δυσκολία, στην αναπηρία, στο άτομο, στην οικογένεια», <http://www.specialeducation.gr>

«Σύγχρονος τρόπος αντιμετώπισης των μαθησιακών δυσκολιών»,
<http://www.dimitrishouliaros.gr>

Allu fun marx, (2008), «ιδιόχειρη γραφή εναντίον κομπιούτερ και sms»,
<http://www.afmarx.wordpress.com>

«Πεδία εφαρμογών», <http://www.it.uom.gr>, (1/7/2009)

Παράρτημα 1

1.Παραγωγή και σύνθεση

1.Παραγωγή και σύνθεση

1.1 Παράγωγες λέξεις (1) – χαϊδευτικά

1.1.1 Γράψε τα χαϊδευτικά των παρακάτω λέξεων.

(Παπαντωνίου, Τσολακίδου, 2007:135)

σε - άκι	σε –ούλα
παιδί	βροχή
σκυλί	μητέρα
δέντρο	χαρά
σε –ίτσα	σε –ούλης
κλωστή	παππούς
φωλιά	άντρας
Ελένη	πατέρα
σε –άκος	σε –άκης
δρόμος	κόσμος
άνθρωπος	Κώστας
Σπύρος	Γιάννης

1.1.2 Κάνε << **χαϊδευτικά** > τα λόγια σου αλλάζοντας τις υπογραμμισμένες λέξεις.

(Παπαντωνίου, Τσολακίδου, 2007:136)

Ο παππούς της Μαρίας έχει μία γάτα και ένα σκυλί.

.....

.....

Ο Γιώργος παίζει με την αδερφό του και τη ξαδέρφη του.

.....

.....

1.1.3 Γράψε σε ομάδες τα **χαϊδευτικά** που παράγονται από τα παρακάτω ονόματα(ουσιαστικά):

δάχτυλο, Δημήτρης, γέρος, Παναγία, Χριστός, βρύση, αδερφός, φωλιά, γαίδαρος, Θανάσης, γουρούνι, βροχή

(Παπαντωνίου, Τσολακίδου, 2007:136)

- σε –άκι
- σε –άκης
- σε –άκος
- σε –ίτσα
- σε –ούλης
- σε –ούλα

1.2 Παράγωγες λέξεις (2) – μεγεθυντικά

1.2.1 Να σχηματίσεις τα **μεγεθυντικά** από τις παρακάτω λέξεις.
(Παϊζη , 2008:122)

σε –α	σε –άρας
κεφάλι	κοιλιά
μαχαίρι	παίχτης
πιρούνι	ψεύτης
σε –άρα	σε –άρος
τσάντα	παιδί
σαλόνι	σκύλος
αμάξι	τεμπέλης

1.2.2 Γράψε τα **μεγεθυντικά** των παρακάτω λέξεων:
(Παϊζη , 2008:122)

ομάδα	→	
βαρέλι	→	
μαθητής	→	
κορίτσι	→	

1.2.3 Γράψε τα **χαϊδευτικά** και τα **μεγεθυντικά** των λέξεων.
(Παπαντωνίου, Τσολακίδου, 2007:139)

Χαϊδευτικά		Μεγεθυντικά
.....	νύχια	
.....	χέρια	
.....	φωνές	
.....	γλώσσες	
.....	κουτάλια	
.....	ψάρια	

1.3 Σύνθετες λέξεις.

1.3.1 Σχημάτισε λέξεις, όπως στα παραδείγματα:

(Στρωματάς, 2008: 62)

νύχτα + πουλί = νυχτ**ο**πούλι

χιόνι + νερό =

καράβι + πανί =

γίδια + πρόβατα =

άσπρος + μαύρος = ασπ**ρ**όμαυρος

στενός + μακρύς =

κοντός + χοντρός =

ψηλός + λιγνός =

ανοίγω + κλείνω = ανοι**γ**οκλείνω

μπαίνω + βγαίνω =

Πηγαίνω + έρχομαι =

Ανάβω + σβήνω =

1.3.2 Συμπλήρωσε την **εξήγηση** των παρακάτω σύνθετων λέξεων, όπως στο παράδειγμα.

(Στρωματάς, 2008: 65)

γυναικόπαιδα:	γυναίκες και παιδιά
βουνοπλαγιά:	η πλαγιά του
τραπουλόχαρτο:	το χαρτί της
πετροπόλεμος:	πόλεμος με
ψαροκόκαλο:	κόκαλο από
πονόκοιλος:	 της
θαλασσόλυκος:	 της
χειροδύναμος:	Έχειστα
βιβλιοπώλης:	Αυτός που
λαχανόκηπος:	 με

1..3.3 Ένωσε με μια γραμμή τα **ζευγάρια** των λέξεων, που ταιριάζουν, και γράψε τις **σύνθετες λέξεις** που σχηματίζονται.
(Στρωματάς, 2008: 66)

ψωμί	βροχές	πρωτοβρόχια
πρώτες	τυρί	
μαχαίρια	ντομάτα	
αγγούρι	χόρτα	
άγρια	πιρουνία	
κάρτα	σκυλί	
κυνηγός	τηλέφωνο	
χαρτί	πετσέτες	

1.3.4 Με τις σύνθετες λέξεις που θα σχηματίσεις, να συμπληρώσεις τις παρακάτω προτάσεις.

Με το φθινόπωρο ήρθαν και τα

Μαζί με το φαγητό παραγγείλαμε και δύο σαλάτες.

Μία και μια μερίδα

Ο πατέρας πήρε μαζί του για κολατσιό.

Ο Αντώνης είναι καλός κυνηγός. Έχει όμως και ένα

υπέροχο τον Αζόρ.

Χαρούλα, θα στρώσουμε μαζί το τραπέζι για φαγητό. Φέρε εσύ

τις και τα

1.3.5 Πώς λέμε με μια λέξη;

Το άγριο γουρούνι:

Το πλούσιο παιδί

Τη φωλιά του χελιδονιού

Το θέατρο με κούκλες

Το Σάββατο και την Κυριακή

Τον κήπο με λάχανα

2. Η σημασία των λέξεων

2. Η σημασία των λέξεων

2.1 Τα συνώνυμα

2.1.1 Γράψε τις παρακάτω λέξεις μαζί με αυτήν που είναι συνώνυμες.

**στοργή, σχολή, λύπη, έρωτας, εκπαιδευτήριο, διδακτήριο,
λατρεία, πόνος, στενοχώρια**

(Καραγιάννης, 2005:30)

αγάπη →
θλίψη →
σχολείο →

2.1.2 Να ενώσεις με μια γραμμή τις **συνώνυμες** λέξεις.

(Καραγιάννης, 2005:32)

σπίτι	οδός	έξοδα	έκφραση
δρόμος	οικία	άθλημα	δαπάνη
συζητώ	κοιτάζω	έκθεση	εντολή
βλέπω	συνομιλώ	διαταγή	αγώνισμα
γράμμα	επιστολή	βλάβη	ζημιά

2.2 Τα αντίθετα

2.2.1 Ένωσε τα αντίθετα

(Ζαβιτσάνου, Παπαγρηγορίου, 2006:65)

γεμάτο

άδειο

μεγάλη

μικρή

ψηλό

κοντό

2.2.2 Γράψε δίπλα σε κάθε λέξη την αντίθετή της.

(έξω, βράδυ, μπαίνω, νέος, κρύο, ανεβαίνω, όμορφη, αρχή, μίσος, επιτρέπεται)

(Ζαβιτσάνου, Παπαγρηγορίου, 2006:65)

μέσα	έξω	ζέστη	
γέρος		απαγορεύεται	
τέλος		άσχημη	
βγαίνω		πρωί	
αγάπη		κατεβαίνω	

2.2.3 Να βρεις και να γράψεις τα αντίθετα των παρακάτω λέξεων.

(Παπαντωνίου, Τσολακίδου, 2007:53)

πόλεμος

είσοδος

φτηνός

κοιμάμαι

μπροστά

αργός

ρωτώ

ξημερώνει

ανοιχτό

μακρύ

2.2.4 Να γράψεις τις αντίθετες φράσεις.

(Παπαντωνίου, Τσολακίδου, 2007:53)

Επιτρέπεται το κυνήγι.

Ξυπνήσαμε νωρίς.

Άρχισε το έργο.

2.2.5 Γράψε (Σ) για τα συνώνυμα και (Α) για τα αντίθετα.

(Στρωματάς, 2008: 71)

() παλιό – καινούριο

() κάμπος – πεδιάδα

() αέρας – άνεμος

() πληγή – τραύμα

() άσπρος – μαύρος

() χαρά – λύπη

() ησυχία – θόρυβος

() δίνω – παίρνω

() δουλειά – εργασία

() δίνω – προσφέρω

() μελετώ – διαβάζω

() εργατικός – τεμπέλης

2.3 Κυριολεξία και μεταφορά

2.3.1 Γράψε (K) για την κυριολεξία και (M) για τη μεταφορά.

(Στρωματάς, 2008: 73)

() Άνοιξε την καρδιά του.	() Είναι γλυκιά η ζωή.
() Άνοιξε το παράθυρο.	() Είναι γλυκιά η σοκολάτα.
() Κόπηκε στη μέση το καράβι.	() Μασάει καλά την τροφή του.
() Κόπηκε στη μέση το παιχνίδι.	() Μασάει τα λόγια του.
() Πέταγαν σπίθες τα κάρβουνα.	() Πέταξε το χαρταετό της.
() Πέταγαν σπίθες τα μάτια του.	() Πέταξε από χαρά.

2.3.2 Γράψε τη κάθε φράση στη στήλη που ταιριάζει.

σταμάτησε το μυαλό μου, σταμάτησε το τρένο, άναψε η φωτιά, άναψε το
γλέντι, ζεστή μέρα, ζεστή φωνή, χρωμάτισε τη φωνή σου, χρωμάτισε το
σπιτάκι, μου πότισε τον κήπο, με πότισε φαρμάκι
(Στρωματάς, 2008: 73)

Κυριολεξία

.....
.....
.....
.....
.....

Μεταφορά

.....
.....
.....
.....
.....

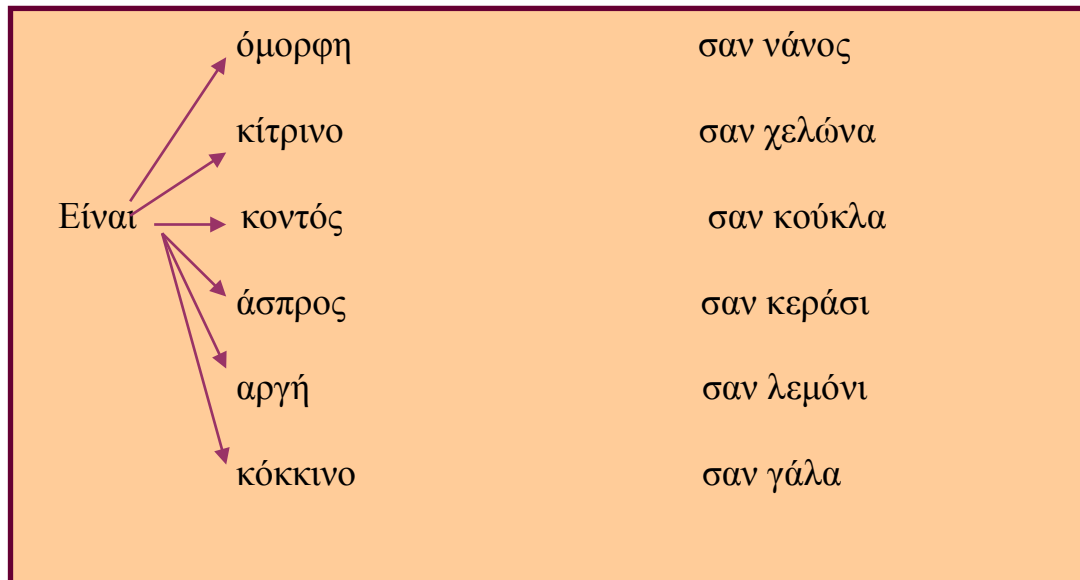
2.3.3 Προσπάθησε να γράψεις για κάθε μεταφορά μια κυριολεξία.

Κυριολεξία		Μεταφορά
τρυφερά	←	τρυφερά λόγια
χρυσό	←	χρυσό κορίτσι
σκληρ.....	←	σκληρή καρδιά
βαθ	←	βαθιά σιωπή
ανεβ.....	←	ανέβηκαν οι τιμές
κολυμπάει στ.....	←	κολυμπάει στο χρήμα

2.4 Η παρομοίωση

2.4.1 Να **αντιστοιχίσεις**, σωστά, τις παρακάτω λέξεις ώστε να γίνουν παρομοιώσεις.

(Στρωματάς, 2008: 75)

2.4.2 **Συμπλήρωσε** τη λέξη που ταιριάζει ώστε να γίνουν **παρομοιώσεις**.

λιοντάρι, άλογο, λύκος, αρνάκι, αλεπού, λαγός

1. Είναι άγριος σαν
2. Έτρεχε πολύ γρήγορα, όπως ο
3. Κάλπαζε λες και ήταν
4. Είναι πολύ δυνατός σαν το
5. Κοιμάται ήσυχα σαν
6. Είναι πονηρή σαν αλεπού

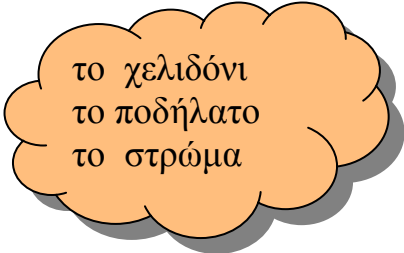
2.4.3 Να **συμπληρώσεις** τα κενά των παρακάτω προτάσεων με την κατάλληλη λέξη, ώστε να γίνουν **παρομοιώσεις**.

1. Πηγαίνει ανάποδα σαν τον
2. Τραγουδάει γλυκά σαν το
3. Το δέμα είναι πολύ ελαφρύ σαν
4. Τα μάγουλά της έγιναν κόκκινα σαν
5. Επαναλαμβάνει τις λέξεις σαν
6. Σπαρταράει σαν το

3. Τα άρθρα

3.1 Τα άρθρα

3.1.1 Διάβασε τις λέξεις, κύκλωσε τη λεξούλα που έχουν μπροστά και γράψ' την σε κάθε αστεράκι. (Μακρίδου, 2006: 30)

3.1.2 Συμπλήρωσε μπροστά από τις λέξεις τη λεξούλα που ταιριάζει. (Μακρίδου, 2006: 30)

		
---	--	---

**3.1.3 Τοποθέτησε το κάθε ουσιαστικό στην ομάδα που ταιριάζει
βάζοντας μπροστά και το άρθρο του. (Μακρίδου, 2006: 30)**

αστερίας

γαρίδα

αχινός

μέδουσα

αστακός

βυθός

όστρακο

ανεμώνη

στρείδι

φύκι

σφουγγάρι

δύτης

αχιβάδα

κοράλλι

σουπιά

Ο

η

το

3.2 <<Τα πολλά>>

3.2.1 Γράψε τι αγόρασες από το μανάβικο.

Πρώτα **τα πολλά** και ύστερα **το ένα**.

(Μακρίδου, 2006: 32)

Τα πολλά

Το ένα

τα πορτοκάλια

....

....

....

....

το πορτοκάλι

....

....

....

....

3.2.2 Γράψε τα ουσιαστικά από τον ενικό στον πληθυντικό αριθμό.

(Μακρίδου, 2006: 33)

Ενικός αριθμός

Πληθυντικός αριθμός

ο ποντικός

οι

ο πίθηκος

οι

ο ελέφαντας

οι

ο βούβαλος

οι

ο πάνθηρας

οι

η χήνα

οι

η ζέβρα

οι

η μέλισσα

οι

η αράχνη

οι

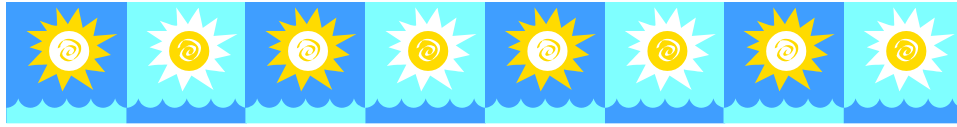
η αντιλόπη

οι

3.2.3 Συμπληρώνω με το κατάλληλο άρθρο (ο, η, οι):

(Στρωματάς, 2008: 80)

..... κήπος

..... θάλασσες

..... δρόμος

..... κήποι

..... θάλασσα

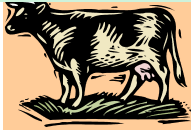
..... δρόμοι

3.3 <<Τα ομόηχα άρθρα η/οι>>

3.3.1 Διαβάζω και συμπληρώνω ότι λείπει.

(Αλεξενδράκης, 2006: 102)

Η μία

η αγελάδα

.... κότα

.... κόμπρα

.... ζέβρα

.... ..

.... ..

.... ..

Ο ένας

.... σκύλος

.... λύκος

.... φάρος

Οι πολλές

οι αγελάδες

.... κότες

.... κόμπρες

.... ζέβρες

οι λάμπες

οι βούρτσες

οι μέλισσες

Οι πολλοί

.... σκύλοι

.... ..

.... ..

3.4 <<Τα ομόηχα άρθρα τον /των, της / τις >>

3.4.1 Γράψε τις χρωματισμένες λέξεις των προτάσεων στην ομάδα που ταιριάζουν. (Μακρίδου, 2006: 34)

Η Μαρία πηγαίνει με στην Κατερίνα.
Βλέπει τον Πέτρο και τον πατέρα του
Να καθαρίζουν τον κήπο τους.
Μαζεύουν τα φύλλα των δέντρων,
τα πέταλα των λουλουδιών
και τα παιχνίδια των παιδιών.

τον (ένα)	των (πολλών)
....	
....	
....	

3.4.2 Συμπλήρωσε τις προτάσεις. (Μακρίδου, 2006: 34)

Καθαρίζω			. (πίνακας)
Θαυμάζω			. (αθλητής)
Βλέπω			. (αγώνας)

3.4.3 Σχημάτισε φράσεις όπως στο παράδειγμα.

(Μακρίδου, 2006: 34)

φωλιές – πουλιά = οι φωλιές των πουλιών

σάκες – μαθητές =

πόρτες – σπίτια =

χρώματα – γραμμές =

3.4.4 Γράψε τις χρωματισμένες λέξεις των προτάσεων στην ομάδα που ταιριάζουν.

(Μακρίδου, 2006: 35)

Η Μαρία φτάνει στο σπίτι της Κατερίνας.

Θα παίξουν με τις κούκλες.

Θα ακούσουν τις ιστορίες της γιαγιάς.

Θα φάνε το γλυκό της μαμάς

και μετά Θα συναντήσουν τις φίλες τους.

της (μιας)

τις (πολλές)

....

....

....

....

....

....

3.4.5 Συμπλήρωσε τις προτάσεις με το άρθρο της ή τις .

Τα λουλούδια αυλής είναι ανθισμένα.

Οι βροχές ξεπλένουν αυλές.

Τα παιδιά αγαπούν μητέρες τους.

Η τσάντα δασκάλας είναι βαριά.

3.4.6 Σχημάτισε φράσεις όπως στο παράδειγμα. (Μακρίδου, 2006: 35)

γάλα – αγελάδα = το γάλα της αγελάδας

κοντάρι – σημαία =

φόρεμα – Μαρία =

θρανία – τάξη =

3.4.7 Συμπληρώνω τις προτάσεις με τα άρθρα :

(Αλεξενδράκης, 2006: 105).

* της ή τις

Είδα γιαγιάς μου φωτογραφίες.

Ταΐζω πάπιες και χήνες λίμνης.

Ακούω συμβουλές μαμάς μου και
δασκάλας μου.

* τον ή των

Με αδελφό μου πήγαμε μέχρι κήπο και

ασχοληθήκαμε με το κλάδεμα θάμνων και το

πότισμα λουλουδιών. Ύστερα πήγαμε

με πατέρα και παππού στον κινηματογράφο

και είδαμε το έργο << Ο κύκλος χαμένων ποιητών>>.

3.4.8 Συμπλήρωσε τα κενά, στις παρακάτω προτάσεις, κλίνοντας τα άρθρα.

(Στρωματάς, 2008: 81)

..... λαγός τρέχει γρήγορα.

Τα αυτιά λαγού είναι μεγάλα.

Ο σκύλος κυνηγάει λαγό.

..... λαγοί τρέχουν γρήγορα.

Οι σκύλοι κυνηγούν λαγούς.

..... μαθήτρια πηγαίνει στο σχολείο.

Υποχρέωση μαθήτριας είναι να διαβάζει.

Ο δάσκαλος εξέτασε μαθήτρια.

..... μαθήτριες πηγαίνουν στο σχολείο.

Υποχρέωση μαθητριών είναι να διαβάζουν.

Ο δάσκαλος εξέτασε μαθήτριες.

Αυτό σπίτι είναι διώροφο.

Η βεράντα σπιτιού είναι μεγάλη.

Έκανε σπίτι άνω κάτω.

Αυτά σπίτια είναι διώροφα.

Οι βεράντες σπιτιών είναι μεγάλες.

Έκαναν σπίτια άνω κάτω.'

3.4.9 Γράψε το άρθρο που ταιριάζει.

1. αθλητές φόρεσαν Φανέλες.
2. αίθουσες σχολείων είναι καθαρές.
3. τάξη Μαρίας πήγε εκδρομή.
4. Είδαμε κορυφές Βουνών χιονισμένες.
5. Ρωτήσαμε για αριθμό Κατοίκων.

4.Τα ουσιαστικά

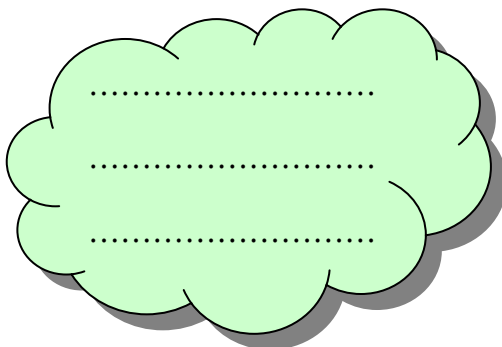
4.1 Τα ουσιαστικά

Εικόνα

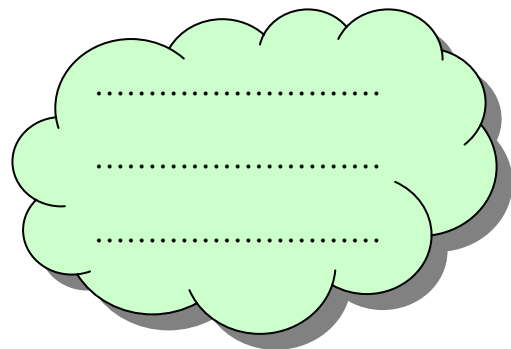

4.1.1 Γράψε τις λέξεις της εικόνας στο σύννεφο που ανήκει η καθεμιά. (Μακρίδου, 2006: 22)

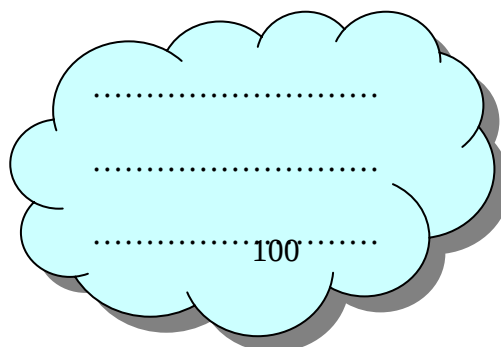
Πρόσωπα

ζώα

πράγματα

4.1.2 Ας παίξουμε το παιχνίδι << πρόσωπο, ζώο, πράγμα >>

Συμπλήρωσε τις ομάδες με **ουσιαστικά** που να αρχίζουν από το ίδιο **γράμμα** που είναι στην αρχή του πίνακα.

(Μακρίδου, 2006: 30)

	ουσιαστικά		
	Πρόσωπο	ζώο	Πράγμα
Γ			
Ζ			
Τ			
Κ			
Μ			
Π			
Φ			

4.1.3 Οι παρακάτω λέξεις είναι ουσιαστικά. Γράψε τι φανερώνει το καθένα: (Στρωματάς, 2008: 86)

ελέφαντας		μολύβι	
γιαγιά		καμήλα	
καρέκλα		κρεοπώλης	

4.1.4 Γράψε κι εσύ από τρία ουσιαστικά για κάθε περίπτωση.
(Στρωματάς, 2008: 86)

πρόσωπο	 , ,
ζώο	 , ,
πράγμα	 , ,

4.1.5 Υπογράμμισε τα ουσιαστικά στις παρακάτω προτάσεις και γράψε τι φανερώνει το καθένα.

(Στρωματάς, 2008: 81)

Το λουλούδι μεγάλωσε . (πράγμα)

Χτύπησε η καμπάνα . ()

Ο δάσκαλος διδάσκει . ()

Ήρθαν τα χελιδόνια . ()

Αγόρασα μια σοκολάτα . ()

Η γάτα γέννησε . ()

Γύρισε ο πατέρας . ()

4.2 -Το γένος των ουσιαστικών-

4.2.1 Γράψε μπροστά από κάθε ουσιαστικό το άρθρο (ο, η, το) που ταιριάζει. (Στρωματάς, 2008: 88)

..... λαγός γάτα δώρο ινδιάνος

..... χέρι ταχυδρόμος γιαγιά ρόδι

..... κότα γάλα πίνακας χήνα

Κάνε τώρα την ταξινόμηση.

αρσενικά

θηλυκά

ουδέτερα

—	—	—
—	—	—
—	—	—
—	—	—

4.3 -Οι αριθμοί των ουσιαστικών-

4.3.1 Να μεταφέρεις τα παρακάτω ουσιαστικά από τον ενικό στον πληθυντικό αριθμό και αντίστροφα. (Αλεξενδράκης, 2006: 115).

Ενικός αριθμός

Πληθυντικός αριθμός

ο λαγός →

ο φάρος →

..... ← οι εργάτες

..... ← οι ψαράδες

η χελώνα →

η ζώνη →

..... ← οι πάπιες

..... ← οι αράχνες

το μήλο →

το ρόδι →

..... ← τα κεριά

..... ← τα καπέλα

4.3.2 Γράψε τα παρακάτω **ουσιαστικά** στην κατάλληλη στήλη:

οι ώρες, τους αγώνες, της ημέρας, το αυγό, τις πόρτες, το κλειδί,
των παιδιών, οι φωνές, η τάξη, του γραφείου, το δάσκαλο, οι δρόμοι.
(Στρωματάς, 2008: 81)

Ενικός αριθμός

Πληθυντικός αριθμός

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.3.3 Γράψε τις παρακάτω προτάσεις στον **πληθυντικό αριθμό**.

(Στρωματάς, 2008: 91)

Ο αγώνας αρχίζει.

Η μηχανή δουλεύει.

Το τρένο σφυρίζει.

4.3.4 Γράψε τις παρακάτω προτάσεις στον ενικό αριθμό. .
(Στρωματάς, 2008: 91)

Οι πάγοι έλιωσαν.

Οι δασκάλες διδάσκουν.

Τα πουλιά πετούν.

4.4 - Κύρια ονόματα (ουσιαστικά)-

4.4.1 Ταξινόμησε κατάλληλα τα παρακάτω **κύρια ονόματα** και γράψε, αν μπορείς, και από ένα δικό σου.

(Αλεξενδράκης, 2006: 118).

Δευτέρα, Ζαχαρίας, Απρίλιος, Αζορ, Γκούφι, Αθήνα, Γιάννα, Πάρνηθα, Σάββατο, Νοέμβριος, Θεσσαλονίκη, Ψηλορείτης.

ΟΝΟΜΑΤΑ		
ανθρώπων	ζώων	ημερών
.....		
.....		
.....		
μηνών	πόλεων	βουνών
.....		
.....		
.....		

4.4.2 Γράψε τα αρχικά γράμματα (κεφαλαία): .

των ημερών

1. __υριακή
2. __ευτέρα
3. __ρίτη
4. __ετάρτη
5. __έμπτη
6. __αρασκευή
7. __άββατο

των μηνών

1. __ανουάριος
2. __εβρουάριος
3. __άρτιος
4. __πρίλιος
5. __άιος
6. __ούνιος
7. __ούλιος
8. __ύγουστος
9. __επτέμβριος
10. __κτώβριος
11. __οέμβριος
12. __εκέμβριος

4.4.3 Ζωγράφισε τους φίλους σου και ύστερα γράψε τα **ονόματά τους (βαφτιστικό και επώνυμο).**

(Αλεξενδράκης, 2006: 118).

Εγώ
Και οι φίλοι μου

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.5 -Ισοσύλλαβα και ανισοσύλλαβα ουσιαστικά-

4.5.1 Γράψε τον **αριθμό** των **συλλαβών** για κάθε ουσιαστικό και χαρακτηρίσέ το, όπως στο παράδειγμα.

ενικός αριθμός	πληθυντικός αριθμός	ονομασία
κή-πος (2)	κή-ποι (2)	ισοσύλλαβο
ψα-ράς (2)	ψα-ρά-δες (3)	ανισοσύλλαβο
πο-τή-ρι ()	πο-τή-ρια ()	
μα-νά-βης ()	μα-νά-βη-δες ()	
χρώ-μα ()	χρώ-μα-τα ()	
μη-τέ-ρα ()	μη-τέ-ρες ()	
νοι-κο-κύ-ρης ()	νοι-κο-κύ-ρη-δες ()	
πα-ρά-θυ-ρο ()	πα-ρά-θυ-ρα ()	
κα-στα-νάς ()	κα-στα-νά-δες	

4.5.2 Γράψε τα παρακάτω **ουσιαστικά** στην ομάδα τους: κάμπος, ποτάμι, χώμα, παππούς, θεατής, βαρκάρης, μενεξέδες, αγρότες, ταξιτζήδες, πιλότοι, τεμπέλης .

ισοσύλλαβα

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ανισοσύλλαβα

.....
.....
.....
.....
.....
.....

4.6 Αρσενικά ουσιαστικά σε -ας

4.6.1 Γράψε τα παρακάτω ουσιαστικά στον **πληθυντικό αριθμό**. .

ενικός αριθμός		πληθυντικός αριθμός
ο αγώνας	→	οι αγώνες
ο σωλήνας	→	
ο γείτονας	→	
ο μήνας	→	
ο φύλακας	→	
ο ψαράς	→	
ο καστανάς	→	
ο γαλατάς	→	
ο βοριάς	→	
ο ανανάς	→	

4.6.2 Γράψε τις προτάσεις στον **πληθυντικό αριθμό**.

ενικός αριθμός		πληθυντικός αριθμός
Η βάρκα του ψαρά.	→	
Το χρώμα του πίνακα.	→	
Το ράσο του παπά.	→	
Το αυτοκίνητο του γείτονα.	→	
Το άλογο του αμαξά.	→	

4.6.3 Γράψε **ποιοι** το κάνουν.

Τι κάνουν;	Ποιοι το κάνουν;
Πιάνουν ψάρια.	Οι ψαράδες
Μαζεύουν σφουγγάρια.	
Κόβουν μάρμαρα.	
Πουλούν γάλα.	
Πουλούν κάστανα.	

4.7 Αρσενικά ουσιαστικά σε -ος

4.7.1 Γράψε τις λέξεις από τον ενικό αριθμό στον πληθυντικό αριθμό και αντίστροφα. (Αλεξενδράκης, 2006: 120).

ενικός αριθμός

πληθυντικός αριθμός

ο λύκος	→	
ο αδερφός	→	
ο δάσκαλος	→	
ο βοσκός	→	
.....	←	οι άνθρωποι
.....	←	οι καιροί
.....	←	οι άνεμοι
.....	←	οι θάμνοι

4.7.2 Προσπάθησε να σχηματίσεις **φράσεις** όπως στο παράδειγμα.

ο σκύλος – ο κυνηγός	→	
η αγάπη – ο αδερφός	→	
το ύψος – ο πύργος	→	
ο φύλακας – ο φάρος	→	
το γραφείο – οι δάσκαλοι	→	
τα κέρατα – οι ταύροι	→	
η λίμνη – οι κύκνοι	→	
ο αριθμός – οι κάτοικοι	→	

4.7.3 Συμπλήρωσε πρώτα τα **κενά** και ύστερα γράψε τις προτάσεις στον **πληθυντικό αριθμό**, όπως στο παράδειγμα. .

Ο δρόμος είναι καλός.

Οι δρόμοι είναι καλοί.

Ο πύργ__ είναι ψηλ'__.

Οι

Ο σεισμ'__ ήταν δυνατ'__.

Οι

Ο θεί__ μου είναι κυνηγ'__.

Οι

Ο λαγ'__ είναι γρήγορ__ στα πόδια.

Οι

4.7.4 Διαβάζω, συμπληρώνω και λύνω το **αίνιγμα**.

Αίνιγμα

Κοντός κοντ__ καλόγερος

παλούκια φορτωμέν__.

Τι είναι;

(ο σκαντζόχοιρος)

4.8 Αρσενικά ουσιαστικά σε -ης

4.8.1 Γράψε τις λέξεις από τον **ενικό αριθμό** στον **πληθυντικό αριθμό**.

ενικός αριθμός		πληθυντικός αριθμός
ο ναύτης	→	οι ναύτες
ο εργάτ....	→	
ο κλέφτ....	→	
ο μαθητ....	→	
ο αθλητ....	→	
ο βαρκάρ....	→	
ο μανάβ....	→	
ο ταξιτζ....	→	
ο καφετζ....	→	
ο караβοκύρ....	→	

4.8.2 Συμπλήρωσε το ουσιαστικό που ταιριάζει. . (Αλεξενδράκης, 2006: 125).

Τι κάνει;		Τι είναι;
Οδηγεί ταξί.	→	Είναι
Πηγαίνει σχολείο.	→	
Πουλάει φρούτα.	→	
Υπηρετεί στο ναυτικό.	→	
Τι κάνουν;		Τι είναι;
Χτίζουν τοίχους.	→	
Ψέλνουν στην εκκλησία.	→	
Έχουν περιβόλια.	→	
Έχουν μπακάλικο.	→	

4.8.3 Προσπάθησε να σχηματίσεις φράσεις όπως στο παράδειγμα. .
(Αλεξενδράκης, 2006: 125).

η στολή – ο ναύτης	→	η στολή του ναύτη.
η φωνή – ο τραγουδιστής	→	
το ψωμί – ο εργάτης	→	
ο κίνδυνος – ο εχθρός	→	
τα βιβλία – οι μαθητές	→	
τα εισιτήρια – οι μαθητές	→	
το πρόγραμμα – οι αθλητές	→	
οι φόρμες – οι παίκτες	→	

4.8.4 Γράψε το αρσενικό για κάθε θηλυκό ουσιαστικό. . (Στρωματάς, 2008: 103)

η νικήτρια	→	ο νικητής
η μαθήτρια	→	
η χορεύτρια	→	
η πωλήτρια	→	
η καθηγήτρια	→	

4.8.5 Γράψε ονόματα αγοριών σε -ος και -ης. .

Ο Τάσος

.....

.....

.....

.....

.....

Ο Στάθης

.....

.....

.....

.....

.....

4.8.6 Γράψε τις προτάσεις στον άλλο αριθμό.

Ο δικαστής δικάζει τον κλέφτη.

Οι

Οι εργάτες βοηθούν τους χτίστες.

Ο

Οι μαθητές ακούνε τους καθηγητές.

Ο

4.9 Θηλυκά ουσιαστικά σε -α, -ια

4.9.1 Γράψε στον **πληθυντικό αριθμό** τα παρακάτω ουσιαστικά.

(Δεσύπρη, Μάρκου, 25)

η γάτα	η πάπια	η χελώνα
οι γάτες		
η βελόνα	η μέλισσα	η φωτιά
.....		
Η θάλασσα	η γόπα	η γυναίκα
.....		
Η γιαγιά	η ποδιά	η κάμπια
.....		

4.9.2 Σχημάτισε **φράσεις** όπως στο παράδειγμα.

(Μίρζα ,40)

το καβούκι – η χελώνα	→	το καβούκι της χελώνας
το ύψος – η βελανιδιά	→	
το γάλα – η αγελάδα	→	
το χρώμα – η ομπρέλα	→	
τα ονόματα – οι θάλασσες	→	
οι πόρτες – οι αίθουσες	→	
οι σελίδες – οι εφημερίδες	→	
οι κερήθρες – οι μέλισσες	→	

4.9.3 Γράψε ονόματα κοριτσιών σε -α και -ια.

Μάγδα,	Τασία,	
.....,	,	
.....,	,	

4.9.4 Τίνος δέντρου είναι τα παρακάτω φρούτα;

τα μήλα	της μηλιάς	τα σύκα	
τα κάστανα		τα αχλάδια	
τα πορτοκάλια		τα μανταρίνια	
τα κυδώνια		τα κορόμηλα	

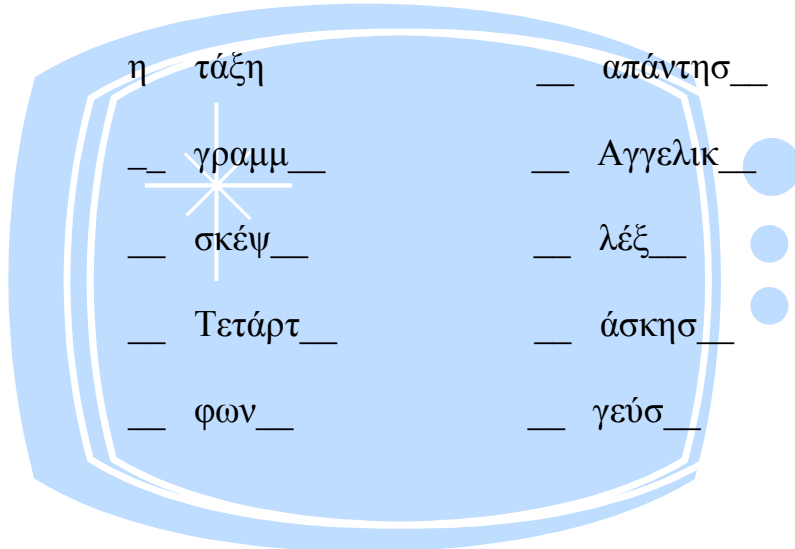
4.9.5 Γράψε τις προτάσεις στον πληθυντικό αριθμό..

Η κότα κακαρίζει.	
Η γάτα νιαουρίζει.	
Η γιαγιά πλέκει.	
Η μαμά μαγειρεύει.	
Η πεταλούδα πετάει.	

4.10 Θηλυκά ουσιαστικά σε -η

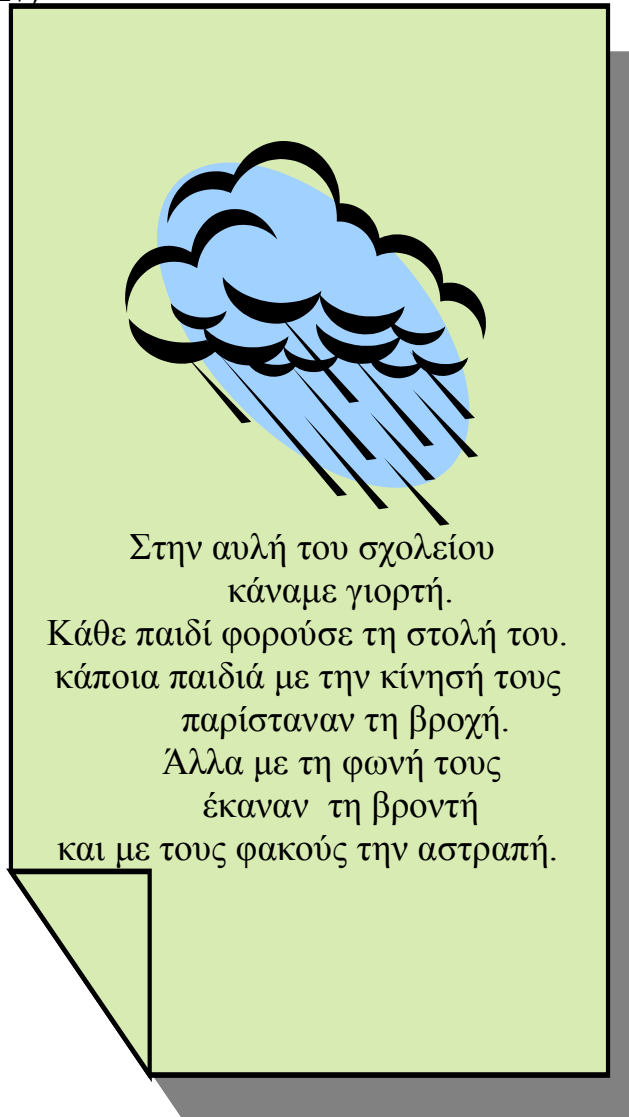
4.10.1 Συμπλήρωσε ό' τι λείπει και βάλε τόνο όπου χρειάζεται.

(Μακρίδου, 2006: 26)

4.10.2 Βοήθησε τον Πέτρο να γράψει τα **ουσιαστικά** που τελειώνουν σε **-η** από το κείμενο του βιβλίου του.

(Μακρίδου, 2006: 27)

..η..	αυλή		
....			
....			
....			

4.10.3 Γράψε τις λέξεις από τον ενικό αριθμό στον πληθυντικό αριθμό και αντίστροφα. .

(Στρωματάς, 2008: 106)

η τιμή	→	οι τιμές
η πηγή	→	
η κορυφή	→	
η μηχανή	→	
.....	←	οι βρύσες
.....	←	οι λίμνες
.....	←	οι αδερφές
.....	←	οι κυψέλες

4.10.4 Σχημάτισε φράσεις όπως στο παράδειγμα. .

το χρώμα – η κλωστή το χρώμα της κλωστής.
τα φύλλα – η δάφνη →
το νερό – η πηγή →
το ύψος – η κορυφή →
τα ψάρια – οι λίμνες → τα ψάρια των λιμνών
τα κάγκελα – οι αυλές →
οι προετοιμασίες – οι γιορτές →

4.10.5 Γράψε ονόματα κοριτσιών που τελειώνουν σε -η. .

η Πόπη, η Ελένη,
.....
.....
.....

4.10.6 Γράψε τις προτάσεις στον πληθυντικό αριθμό. .

Άρχισε πάλι η βροχή.
.....
Το χειμώνα πάγωσε η λίμνη.
.....
Ανέβηκε η τιμή της οικοδομής.
.....

4.10.7 Γράψε τις προτάσεις στον **ενικό αριθμό**. .

Στέρεψαν οι πηγές των ποταμών.

..... .

Χάλασαν οι μηχανές των τρένων.

..... .

Ξεράθηκαν οι δάφνες στα βουνά.

..... .

4.11 Ουδέτερα ουσιαστικά σε -ι

(Βασιλόπουλος, 1998: 87)

4.11.1 Γράψε τον πληθυντικό αριθμό των

των ουδετέρων.

Γράψε τον ενικό αριθμό

ουδετέρων .

το χέρι →	τα βόδια →
το πόδι →	τα τζάκια →
το αρνί →	τα κλουβιά →
το κερί →	τα χελιδόνια →
το τραπέζι →	τα παραμύθια →
το λουλούδι →	τα χαλιά →

4.11.2 Σχημάτισε φράσεις όπως στα παραδείγματα.

(Ευκαρπίδης, Κουκουλίδου, 1998 :90)

τα πόδια	το τραπέζι	→	τα πόδια του τραπεζιού
το κεφάλι	το φίδι	→	
η ουρά	το χελιδόνι	→	
το κλουβί	το πουλί	→	
τα παιχνίδια	τα παιδιά	→	
οι κάτοικοι	τα νησιά	→	
οι φωνές	τα κορίτσια	→	
τα δάχτυλα	τα χέρια	→	

4.11.3 Γράψε τις προτάσεις στον **ενικό αριθμό**..

Τα μολύβια θέλουν ξύσιμο.

.....

Τα ζαρκάδια τρέχουν γρήγορα.

.....

Τα αρνιά πεινάνε και βελάζουν.

.....

Τα παιδιά βλέπουν τα ζαρκάδια να περνούν.

.....

4.12 Ουδέτερα ουσιαστικά σε -ο

4.12.1 Γράψε τα παρακάτω **ουδέτερα** ουσιαστικά στον άλλο αριθμό. .

το βουνό	το πλοίο	το παράθυρο
....		
Τα δέντρα	τα σίδερα	τα βότσαλα
....		
Το τηλέφωνο	το βιβλίο	το τετράδιο
....		
Τα ψυγεία	τα σχολεία	τα θέατρα
....		

4.12.2 Συνέχισε όπως στα παραδείγματα. .

η χαίτη – το άλογο	→	η χαίτη του αλόγου.
τα φύλλα – το τετράδιο	→	
οι σελίδες – το βιβλίο	→	
τα βαγόνια – το τρένο	→	
οι κορυφές τα βουνά	→	οι κορυφές των βουνών.
τα φύλλα – τα δέντρα	→	
οι βιτρίνες – τα μαγαζιά	→	
τα έξοδα – τα νοικοκυριά	→	

4.12 3 Γράψε τις προτάσεις στον **ενικό αριθμό**. .

Τα κλάματα των μωρών.

.....

Τα ταξίδια των πλοίων.

.....

Τα τρένα σφυρίζουν στους σταθμούς.

.....

Τα παγωτά παγώνουν στα ψυγεία.

.....

5.Τα επίθετα

5.1 Τα επίθετα

5.1.1 Τα παιδιά ετοιμάζονται να παίξουν σε μια θεατρική παράσταση. Κύκλωσε τις λέξεις που δείχνουν πως είναι τα ρούχα που δοκιμάζουν. (Μακρίδου, 2006: 38)

Φοράω ένα μεγάλο παντελόνι.

Μου αρέσει ο κόκκινος μανδύας.

Μου ταιριάζει η μακριά φούστα.

Διάλεξα μια στενή ζακέτα.

5.1.2 **Χαρακτήρισε** τα υπόλοιπα ρούχα που βρίσκονται στο καμαρίνι.

Το καπέλο.

Τα Γάντια.

Το πουκάμισο.

Ο σκούφος.

Η γραβάτα.

Τα Παπούτσια.

5.1.3 Γράψε τις παρακάτω λέξεις στην **ομάδα** τους: (λευκό – πανί)
 (φύλλα –πράσινα) (βουνά – ψηλά) (καθαρή – ακρογιαλιά)
 (ουρανός – ξάστερος) (δυνατή – βροχή).

(Γκουντουρά, 2005:50)

Επίθετα

λευκό

.....

.....

.....

.....

.....

Ουσιαστικά

πανί

.....

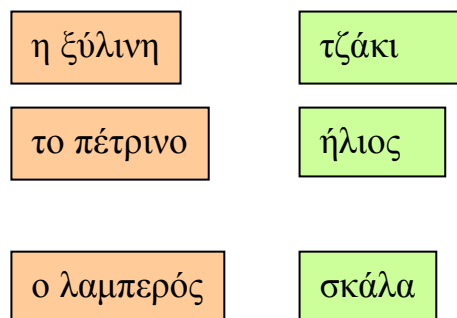
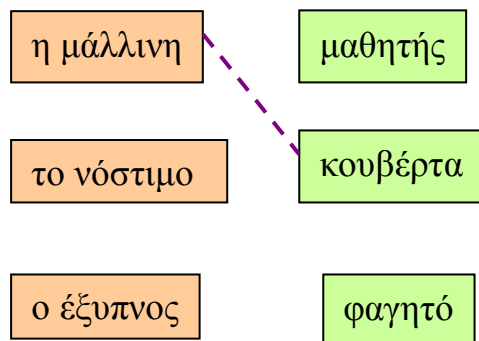
.....

.....

.....

.....

5.1.4 Ένωσε το επίθετο με το ουσιαστικό που ταιριάζει. (Μακρίδου, 2006: 38)

5.1.5 Συμπλήρωσε τις προτάσεις με το κατάλληλο ~~επίθετο~~: ξερά, γαλάζιο, μαύρο, πέτρινος, καλή, έξυπνος.

(Παπαντωνίου, Τσολακίδου, 2007:60)

Η θάλασσα είναι

Ο τοίχος είναι

Τα ξύλα είναιξερά.....

Ο μαθητής είναι

Το άλογο είναι

Η γειτονιά είναι

5.1.6 Σχημάτισε φράσεις από τα παραπάνω επίθετα και ουσιαστικά, όπως στο παράδειγμα:

(Παϊζη , 2008: 40)

Τα	ξερά	ξύλα.
Η		
Ο		
Ο		
Το		
Η		

5.1.7 Συμπλήρωσε τα ουσιαστικά με ένα από τα επίθετα της παρένθεσης. (Μακρίδου, 2006: 34)

Τα μαλλιά (μακριά, σιδερένια)

Η μύτη (φρόνιμή, μεγάλη)

Ο χαρταετός (ροζ, γυάλινος)

Η πόρτα (έξυπνη, κλειστή)

Οι Γλάροι (λευκοί, φτωχοί)

5.1.8 Γράψε τα ουσιαστικά που ταιριάζουν καλύτερα στα παρακάτω **επίθετα**: μάλλινη, στρογγυλή, απαλή, ασπρόμαυρη, δερμάτινη, ζεστή, κοντομάνικη.

(Δεσύπρη, Μάρκου, 30)

.....	
.....	
.....	
.....	

5.1.9 Ένωσε με μια γραμμή τα επίθετα που έχουν την **ίδια** περίπου **σημασία** .

(Αλεξενδράκης, 2006: 162).

γρήγορος	πλατύς
φαρδύς	ταχύς
κρύος	χοντρός
παχύς	ψυχρός
λεπτή	αδύνατη

5.1.10 Ένωσε με μια γραμμή τα επίθετα που έχουν **αντίθετη σημασία**..

(Αλεξενδράκης, 2006: 162).

χλωρά	απρόσεχτος
νόστιμη	πλούσιος
προσεχτικός	ξηρά
φτωχός	άνοστη
ξανθιά	ήμερος
άγριος	μελαχρινή

5.1.11 Γράψε **τα αντίθετα** των παρακάτω επιθέτων.

(Μακρίδου, 2006: 39)

Ο ψηλός φρουρός.	→	Ο φρουρός.
Το άδειο βαρέλι.	→	Το βαρέλι .
Το κρύο φαγητό.	→	Το φαγητό.
Η μεγάλη λίμνη.	→	Ηλίμνη

5.2 Τα γένη των επιθέτων

5.2.1 Γράψε στα τρία **γένη** τα επίθετα: καλός, νέος, μικρός, άγριος, νόστιμος, ήσυχος .

Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
ο ...καλός...	η ...καλή...	το ...καλό...
ο	η	το
ο	η	το
ο	η	το
ο	η	το
ο	η	το

5.2.2 Γράψε το καθένα από τα παρακάτω **επίθετα** στο ουσιαστικό που ταιριάζει καλύτερα και στα τρία **γένη**: μαύρος, εργατικός, στενός, κίτρινος .

Ο διάδρομος.	Η κορδέλα.	Τοδρομάκι.
Οκαπνός.	Η γάτα.	Τοσακάκι.
Οάντρας.	Η γυναίκα.	Τοπαιδί.
Οήλιος.	Ημπανάνα.	Τολεμόνι.

5.2.3 Γράψε τα αντίθετα επίθετα στα τρία γένη. .

ο μικρός	→	η μικρή	→	το μικρό
ο μεγάλος	→		→	
ο όμορφος	→	η όμορφη	→	το όμορφο
... ..	→		→	
ο ακριβός	→	η ακριβή	→	το ακριβό
... ..	→		→	
ο παλιός	→	η παλιά	→	το παλιό
... ..	→		→	

5.2.4 Γράψε τις αντίθετες φράσεις. .

Ο κρύος αέρας →

Η σιγανή βροχή. →

Το καινούριο έργο. →

Ο στενός δρόμος. →

Η τυχερή γυναίκα. →

Το δύσκολο πρόβλημα. →

Ο μακρύς χάρακας. →

5.3 Επίθετα σε - ικος , - ινος, - ιμος

5.3.1 Γράψε τα παρακάτω επίθετα στην ομάδα τους: εχθρικός, κόκκινος, χρήσιμος, ευγενικός, πολύτιμος, γυάλινος, ωφέλιμος, χάρτινος, αθλητικός, φρόνιμος, κίτρινος, λογικός

(Βασιλόπουλος, 1998: 39)

-ικός	-ικός	-ικός
.....		
.....		
.....		
.....		

5.3.2 Συμπλήρωσε τις καταλήξεις **-ικός, -ική, -ικό, -ινος, -ινη, -ινο, ή -ιμος, ιμη, ιμο** στα παρακάτω επίθετα:

(Καραγιάννης,2005:58)

η παιδ_ _ _' χαρά, ο γυαλ_ _ _ _ πύργος, το χρήσ_ _ _ εργαλείο,
ο ευνο_ _ _' _ καιρός, η ξύλ_ _ _ πόρτα, η νόστ_ _ _ σούπα,
το μαγ_ _ _ κουτί, το πέτρ_ _ _ σπίτι, ο ώρ_ _ _ _ ανανάς

5.3.3 Μπορείς να **σχηματίσεις επίθετα** από ουσιαστικά;

(Ευκαρπίδης, Κουκουλίδου, 1998:70)

(σχολείο)	ο σχολικός	η σχολική	το σχολικό
(παιδί)			
(ευγένεια)			
(μαλλί)	ο μάλλινος	η μάλλινη	το μάλλινο
(δέρμα)			
(μάρμαρο)			
(νοστιμιά)	ο νόστιμος	η νόστιμη	το νόστιμο
(ωφέλεια)			
(στάση)			

5.4 Επίθετα σε - ύς, - ιά, - ύ

5.4.1 Γράψε τα **τρία γένη** των επιθέτων, ένα για κάθε ουσιαστικό, όπως στο παράδειγμα: .

(Στρωματάς, 2008: 130)

(πλάτος)

ο πλατύς δρόμος, η πλατιά σανίδα, το πλατύ σκαλί

(μάκρος)

ο λαιμός, ηκοτσίδα, το..... Χέρι

(φάρδος)

ο σάκος, ηγραβάτα, το πουκάμισο

(βάθος)

οποταμός, η θάλασσα, το πηγάδι

(βάρος)

ο χειμώνας, ηκότα. τομοσχάρι

5.4.2 Γράψε το **κατάλληλο επίθετο** σε καθένα από τα παρακάτω ουσιαστικά:

παχύς, φαρδύ, βαθύς, μακριά, πλατύ, βαρύς . (Στρωματάς, 2008: 130)

..... γκρεμός, ίσκιος, χαμόγελο,

..... ταινία, καναπές,σακάκι

5.4.3 Ένωσε με μια γραμμή τα αντίθετα επίθετα . (Στρωματάς, 2008: 130)

πλατύς	κοντή
μακριά	στενός
στενό	ρηχό
βαθύ	φαρδύ
βαρύ	ελαφρύ
παχύς	κοντό
μακρύ	λεπτός
στενή	φαρδιά

5.5 Οι βαθμοί των επιθέτων

5.5.1 Γράψε τα παρακάτω επίθετα στον άλλο βαθμό. . (Στρωματάς, 2008: 132)

Θετικός βαθμός

Συγκριτικός βαθμός

Π.χ			
δυνατός	→	δυνατότερος	(πιο δυνατός)
βαθιά	→		(.....)
καλό	→		(.....)
εύκολος	→		(.....)
όμορφη	→		(.....)
.....	→	παχύτερο	(πιο παχύ)
.....	→	πονηρότερη	(πιο πονηρή)
.....	→	νεότερος	(πιο νέος)

5.5.2 Συμπλήρωσε τις προτάσεις βάζοντας τα επίθετα των παρενθέσεων στο συγκριτικό βαθμό. .

(Στρωματάς, 2008: 133)

(μικρή)	Η γάτα είναι	από το σκύλο.
(μεγάλος)	Ο σκύλος είναι	από τη γάτα.
(ακριβό)	Το αυτοκίνητο είναι	από το ποδήλατο.
(φτηνό)	Το ποδήλατο είναι	από το αυτοκίνητο.

5.5.3 Κάνω συγκρίσεις με δύο τρόπους όπως στο παράδειγμα. .

(Αλεξενδράκης, 2006: 173).

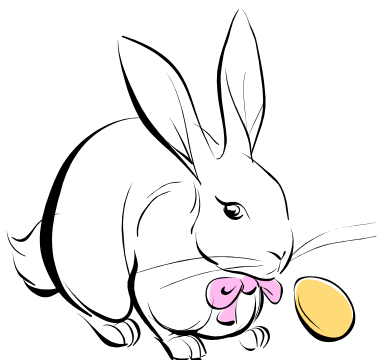
(όμορφο)	Το παγώνι είναι το ομορφότερο πουλί.
Είναι πολύ όμορφο.
(πονηρή)	Η αλεπού είναι ζώο.
Είναι
(μεγάλος)	Ο ελέφαντας είναι..... ζώο.
Είναι.....

5.6 Τα αριθμητικά (1)

5.6.1 Βάζω σε κύκλο τα αριθμητικά επίθετα. .

(Αλεξενδράκης, 2006: 175).

Στην αυλή του παππού μου υπάρχουν: ένας σκύλος, μια γάτα,
ένα κατσικάκι, δύο αρνάκια, τρεις πάπιες, τρία παπάκια,
τέσσερις χήνες, τέσσερα χηνάκια και πέντε κουνελάκια.
Υπάρχουν ακόμα: έξι μαργαρίτες, επτά γαρδένιες, οκτώ κρίνα,
εννιά κυκλάμινα και δέκα τουλίπες.

5.6.2 Συμπληρώνω τις φράσεις με τα αριθμητικά της παρένθεσης:

(ένας-μία-ένα, τρεις-τρία, τέσσερις-τέσσερα) .

(Αλεξενδράκης, 2006: 175).

(1) άντρας

(3)(μαθητές)

(1) γυναίκα

(3) (μαθήτριες)

(1) παιδί

(3) (σχολεία)

(4) δάσκαλοι

(4) δασκάλες

(4) παιδιά

5.6.3 Συμπλήρωσε τις προτάσεις με το κατάλληλο αριθμητικό επίθετο..

(Αλεξενδράκης, 2006: 175).

Έχω μύτη,μάτια και στόμα.

Έχωχέρια και σε κάθε χέρι δάχτυλα.

Φέτος είμαι χρονών. Του χρόνου θα είμαι

Η εβδομάδα έχει μέρες.

Το έτος έχει..... μήνες και εποχές.

Η τάξη μου έχειδασκάλ_, αγόρια

και κορίτσια.

5.7 Τα αριθμητικά (2)

5.7.1 Γράψε τη **θέση-σειρά** που έχει ο κάθε μαθητής (-τρια) στο θρανίο που κάθεται:

7 Χαρά, 6 Αλίκη, 5 Γιώργος, 4 Νίκος, 3 Χριστίνα, 2 Νικολέτα, 1 Γιάννης. (Στρωματάς, 2008: 137)

(1 ^{ος})	πρώτος	ο Γιάννης
(...)		η Νικολέτα
(...)		η Χριστίνα
(...)		ο Νίκος
(...)		ο Γιώργος
(...)		η Αλίκη
(...)		η Χαρά

5.7.2 Συνέχισε όπως στο παράδειγμα:

Η Κυριακή είναι η πρώτη μέρα της εβδομάδας.

Η Δευτέρα

Η Τετάρτη

Το Σάββατο

Ο Φεβρουάριος είναι ο δεύτερος μήνας του χρόνου.

Ο Μάιος

Ο Σεπτέμβριος

Ο Δεκέμβριος

5.7.3 Συνέχισε όπως στο παράδειγμα:

ένα (μονο-)	δύο (δι-)	τρία (τρι-)
(θέση) μονοθέσιο	(κύκλος) δίκυκλο	(όροφος) τριώροφη
(χρώμα).....	(ώρα).....	(συλλαβή).....
πρώτος-η-ο		τέσσερα (τετρά-)
(μάστορας) πρωτομάστορας		(γωνία) τετράγωνο
(χρονιά)		(πλευρά)
(σελίδα)		(πόδι)
πέντε (πεντά-)		
(γραμμή) πεντάγραμμο		
(μήνας)		
(χρόνος)		

6.Οι αντωναυμίες

6. Οι αντωνυμίες

6.1 Προσωπικές αντωνυμίες

6.1.1 Βάλε σε κύκλο τις **προσωπικές αντωνυμίες**.

(Αλεξενδράκης, 2006: 184).

- Εγώ πονάω και εσύ γελάς.
- Εσείς τραγουδάτε και εμείς χορεύουμε.
- Αυτός γράφει και αυτή ζωγραφίζει.
- Αυτές χορεύουν και αυτοί χειροκροτούν.
- Εμένα μου αρέσει ο χορός κι εσένα η ζωγραφική.

6.1.2 Διάβασε τις προτάσεις και **συμπλήρωσε** τις λέξεις που ταιριάζουν:

(Εγώ, Εσύ, Αυτός, Αυτή, Αυτό, Εμείς, Εσείς, Αυτοί, Αυτές, Αυτά)
(Καραγιάννης,2005:29)

..... είμαι μαθητής.	 είμαστε μαθητές.
..... είσαι δάσκαλος.	 είστε δάσκαλοι.
..... είναι φύλακας.	 είναι φύλακες.
..... είναι δασκάλα.	 είναι δασκάλες.
..... είναι νήπιο.	 είναι νήπια.

6.1.3 Να **αντικαταστήσεις** τα ονόματα με προσωπικές αντωνυμίες.
(Καραγιάννης,2005:30)

Ο **Αντρέας** παίζει.

Αυτός παίζει.

Η Νίκη ζωγραφίζει.

.....

Το σκυλί γαυγίζει.

.....

Οι δάσκαλοι διδάσκουν.

.....

Οι μέλισσες βουίζουν.

.....

Τα παιδιά φωνάζουν.

.....

6.1.4 Γράψε τις προτάσεις στον **πληθυντικό αριθμό**.
(Καραγιάννης,2005:31)

Εγώ λύνω και εσύ δένεις.

.....

Εσύ σκαλίζεις κι αυτός ποτίζει.

.....

Αυτή ήρθε και αυτό έφυγε.

.....

6.2 Ερωτηματικές αντωνυμίες

6.2.1 Βάλε σε κύκλο τις **ερωτηματικές αντωνυμίες**..

- Τι κάνεις;
- Πόση ώρα περιμένεις;
- Ποιο παιχνίδι σου αρέσει;
- Ποιος κλαίει; Ποια γελά;
- Πόσος καιρός πέρασε;
- Πόσο κάνει το παγωτό;
- Ποιες και πόσες μαθήτριες είναι άριστες;
- Ποιοι και πόσοι μαθητές απουσιάζουν;
- Πόσα και ποια παιδιά ξέρουν βόλεϊ;

6.2.2 **Συμπλήρωσε** τις προτάσεις με την **ερωτηματική αντωνυμία** που ταιριάζει:

(Ποιος, Ποια, Ποιο, Ποιοι, Ποιες, Ποια, Ποιους) .

- παιχνίδι σου αρέσει;
- είναι ο φίλος σου;
- είναι η μητέρα σου;
- είναι οι κούκλες σου;
- είναι οι φίλοι σου;
- είναι τα βιβλία σου;
- αγάπας περισσότερο;

6.2.3 Συμπλήρωσε τις προτάσεις με την ερωτηματική αντωνυμία που ταιριάζει:

(πόσος, πόση, πόσο, πόσοι, πόσες, πόσα) .

..... είναι ο μισθός σου;
..... ζάχαρη και νερό θέλεις;
..... πεταλούδες και τζιτζίκια έπιασες;
..... μαθητές και μαθήτριες λείπουν;

6.2.4 Συμπλήρωσε τις προτάσεις με την ερωτηματική αντωνυμία που ταιριάζει:

ποιο ή πιο

Νίκο, μολύβι είναι
δικό σου;
Η Νίκη αγόρασε το
ακριβό.
Μαμά, διάβασα πολύ
σήμερα.
Με μέσο συγκοινωνίας
ταξιδεύεις γρήγορα;

ποια ή πια

..... ήρθε πρώτη;
Πάει το καλοκαίρι.
..... θα έρθει μαζί μου;
Δε θέλω τη βοή-
θειά σου.

6.2.5 Βάλε σε κύκλο τις **δεικτικές αντωνυμίες**.

(Ευκαρπίδης, Κουκουλίδου, 1998:68)

- Αυτός ο διαβήτης είναι δικός μου.
- Εκείνος ο χάρακας είναι της Άννας.
- Τούτη η ξύστρα είναι του Λεωνίδα.
- Τέτοιο παγωτό δεν είχα ξαναφάει.
- Τόσες καραμέλες δεν είχα ξαναδεί.

6.2.6 **Συμπλήρωσε** τις προτάσεις με την **δεικτική αντωνυμία** που ταιριάζει:

(τέτοιος, τούτο, αυτό, εκείνο, τόσες)

Δεν είναιάνθρωπος.

.....που κάθομαι είναι το θρανίο μου.

Κάθισε σε το θρανίο που είναι κοντά μου.

.....το θρανίο εκεί πέρα είναι χαλασμένο.

.....φράουλες δεν είχα ξαναφάει.

6.2.7 Συμπλήρωσε όπως στο παράδειγμα.

- τούτος ο σκύλος, τούτη η γάτα, το άλογο
-ο σκύλος, αυτή η γάτα, το άλογο
-ο σκύλος.η γάτα, εκείνο το άλογο
- τέτοιος σκύλος,γάτα,άλογο

7.Τα ρήματα

7.1 Ρήματα

7.1.1 Βάζω σε κύκλο τις λέξεις που λένε **τι κάνουν**.

(Αλεξενδράκης, 2006: 194).

Στο σχολείο γράφω και διαβάζω.

Ζωγραφίζω, παίζω, γελώ και τραγουδώ.

Μαθαίνω να βοηθώ και να αγαπώ όλους τους ανθρώπους.

7.1.2 **Συμπλήρωσε** τις προτάσεις με το κατάλληλο **ρήμα**: διαβάζω, σκαλίζει, τελειώσεις, πλένουμε, θέλετε, παρακολουθούν, κοιμηθώ

(Στρωματάς, 2008: 150)

Στο σχολείο γράφω και

Όταν την εργασία σου θα παίζεις.

Εσείς να γίνετε αθλητές;

Απόψε θα Νωρίς.

Πριν κοιμηθούμετα δόντια μας.

Οι θεατές τον αγώνα.

Ο κηπουρός ποτίζει και τα λουλούδια.

7.1.3 Γράψε τα αντίθετα ρήματα.

ανάβω

ανεβαίνω

δένω

γράφω

γελώ

δίνω

ρωτώ

χαίρομαι

κάθομαι

ξυπνώ

έρχομαι

μπαίνω

ζεσταίνομαι

Τα πρόσωπα των ρημάτων

7.2 Ρήματα – το α' πρόσωπο ενικού και πληθυντικού αριθμού

7.2.1 Γράψε τα **ρήματα**: δένω, λύνω, τρέχω, χτίζω, χορεύω, στο α' πρόσωπο ενικού και πληθυντικού αριθμού

ενικός αριθμός

Εγώ δένω →

..... →

..... →

..... →

..... →

πληθυντικός αριθμός

Εμείς δένουμε

.....

.....

.....

.....

7.2.2 Συνέχισε όπως στο παράδειγμα.

Με ποιο; -α;

Τι κάνω εγώ;

Τι κάνουμε εμείς;

Με το μολύβι	→	γράφω	→	γράφουμε
Με τη γόμα	→		→	
Με τη σκούπα	→		→	
Με τα γυαλιά	→		→	
Με το ψαλίδι	→		→	
Με το ποτιστήρι	→		→	

7.2.3 Συμπλήρωσε τις προτάσεις με το κατάλληλο ρήμα, στο **α' πρόσωπο** ενικού ή πληθυντικού αριθμού: πίνω, αγαπώ, προσέχω, ετοιμάζω, κοιτάζω

Κάθε πρωί το γάλα μου.

Πρέπει να τα πράγματά μας.

Ανοίγω το παράθυρο και έξω.

Εμείς τους δασκάλους μας.

Μόνη μου την τσάντα μου.

Ρήματα – το β' πρόσωπο ενικού και πληθυντικού αριθμού

7.3 .1 Γράψε τα **ρήματα**: δένω, λύνω, τρέχω, χτίζω, χορεύω, στο β' πρόσωπο ενικού και πληθυντικού αριθμού

ενικός αριθμός

Εσύ δένεις →

..... →

..... →

..... →

..... →

πληθυντικός αριθμός

Εσείς δένετε

.....

.....

.....

.....

7.3.2 Συνέχισε όπως στο παράδειγμα.

Με ποιο; -α;

Τι κάνεις εσύ;

Τι κάνετε εσείς;

Με το μολύβι → γράφεις → γράφετε

Με τη γόμα → →

Με τη σκούπα → →

Με τα γυαλιά → →

Με το ψαλίδι → →

Με το ποτιστήρι → →

7.3.3 **Συμπλήρωσε** τις προτάσεις με το κατάλληλο ρήμα, στο **β' πρόσωπο** ενικού ή πληθυντικού αριθμού: μαθαίνω, πηγαίνω, κατεβαίνω, πλένω, μαλώνω
(Στρωματάς, 2008: 155)

- στο σχολείο Γιάννη;
- χρήσιμα πράγματα στο σχολείο;
- τα χέρια σας πριν το φαγητό;
- με άλλους συμμαθητές σου;
- με προσοχή τις σκάλες;

7.4 Ρήματα – το γ' πρόσωπο ενικού και πληθυντικού αριθμού

7.4.1 Να σχηματίσεις προτάσεις όπως στο παράδειγμα:

γαβγίζω, λαλώ, νιαουρίζω, χλιμιντρίζω, κακαρίζω, γκαρίζω

(Στρωματάς, 2008: 157)

ο πετεινός

→ Αυτός λαλεί.
→ Αυτοί λαλούν.

ο γάιδαρος

.....
.....

η γάτα

.....
.....

η κότα

.....
.....

το σκυλί

.....
.....

το άλογο

.....
.....

7.4.2 Γράψε το αντίθετο: .

(Αλεξενδράκης, 2006: 200).

Αυτός μπαίνει .	→	Αυτοί
Αυτή	→	Αυτές
Αυτό κλαίει.	→	Αυτά

7.5 Τα ρήματα σε όλα τα πρόσωπα

7.5.1 Γράψε το ρήμα λύνω σε όλα τα πρόσωπα.

Ενικός αριθμός

Πληθυντικός αριθμός

α' → α'

β' → β'

γ' → γ'

7.5.2 Από τον ενικό στον πληθυντικό και αντίστροφα.

(Νίκος Στρωματάς, 2008, <<Η γραμματική μου για τα παιδιά της Α' δημοτικού>>, Αθήνα, εκδόσεις Άγκυρα σελ. 159)

Εγώ λύνω και δένω τα κορδόνια.

.....

Εσύ παίζεις μουσική και τραγουδάς.

.....

Αυτός ψαρεύει και τραγουδάει.

.....

Αυτές χορεύουν και διασκεδάζουν.

.....

Εμείς αρχίζουμε να μαθαίνουμε.

.....

Εσείς κοντεύετε να τελειώσετε.

.....

Αυτά θέλουν να βγουν έξω.

.....

7.5.3 Από το **εγώ** (ενικός) στο **εμείς** (πληθυντικός)

(Στρωματάς, 2008: 160)

Εγώ το καλοκαίρι παίζ..., τρέχ..., κολυμπ'..., διασκεδάζ..., και περνά...
όμορφα.
Διαβάζ... βιβλία και ζωγραφίζ... .

Εμείς το
καλοκαίρι
.....
.....

7.5.4 Από το **εσύ** (ενικός) στο **εσείς** (πληθυντικός)

(Στρωματάς, 2008: 160)

Εσύ ξέρ.... Να γράφ....και να διαβάζ.... ;

Τι θέλ.... να γίν.... όταν μεγαλώς..... ;

Πώς αρχίζ.... και πως τελειών.... τη μέρα σου ;

Εσείς
.....
.....

7.5.5 Από το **αυτός -ή -ό** (ενικός) στο **αυτοί -ές -ά** (πληθυντικός)

Αυτός -ή -ό σκουπίζ.... και καθαρίζ.... την αυλή.

Μαζεύ.... Τα σκουπίδια και αυτά που είναι για ανακύκλωση τα βάζ.... σε ειδικό κάδο.

Αυτοί -ές -ά

.....

.....

.....

7.6 Ρήματα ενεργητικά και παθητικά

7.6.1 Να μετατρέψεις τα ενεργητικά ρήματα σε παθητικά, συμπληρώνοντας -ω ή -όμαι. .

(Αλεξενδράκης, 2006: 217).

Τι κάνω;		Τι παθαίνω;
Εγώ κουρεύ...		Εγώ κουρεύ.....
γράφ...	→	γράφ.....
λερών...		
σκονίζ...		

7.6.2 Γράψε τα παρακάτω ρήματα σε δύο ομάδες.

(καίω, καίγομαι, κόβω, κόβομαι, ζαλίζομαι, ζαλίζω, τρυπώ, τρυπιέμαι, χτυπιέμαι, χτυπώ) .

(Αλεξενδράκης, 2006: 217).

Τι κάνω;	Τι παθαίνω;
(-ω, -ώ)	(-ομαι, -ιέμαι)
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

7.6.3 Συμπλήρωσε τα κενά διαλέγοντας το κατάλληλο ρήμα:
(πιάνει-πιάνεται, ντύνει-ντύνεται)

(Καραγιάννης,2005:90)

Ο ποντικός στη φάκα.

Ο ψαράς πολλά ψάρια.

Η μητέρα την Ελένη.

Η Χριστίνα μόνη της.

7.7 Το ρήμα <<έχω>>

7.7.1 Συμπλήρωσε τις προτάσεις με το ρήμα **έχω – είχα** και ύστερα γράψε στον πληθυντικό αριθμό. .

(Αλεξενδράκης, 2006: 220).

Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
Εγώ έχω σβούρα.	Εμείςσβούρες.
Εσύ μπάλα.	Εσείς
Αυτός ποδήλατο.	Αυτοί

Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
Εγώ είχα κούκλα.	Εμείς
Εσύπυρετό.	
Αυτόςδουλειά.	

7.7.2 Συμπλήρωσε το κείμενο με το ρήμα έχω.

(Αλεξενδράκης, 2006: 221).

- Εγώμια ωραία κούκλα. Εσύ κούκλα;
- Ναι, Ναι,μια πανέμορφη κούκλα.
- Η Ελένητόπι. Εσείς τόπι;
- Όχι δεντόπι.

7.7.3 Γράψε τις προτάσεις στο **τώρα**, στο **χθες** και στο **αύριο**:

(χθες)

(τώρα) Έχω ένα παιχνιδιάρικο γατάκι.

(αύριο)

(χθες) Είχε πολλά παιχνίδια.

(τώρα)

(αύριο)

(χθες)

(τώρα).....

(αύριο) Θα έχεις αρκετή δουλειά;

7.8 Το ρήμα <<είμαι>>

7.8.1 Συμπλήρωσε τις προτάσεις με το ρήμα **είμαι-ήμουν** και ύστερα γράψε στον πληθυντικό αριθμό. .

Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
Εγώ είμαι μαθητής.	Εμείς μαθητές.
Εσύ αθλητής.	Εσείς
Αυτός δάσκαλος.	Αυτοί

Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
Εγώ ήμουν νέος.	Εμείς
Εσύ γιατρός.	Εσείς
Αυτός ζωγράφος.	Αυτοί

7.8.2 Συμπλήρωσε το κείμενο με το ρήμα **είμαι** .

- Εγώμαθήτρια. Εσύμαθήτρια;
- Ναι,μαθήτρια.
- Η Δάφνηαδελφή μου.
Εσείςαδελφές;
- Όχι δεναδελφές.
- Εμείςπολύ καλές φίλες.

7.8.3 Γράψε τις προτάσεις στο **τώρα**, στο **χθες** και στο **αύριο**: .

(χθες)

(τώρα) Εγώ είμαι προσεχτικός.

(αύριο)

(χθες) Εσύ ήσουν απρόσεχτη.

(τώρα)

(αύριο)

(χθες)

(τώρα).....

(αύριο)Η Νίκη θα είναι έτοιμη.

7.9 Οι χρόνοι των ρημάτων

7.9.1 Γράψε τα παρακάτω ρήματα στο **χρόνο** τους: έλυσα, παίζω, θα διαβάσω, ράβουμε, θα βάψετε, έτρεξες, χορεύουν, θα πλύνει, καρφώνει, θα χτίσουμε, μαγείρεψα, γράψατε

(Στρωματάς, 2008: 170)

.....		
.....		
.....		
.....		

7.9.2 Γράψε σε ποιο χρόνο (**τώρα, πριν, μετά**) γίνεται το καθένα:
(Στρωματάς, 2008: 170)

Διαβάζω ένα παραμύθι.	
Άναψε το τζάκι.	
Θα δέσω το σκύλο.	
Λύσαμε τις ασκήσεις.	
Βλέπουν τηλεόραση.	
Θα φύγετε αύριο;	

7.10 Ο χρόνος Ενεστώτας

7.10.1 Γράψτε τα παρακάτω ρήματα στον **ενεστώτα**.

(Στρωματάς, 2008: 171)

Ενεστώτας (τώρα)

(έγραψα)	Εγώ γράφω
(διάβασα)	Εγώ
(θα παίξω)	
(θα τρέξω)	
(κλείδωσα)	
(μεγάλωσα)	
(θα χορέψω)	

Ενεστώτας (τώρα)

(σκαλίσαμε)	Εμείς σκαλίζουμε
(απλώσατε)	Εμείς
(κοιτάζουν)	
(θα πάμε)	
(θα ανοίξουμε)	
(έφαγες)	
(μαθαίνει)	

7.11 Οι χρόνοι Παρατατικός και Αόριστος

7.11.1 Γράψε τα παρακάτω ρήματα στον **Παρατατικό** και στον **Αόριστο**: (Στρωματάς, 2008: 174)

Αόριστος	Παρατατικός	Ενεστώτας
έγραψα	έγραφα	γράφω
.....		παίζω
.....		κολυμπώ
.....		βάφω
.....		ποτίζω
.....		χτυπώ
.....		δένω
.....		αγαπώ
.....		φυτεύω

7.11.2 Γράψε τις προτάσεις στον Παρατατικό και στον Αόριστο:

(Στρωματάς, 2008: 175)

Ενεστώτας: Εγώ γράφω και διαβάζω.

Παρατατικός:

Αόριστος:

Ενεστώτας: Εσύ λύνεις και δένεις.

Παρατατικός:

Αόριστος:

Ενεστώτας: Αυτός-ή-ό κλαδεύει και σκαλίζει.

Παρατατικός:

Αόριστος:

Ενεστώτας: Εμείς τρέχουμε και παίζουμε.

Παρατατικός:

Αόριστος:

Ενεστώτας: Εσείς κόβετε και ράβετε.

Παρατατικός:

Αόριστος:

Ενεστώτας: Αυτοί-ές-ά ανάβουν και σβήνουν.

Παρατατικός:

Αόριστος:

7.11.3 Γράψε όλα τα πρόσωπα του ρήματος **χάνω**, όπως στα παραδείγματα: (Στρωματάς, 2008: 175)

Ενεστώτας

Εγώ δένω	Εγώ χάνω
Εσύ δένεις	
Αυτός-ή-ό δένει	
Εμείς δένουμε	
Εσείς δένετε	
Αυτοί-ές-ά δένουν	

Παρατατικός

Εγώ έδενα	
Εσύ έδενες	Εγώ έχανα
Αυτός-ή-ό έδενε	
Εμείς δέναμε	
Εσείς δένατε	
Αυτοί-ές-ά έδεναν	

Αόριστος

Εγώ έδεσα	
Εσύ έδεσες	
Αυτός-ή-ό έδεσε	
Εμείς δέσαμε	
Εσείς δέσατε	
Αυτοί-ές-ά έδεσαν	

7.12 Οι χρόνοι Μέλλοντας εξακολουθητικός και Μέλλοντας στιγμιαίος

7.12.1 Γράψε τους χρόνους των ρημάτων:

(Στρωματάς, 2008: 177)

Ενεστώτας	Μέλ. εξακολουθητικός	Μέλ.στιγμιαίος
Εγώ δένω	Εγώ θα δένω	Εγώ θα δέσω
Εγώ λύνω		
.....	Εγώ θα κόβω	
.....		Εγώ θα ψάξω
Εγώ ψαρεύω		

7.12.2 Γράψε τις προτάσεις στο Μέλλοντα στιγμιαίο.

(τόρα) Εγώ γράφω και διαβάζω.

(μετά)

(τόρα) Εγώ φυτεύω και ποτίζω.

(μετά)

(τόρα) Εγώ ανοίγω και κλείνω την πόρτα.

(μετά)

7.12.3 Γράψε τις προτάσεις στο **Μέλλοντα εξακολουθητικό**.

(τόρα) Εγώ τρέχω και πηδώ.

(μετά)

(τόρα) Εγώ αρχίζω να μαθαίνω.

(μετά)

(τόρα) Εγώ ψάχνω και βρίσκω.

(μετά)

7.13 Ο χρόνος Παρακείμενος

7.13.1 Γράψε στον Παρακείμενο τα ρήματα: .

(Καραγιάννης, 2005:256)

Ενεστώτας

Παρακείμενος

Τι κάνω τώρα;

Τι έχω κάνει μέχρι τώρα;

Εγώ παίζω.

Εγώ έχω παίξει.

Εγώ γράφω.

.....

Εγώ σκουπίζω.

.....

Εγώ πλέκω.

.....

Εγώ χτυπώ.

.....

7.13.2 Γράψε το ρήμα παίζω στα άλλα πρόσωπα του Παρακείμενου όπως στο παράδειγμα: .

Παρακείμενος

Εγώ έχω τρέξει.

Εγώ έχω παίξει.

Εσύ έχεις τρέξει.

.....

Αυτός-ή-ό έχει τρέξει.

.....

Εμείς έχουμε τρέξει.

.....

Εσείς έχετε τρέξει.

.....

Αυτοί-ές-ά έχουν τρέξει.

.....

7.13.3 Γράψε τις προτάσεις στον Παρακείμενο.

Ο παππούς δένει το σκύλο.

.....

Η γιαγιά ανάβει το τζάκι.

.....

Τα χελιδόνια χτίζουν τις φωλιές τους.

.....

Η θεία φυτεύει ντομάτες.

.....

7.13.4 Σχημάτισε τους χρόνους των ρημάτων με τη σειρά όπως στο παράδειγμα.

Ενεστώτας	δένω	σηκώνω	ψάχνω	ζωγραφίζω
Παρατατικός	έδενα	σήκωνα		
Αόριστος	έδεσα	σήκωσα		
Μέλ.εξακολουθ.	θα δένω	θα σηκώνω		
Μέλ.στιγμ.	θα δέσω	θα σηκώσω		
Παρακείμενος	έχω δέσει	έχω σηκώσει		

7.14 Ρήματα σε -ω και -ώ

7.14.1 Γράψε τα παρακάτω ρήματα στην **κατηγορία** τους: αγαπώ, βαδίζω, κυνηγώ, κοιτάζω, παίρνω, περνώ, χτυπώ, βλέπω, αρχίζω, κατηγορώ (Δεσύπρη, Μάρκου, 44)

α' συζυγία

βαδίζω

.....

.....

.....

.....

.....

β' συζυγία

αγαπώ

.....

.....

.....

.....

.....

7.15 Ρήματα σε -ίζω

7.15.1 **Συμπλήρωσε** τις προτάσεις με τη φωνή του κάθε ζώου:
νιαουρίζει, γαβγίζει, κακαρίζει, γκαρίζει

(Δεσύπρη, Μάρκου, 46)

ο σκύλος

η γάτα

ο γάιδαρος

η κότα

7.15.2 **Γράψε και στα άλλα πρόσωπα** την πρόταση.

(Δεσύπρη, Μάρκου, 46)

Εγώ αρχίζω να χτίζω.

Εσύ

Αυτός

Εμείς

Εσείς

Αυτοί

7.16 Ρήματα σε -ώνω

7.16.1 Γράψε τις προτάσεις με το κατάλληλο ρήμα: γαζώνω, οργώνω, ζυμώνω, σιδερώνω

(Δεσύπρη, Μάρκου, 44)

Ο γεωργός

Η μοδίστρα

Ο φούρναρης

Η μητέρα

7.16.2 Γράψε και στα **άλλα πρόσωπα** την πρόταση.

(Δεσύπρη, Μάρκου, 45)

Εγώ καρφώνω και βιδώνω.

Εσύ

Αυτός

Εμείς

Εσείς

Αυτοί

7.17 Ρήματα σε -αίνω

7.17.1 Γράψε -αίνω ή -ένω :

(Δεσύπρη, Μάρκου, 47)

μαθ....., καταλαβ....., πηγ....., ανασ....., μπ.....

Γράψε και στα **άλλα πρόσωπα** την πρόταση.

(Δεσύπρη, Μάρκου, 47)

Εγώ πηγαίνω και μαθαίνω μουσική.

Εσύ

Αυτός

Εμείς

Εσείς

Αυτοί

7.17.2 Γράψε τα **αντίθετα** ρήματα.

(Δεσύπρη, Μάρκου, 48)

λύνω	μεγαλώνω
------------	----------------

μπαίνω	κρυώνω
--------------	--------------

ανεβαίνω	πικραίνω
----------------	----------------

ψηλώνω	στενεύω
--------------	---------------

έρχομαι	φεύγω
---------------	-------------

7.18 Ρήματα σε -εύω

7.18.1 Γράψε τι **κάνω** όπως στο παράδειγμα:

(Δεσύπρη, Μάρκου, 41)

Με τη μουσική χορεύω

Με το κλαδευτήρι

Με το αεροπλάνο

Με την κατσαρόλα

7.18.2 Γράψε τις προτάσεις στον **πληθυντικό αριθμό**.

(Δεσύπρη, Μάρκου, 41)

Εγώ χορεύω και ταξιδεύω συχνά.

Εμείς

Εσύ φυτεύεις και κλαδεύεις τις ελιές.

Εσείς

Αυτός ψαρεύει και μαγειρεύει τα ψάρια.

Αυτοί

8.Οι μετοχές

8.Οι μετοχές

8.1 Η ενεργητική μετοχή σε -οντας και -ώντας

8.1.1 Συμπλήρωσε τα κενά των μετοχών με ο ή ω :

(Βασιλόπουλος, 1998: 67)

βλέπ...ντας, ρωτ...ντας, χτυπ...ντας, κάν...ντας, λέγ...ντας,

ξυπν...ντας, τραγουδ...ντας, πηδ...ντας, χορεύ...ντας

8.1.2 Να σχηματίσεις μετοχές από τα ρήματα.

(Βασιλόπουλος, 1998: 68)

πέφτω	→	
κυνηγώ	→	
κοιτάζω	→	
προσπαθώ	→	
διαβάζω	→	
φιλώ	→	
νικώ	→	
λύνω	→	
γλεντώ	→	
γράφω	→	
μελετώ	→	
βάφω	→	

8.1.3 Στις παρακάτω προτάσεις να αντικαταστήσεις τα ρήματα, που είναι σε παρένθεση, με μετοχές.

(Βασιλόπουλος, 1998: 69)

Παρακολουθούσα το μάθημα (κρατώ).....σημειώσεις.

(Προχωρώ).....και (ρωτώ).....βρήκα το σπίτι σου.

Είδα το γιο μου να έρχεται (τρέχω).....και

(φωνάζω).....

Στα γενέθλια της Μαρίας περάσαμε τέλεια (χορεύω)

Στο χωριό περνούσαμε τη μέρα (ψαρεύω)

(Μπαίνω)στο πλοίο βρήκα τους γονείς μου.

8.2 Η παθητική μετοχή σε -μένος, -μένη, -μένο

8.2.1 Γράψε τις μετοχές των ρημάτων στα τρία γένη:

δένω	→	δεμένος	→	δεμένη	→	δεμένο
λύνω	→		→		→	
χτενίζω	→		→		→	
παγώνω	→		→		→	
πεινώ	→		→		→	
διψώ	→		→		→	

8.2.2 Συμπλήρωσε τις προτάσεις με τις μετοχές στα τρία γένη:

Ο κύκνος είναι	τραυματισμένος.
Η χήνα είναι	
Το σπουργίτι είναι	
Ο δρόμος είναι	
Η κορυφή είναι	
Το βουνό είναι	χιονισμένο.
Ο φακός είναι	
Η λάμπα είναι	αναμμένη.
Το τζάκι είναι	

8.2 .3 Γράψε τις **μετοχές** αντί για τα ρήματα που είναι στη παρένθεση.

(Στρωματάς, 2008: 204)

Ο πατέρας γύρισε από τη δουλειά (κουράζομαι)

Η μητέρα είναι (χαίρομαι) σήμερα.

Τα ρούχα είναι (πλένω)και (σιδερώνω)

Το αυτοκίνητό σου είναι (λερώνομαι)

Όταν είμαστε (ιδρώνω)..... δεν πρέπει να πίνουμε

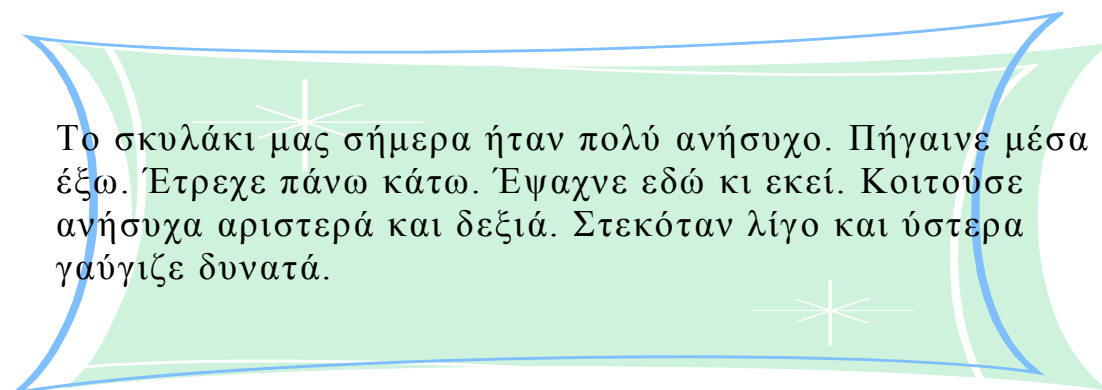
(παγώνω)νερό.

9.Τα επιρρήματα

9.1 Τα επιρρήματα

9.1.1 Υπογράμμισε με κόκκινο χρώμα τα **ρήματα** και με πράσινο τα **επιρρήματα**.

(Αλεξενδράκης, 2006: 270).

9.1.2 Γράψε σε **ομάδες** τα επιρρήματα της προηγούμενης άσκησης: .

(Αλεξενδράκης, 2006: 270).

Φανερώνουν:

- Ποσό (πόσο;):
- Χρόνο (πότε;):
- Τρόπο (πώς;):
- Τόπο (πού;):

9.1.3 **Απάντησε** στις ερωτήσεις με μία λέξη ή με ολοκληρωμένη πρόταση. .

(Αλεξενδράκης, 2006: 271).

- Πότε ήρθες;
- Πώς είσαι;
- Πόσο κουράστηκες;
- Πότε θα φύγεις;

9.1.4 **Ένωσε** με μια γραμμή τις λέξεις (**επιρρήματα**) που δίνουν απάντηση στις ερωτήσεις. .

(Αλεξενδράκης, 2006: 271).

Πού;	ωραία, καλά, γρήγορα, έτσι, αλλιώς, άσχημα
Πως;	εδώ, εκεί, μέσα, έξω, πάνω, κάτω, μπροστά, πίσω
Πότε;	λίγο, πολύ, αρκετά, καθόλου, λιγότερο, περισσότερο
Πόσο;	τώρα, σήμερα, συχνά, αμέσως, αδιάκοπα, αύριο

9.2 Τοπικά επιρρήματα

9.2 .1 Παρατήρησε τις εικόνες και απάντησε με το κατάλληλο τοπικό επίρρημα:

(Δεσύπρη, Μάρκου, 55)

(πάνω ή κάτω)

Η γάτα είναι στον τοίχο.
Ο σκύλος είναι από τον τοίχο.

(μέσα ή έξω)

Η κότα είναι από το κλουβί.
Το καναρίνι είναι στο κλουβί.

(αριστερά ή δεξιά)

Για Θεσσαλονίκη πάμε
Για Σέρρες πάμε

(κοντά ή μακριά)

Η μέλισσα είναι από το λουλούδι.
Η πεταλούδα είναι στο λουλούδι.

9.2 .2 Συμπλήρωσε τις παρακάτω προτάσεις με το κατάλληλο τοπικό επίρρημα: εδώ, μέσα, εκεί, έξω, μπροστά, πίσω
(Δεσύπρη, Μάρκου, 55)

Έψαξα, έψαξα, πουθενά η γόμα!

Βγήκα να πάρω λίγο καθαρό αέρα.

Σήμερα θα μείνω να διαβάσω.

Στην τάξη κάθομαι από την Άννα.

Η Άννα κάθεται..... μου.

9.2 .3 Στις παρακάτω προτάσεις απάντησε με το αντίθετο τοπικό επίρρημα. (Δεσύπρη, Μάρκου, 56)

Εγώ

Εσύ

Εγώ ψάχνω εδώ.

Εσύ ψάχνεις.....

Εγώ στρίβω δεξιά.

Εσύ.....

Εγώ πετάω ψηλά.

Εσύ

Εγώ μπαίνω

Εσύ βγαίνεις έξω.

Εγώ

Εσύ μένεις μακριά.

..... ανεβαίνω

Εσύ κατεβαίνεις κάτω.

9.3 Χρονικά επιρρήματα

9.3 .1 Γράφω σε κάθε πρόταση τη λέξη που ταιριάζει.
(Αλεξανδράκης, 2006: 280).

(Πριν, Τώρα ,Μετά) .

...Τώρα...	γράφω την ορθογραφία μου.
.....	έγραψα ένα γράμμα στη γιαγιά μου.
.....	θα γράψω ένα γράμμα στο παππού μου.
.....	γράφω ένα γράμμα στη φίλη μου.
.....	θα ζωγραφίσω ένα σπιτάκι.
.....	ζωγραφίζω ένα κάστρο.
.....	ζωγράφισα ένα λουλούδι.

9.3 .2 Ταξινόμησε τα παρακάτω χρονικά επιρρήματα: σήμερα, αύριο, χτες, μεθαύριο, προχθές, ύστερα, φέτος, απόψε, πέρυσι, κάποτε, μετά, αμέσως

(Στρωματάς, 2008: 213)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9.3 .3 Αντιστοίχισε τα αντίθετα χρονικά επιρρήματα.

(Στρωματάς, 2008: 213)

πρωί	αύριο
νωρίς	πέρυσι
τώρα	μεσάνυχτα
μεσημέρι	μετά
φέτος	αργά
σήμερα	βράδυ

9.3 .4 Γράψε με τη **σειρά τις παρακάτω λέξεις.**

βράδυ, μεσημέρι, πρωί, απόγευμα

.....,,,

Τετάρτη, Δευτέρα, Πέμπτη, Τρίτη

.....,,,

καλοκαίρι, χειμώνας, άνοιξη, φθινόπωρο

άνοιξη,,,

Ιούλιος, Σεπτέμβριος, Ιούνιος, Αύγουστος

.....,,,

9.4 Τροπικά επιρρήματα

9.4 .1 Συμπλήρωσε τις παρακάτω προτάσεις με το κατάλληλο τροπικό επίρρημα: έτσι, γλυκά, ωραία, απότομα, ξαφνικά, μαζί .

(Καραγιάννης,2005:111)

Στην εκδρομή περάσαμε πολύ

Ήταν και οι γονείς μας.

Ακούσαμε τ' αηδόνια να τραγουδούν

Μια αλεπού πετάχτηκε μπροστά μας.

Ο οδηγός έστριψε το τιμόνι κι γλίτωσε η αλεπού.

9.4 .2 Μεγάλωσε τις προτάσεις γράφοντας στο τέλος από ένα τροπικό επίρρημα: ήσυχα, σκληρά, τρυφερά, ακριβώς, συχνά, ωραία, ευγενικά

(Καραγιάννης,2005:111)

Ο Στέφανος ξύπνησε στις εφτά.....

Η Αγγελική ζωγραφίζει

Ο Σταύρος ταξιδεύει

Η Κατερίνα μιλάει

Ο πατέρας εργάζεται

Η μητέρα με φίλησε

Το μωρό κοιμάται

9.4.3 Σχημάτισε τροπικά επιρρήματα και συμπλήρωσε τις προτάσεις όπως στο παράδειγμα.

(Καραγιάννης, 2005:112)

Ο έξυπνος σκέφτεται **έξυπνα**.

Ο πονηρός σκέφτεται

Ο προσεχτικός γράφει

Ο απρόσεχτος διαβάζει

Ο βιαστικός βαδίζει

Ο νευρικός μιλάει

Ο ευγενικός μιλάει

Ο λαίμαργος τρώει

Ο ήσυχος κάθεται

9.4.4 Σχημάτισε αντίθετες φράσεις.

(Καραγιάννης, 2005:113)

Μαθαίνω εύκολα. →

Παρακολουθείς προσεχτικά. →

Περιμένει υπομονετικά. →

Κολυμπάμε αργά. →

Κοιμούνται ανήσυχα. →

9.5 Ποσοτικά επιρρήματα

9.5.1 Συμπλήρωσε τις παρακάτω προτάσεις με το κατάλληλο ποσοτικό επίρρημα: καθόλου, ελάχιστα, λίγο, πολύ, αρκετά

(Στρωματάς, 2008: 219)

Στα διαλείμματα

Το απόγευμα

Τα σαββατοκύριακα

Το καλοκαίρι

Όταν βρέχει δεν

(λίγο, πολύ, πιο πολύ, πάρα πολύ)

Το σπουργίτι

Το πρόβατο

Η αγελάδα

Ο ελέφαντας

(λιγότερο, περισσότερο)

Το μωρό κοιμάται από όλους μας.

Η γυμναστική μου αρέσει από τη μουσική.

Ο πατέρας μου ταξιδεύει με το αεροπλάνο.

Το χειμώνα κάνει κρύο.

Το καλοκαίρι πίνουμε νερό.

Το βράδυ πρέπει να τρώμε

